

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Filip Dufek

**SOFT POWER V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ
POLITICE: ANALÝZA VEŘEJNÉ A
KULTURNÍ DIPLOMACIE**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Filip Dufek**
Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.**
Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

DUFEK, Filip. *Soft power v české zahraniční politice: analýza veřejné a kulturní diplomacie*. Praha, 2015. 122 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů.
Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Abstrakt

Cílem této práce je poukázat na vícesložkové pojetí moci v mezinárodních vztazích. Vojenská ani materiální moc není dostačujícím prvkem pro uplatnění vlivu státu v současném mezinárodním politickém prostředí. Bude poukázáno na skutečnost, že v zahraniční politice státu je možné rozvíjet aktivity, které vedou k cíli být ostatními aktéry mezinárodních vztahů vnímán pozitivně. Konečným důsledkem těchto aktivit je dosáhnout vhodného politického prostředí pro uplatnění vlastních zahraničněpolitických zájmů státu. Tato příležitost je naplňována prostřednictvím šíření „soft power“ a k tomuto účelu definovaných instrumentů. Tato práce si klade za cíl uchopit jeden z nejvíce komplexních nástrojů, používaných k výše zmíněnému účelu, kterým je takzvaná veřejná a kulturní diplomacie. „Soft power“ a její instrument v podobě veřejné a kulturní diplomacie, je v této práci objektivně zkoumán na příkladu České republiky.

Abstract

The purpose of this thesis is to highlight the multi-component conception of the power in the international relations. The military and material power is not a sufficient element in order to apply the influence in the contemporary international political environment. It will point out the reality that in the international relations there are situated the political approaches that lead to the opportunity to be perceived in a positive way by other actors within the international relations. The final impact of these activities is to reach the convenient political environment in order to apply the own political interests and preferences of the state. This opportunity is fulfilled by the wielding of „soft power“ and by, for these objectives defined, instruments. The aim of this thesis is to take hold of the one of the most complex instrument that is used for the intentions that were mentioned above. It is the public and cultural diplomacy. „Soft power“ and its instrument in the form of public and cultural diplomacy is researched in an objective way in the case of the Czech Republic.

Klíčová slova

Soft power, veřejná diplomacie, demokracie, Česká republika

Key words

Soft power, public diplomacy, democracy, Czech Republic

Rozsah práce: 35 046 (počet znaků bez mezer: 215 886)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita pro získání jiného akademického titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2015, Filip Dufek

Poděkování

Děkuji panu JUDr. PhDr. Tomášovi Karáskovi, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce. Rád bych taktéž poděkoval pracovníkům Odboru veřejné diplomacie Ministerstva zahraničních věcí ČR za cenné rady a informace, týkající se obsahového námětu této práce. Neméně důležité poděkování patří Veronice za ohleduplnost při zpracovávání mé diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
Téma a cíl práce	1
Struktura práce a metodologie.....	3
Zhodnocení použité literatury	5
1. Teoretická část.....	6
1.1 Koncept moci	6
1.2 Moc v mezinárodních vztazích	12
1.3 Konceptualizace soft power	18
1.3.1 Limity soft power	24
1.3.2 Smart power	26
1.4 Zdroje soft power a limity jejich užití	27
1.4.1 Kulturní zdroje soft power	30
1.4.2 Politické hodnoty jako zdroj soft power	34
1.4.3 Zahraniční politika jako zdroj soft power	35
1.5 Instrumenty umožňující šíření soft power.....	36
1.6 Konceptualizace veřejné diplomacie.....	39
1.6.1 Nová veřejná diplomacie.....	46
1.6.2 Zahraničněpolitické strategie veřejné diplomacie.....	47
1.6.3 Dimenze veřejné diplomacie a jejich praktická úloha	52
2. Empirická část	56
2.1 Zdroje soft power České republiky	56
2.2 Zahraničněpolitický vektor české soft power.....	67
3. Veřejná a kulturní diplomacie České republiky	73
3.1 Specifika a limity české veřejné diplomacie.....	75
3.2 Obsah strategií veřejné diplomacie v České republice.....	78
3.3 Institucionální rozměr české veřejné diplomacie a její praktická rovina	79
4. Soft power České republiky?	92
Závěr.....	95
Summary	100

Použitá literatura a zdroje.....	102
Monografie a sborníky	102
Odborné články a elektronické dokumenty.....	106
Webové stránky.....	113
Projekt diplomové práce.....	114

Úvod

Téma a cíl práce

Práce se zaměřuje na v České republice do značné míry neprobádaný aspekt zahraniční politiky státu, kterým je tak zvaná „soft power“, obvykle překládaná jako „měkká moc“. Pojem moci je od počátku vývoje mezinárodních vztahů jako disciplíny klíčovým termínem pro posuzování role a působení států v mezinárodních vztazích. Toto klíčové postavení nicméně provází ne zcela jasné vymezení tohoto termínu, díky čemuž se moc stala předmětem řady interpretací vědeckých badatelů a teoretických škol mezinárodních vztahů. V této práci je moc chápána jako uplatňovaný prostředek zahraničněpolitických cílů státu, který se člení do jednotlivých nástrojů potřebných pro jejich dosažení. Je patrné, že nástroje moci, které státy využívají pro dosažení svých zájmů a uplatnění vlivu v mezinárodním prostředí, se postupně proměňují. Přestože je termín „soft power“ relativně novým pojmem, který konceptualizoval americký politolog Joseph Samuel Nye na počátku 90. let 20. století, není obsah konceptu a jevy, které ho doprovázejí, ničím revolučním a společenským vědám neznámým. V meritu věci je „soft power“ ekvivalentem nenásilné, kultivované a multilaterálně vedené zahraniční politiky, v kontrastu k vojenským a materiálním donucovacím prostředkům. Vliv státu je v tomto ohledu rozšiřován zejména prostřednictvím sdílených společenských a politických hodnot, které mají zajišťovat určitou míru atraktivity a půvabu země v očích zahraničních aktérů mezinárodního prostředí. Aktéry přitom nejsou myšleny pouze národní státy, ale širší spektrum účastníků mezinárodních interakcí, jako jsou nevládní a neziskové organizace, mezinárodní organizace či společnosti jako takové.

V politické, ale často i akademické praxi se často stává, že teoretické koncepty jsou citovány a interpretovány, aniž by byly plně pochopeny a správně kontextualizovány. To nepochybně platí i pro termín „soft power“. Ta rozhodně není, resp. neměla být eufemismem pro nějaký nový druh zahraniční politiky, z kterého by vymizely tradiční prvky, jako je boj o moc a vliv. J. S. Nye nepopírá přítomnost a nutnost použití materiálních a vojenských složek moci, jichž je ostatně „soft power“ nedílnou součástí a doplňujícím prvkem. Tento koncept je v mnohém odpovědí na poptávku po přívětivosti v zahraničních vztazích mezi státy. Studená válka byla v druhé polovině 20. století charakteristická masivním zbrojením a snahou přemoci

protivníka dostatečnou disponibilitou zbrojního arzenálu, a to bez jeho použití v širším mezinárodním konfliktu. Překvapivě to byla právě „soft power“, která dopomohla k ukončení této konfrontace a vymanění se bývalých států východního bloku z područí Sovětského svazu. V současném světě počátku 21. století nabývá tato forma moci a její strategie na významu. Odpovědí na tento argument by mohlo být nesouhlasné stanovisko opírající se o tvrzení, že současný svět stále není bezpečné místo. Stále jsme svědky mezistátních a vnitrostátních konfliktů, chudoby a sociální nerovnosti ve světě. Evropě se ani po čtvrt století po pádu Železné opony a po 70. letech po ukončení 2. světové války nevyhýbá geopoliticky nebo ideologicky motivovaná mocenská konfrontace, ať jde o Blízký východ nebo putinovské Rusko. Pro mnohé může být v takové situaci nesmyslné uvažovat o jiných prostředcích zachování bezpečnosti než pomocí vojenských a materiálních prostředků. Z dlouhodobého hlediska ale z pouhého vyvažování materiálních sil nevzrůstá příležitost vzájemného porozumění a pochopení, které je nutné pro mezivládní a společenské interakce ve světě, jejichž konečným cílem je mír a ekonomická spolupráce zvyšující blahobyt národů a společností. Autor této práce je přesvědčen, že pod okolnostmi současných konfliktů jsou politické strategie a forma moci, které působí v intencích „soft power“, z dlouhodobého hlediska příležitostí pro konsolidaci nepřátelských a konfliktních postojů v mezinárodních vztazích. Přestože J. S. Nye konceptualizoval zmíněné mocenské pojetí na příkladu Spojených států amerických, aby ozřejmil jejich roli ve světové politice, bude v této práci prokázáno, že obdobnou logikou lze tyto strategie aplikovat i na jiné státy světa, a to dokonce i na malé, jakým je Česká republika.

Česká republika, jakožto suverénní stát v mezinárodní a zahraničněpolitické aréně, nestojí a nemůže stát globálním výzvám stranou. Česká republika je malý stát s omezenými materiálními i vojenskými prostředky, kterému je v globálním měřítku přikládán omezený význam. Vzhledem k těmto skutečnostem mohou být politické strategie založené na „soft power“ a uplatňování této formy moci příležitostmi pro českou diplomacii, jak nalézt své místo a zajistit své zahraničněpolitické zájmy v mezinárodním prostředí. Naše země má světu ze svých zkušeností co předat a díky členství v mnoha nadnárodních institucích není její význam dle autora této práce čistě marginální. Politický vliv země a její postavení v mezinárodním systému roste s tím, jak je stát vnímán navenek, a to jak domácí společností, tak ostatními aktéry mezinárodního prostředí. Smyslem této práce je ukázat, že Česká republika využívá

diplomatických instrumentů „soft power“ se zaměřením na kulturní a veřejnou diplomacii, jejíž institucionalizovaná podoba společně s konkrétními aktivitami zvyšují mezinárodní prestiž země a pomáhají tak dosáhnout zahraničněpolitických cílů státu.

Struktura práce a metodologie

Práce operuje s pojmy „soft power“ a „hard power“, které budou napříč celou prací používány v jejich anglickém originálu namísto českého ekvivalentu měkké a tvrdé moci. V práci budou dále extenzivně využívány další klíčové pojmy, jako jsou mezinárodní politická scéna, mezinárodní aréna, kterými jsou míněny typy úrovní, v kterých se bude práce pohybovat. Uplatnění vlivu a používání moci totiž probíhá na více úrovních, jako je například úroveň bilaterální mezi konkrétními státy na úrovni mezinárodních organizací ať již jak globálních, regionálních nebo subregionálních. Na těchto úrovních bude identifikováno působení „soft power“ a jejich nástrojů. „Soft power“ politické strategie cizích států byly na českém území přítomné v průběhu celé její historie, a proto z hlediska časové osy bude na „soft power“ nahlíženo v kontextu celé české (československé) historie. Z pohledu českého působení „soft power“ a jejich instrumentů v zahraničí se práce zaměří na období od roku 1989 do současnosti, a to jak z pohledu obsahového, tak z pohledu institucionálního. Problematika je zkoumána z pohledu vnějšího činitele za přispění některých koncepčních dokumentů a cenných rad o praktické rovině této problematiky ze strany pracovníků Odboru veřejné diplomacie Ministerstva zahraničí ČR. Práce je rozdělena na část teoretickou, kde bude představen koncept „soft power“ a veřejná diplomacie a část empirickou, kde budou aplikovány konkrétní empirické poznatky na příkladu České republiky. Práce je vedena jako kvalitativní výzkum, kdy je charakterizován fenomén „soft power“ a jeho procesy fungování v aplikaci na český kontext.

Práce se ve svém teoretickém úvodu zaměří na samotné teoretické vymezení konceptu moci, a to především z důvodu, že pojem moci je v jejích mnoha podobách ústředním tématem této práce. Cíl definovat moc a její podobu v mezinárodních vztazích je důležitým prvkem pro představení konceptu v jeho praktické a teoretické rovině. Pozornost bude věnována odlišným přístupům, jak z oblasti liberálního, tak realistického pojetí moci ve společenských a následně v mezinárodních vztazích.

Bude patrné, že „soft power“ vzhledem ke svému důrazu na společenské identity a kulturní aspekty disponuje konstruktivistickými teoretickými předpoklady. Přesto bude v práci zdůrazněno, že „soft power“ je obtížně zařaditelná do jakékoliv teoretické školy a tato práce ani nemá v úmyslu se podobnými východisky zaobýrat. Teoretické přístupy opticky reflektují vymezení konceptu „soft power a hard power“, přestože ani jedna druhou nevylučují. Bude poukázáno, že konkrétně na „soft power“ nelze nahlížet jedním nebo druhým prizmatem mezinárodních vztahů, ale že je to forma moci, která si klade obdobné cíle nezávisle na zařazení do jakékoliv teoretické školy.

Po předchozím vyložení konceptu moci s implikacemi „soft power“ se další část práce zaměří na konceptualizaci „soft power“, kde bude termín představen v jeho komplexní podobě. Budou prezentovány jeho pozitivní aspekty, stejně tak jako jeho limity v praktické rovině použití. Zvláštní pozornost bude věnována zdrojům této formy moci, tak aby bylo patrné z čeho „soft power“ vychází a na základě čeho dochází k jejímu šíření a ospravedlňuje její legitimitu. Následně budou představeny okolnosti a konkrétní možnosti za jakých dochází k šíření „soft power“. Respektive za pomoci jakých instrumentů dochází k šíření „soft power“. Po identifikaci jednotlivých nástrojů bude pozornost zaměřena na veřejnou diplomacii, jakožto základního instrumentu „soft power“. V této teoretické části současně dojde ke konceptualizaci veřejné diplomacie, jakožto nejlépe vyhodnoceného instrumentu pro účely tématu této práce. Budou vyhodnoceny definiční pojetí veřejné diplomacie, stejně tak její strategie a jednotlivé dimenze, které nám umožní se zaměřit na její praktickou rovinu a konkrétní aktivity této činnosti.

Druhá část práce bude zaměřena na empirické aplikace výše uvedeného teoretického zázemí. Budou identifikovány konkrétní zdroje české „soft power“ a popsán zahraničněpolitický vektor české „soft power“ politické strategie. Bude zřejmé do jakých geografických oblastí a společensko-sociálních systémů je možné českou „soft power“ a její instrumenty uplatnit pro účely dosažení vlastních zahraničněpolitických zájmů. V rámci empirické části bude třetí kapitola věnována konceptualizaci české veřejné a kulturní diplomacie, kde budou popsány limity pro její použití v kontextu České republiky. Následující část se zaměří institucionální podobu a praktickou rovinu činností české veřejné diplomacie, přičemž bude identifikováno i působení veřejné diplomacie cizích států na území České republiky a

její společnosti. Poslední, čtvrtá kapitola, se zaměří na vyhodnocení a zodpovězení otázky, zda můžeme v případě České republiky hovořit o aplikování „soft power“ strategií a jejich instrumentů v zahraniční politice státu.

Zhodnocení použité literatury

Pilířem této práce jsou zdroje, které jsou považovány za dostačující pro uchopení teoretické roviny práce. Byly zvoleny zejména díla autora teorie „soft power“ J. S. Nye a některá díla polemizující s tímto konceptem, například čínského politologa Ying Fana. V oblasti konceptualizace moci byla zvolena díla široké škály autorů, například Roberta Keohane, Stevena Lukese nebo Hanse Morgenthaua a dalších. Literatura pro teoretické ukotvení veřejné diplomacie byla zvolena od autorů Marka Leonarda, Alana K. Henriksona, Jana Melissena a pro účely přenesení tématu na český kontext byly použity práce jedné z mála osob, která se v českém prostředí veřejné diplomacii věnuje, Jany Peterkové. Dalším zdrojem je literatura, která je zaměřena na konkrétní empirická data, představující praktickou část „soft power“ a veřejné diplomacie. Jak již bylo zmíněno, tato část práce se opírá o koncepční dokumenty a zveřejněné informace. V práci je do značné míry operováno s novou koncepcí zahraniční politiky ČR (2015), která nebyla bohužel do konce dopsání této práce oficiálně zveřejněna. Z tohoto důvodu se autor práce opírá o její mediálně zveřejněnou část, která byla publikována v Lidových novinách v počtu 14. stran.

1. Teoretická část

1.1 Koncept moci

Záměrem této části práce je konceptualizace termínu „soft power“. Pro tento účel je nezbytné začít s obecným pojmem moc. Moc je široký termín a fenomén, který doprovází vývoj lidské společnosti od svých počátků. V úzkém slova smyslu se jedná o úkaz, který je obtížné definičně zařadit dle kritérií a smyslově ho uchopit.¹ Starověcí Římané chápali moc jako schopnost jedné věci nebo osoby působit na jiný subjekt. Termín moc (latin. *potentia*) je odvozený z lexikálního základu slovesa *postere*, které vyjadřuje schopnost něco udělat či něco moci udělat.² Antický filozof Thukydides uvažoval o moci ve vztahu nadřazenosti a podřazenost ve smyslu vojenských a ekonomických sil, tak jak ho pojmají teorie politického realismu.³ Mnohem později, na přelomu 15. a 16. století, pojednal Niccolo Machiavelli o moci jako o základním atributu politického života. Političtí představitelé jsou dle italského politika a filozofa zavázáni udělat vše možné pro zachování a rozšíření své moci.⁴ Projevená vůle je uplatňována prostřednictvím nátlaku nebo manipulace. Machiavelliho výrok o tom, že je lepší být obáván než milován, je ukázkou přístupu uvažování o moci, jakožto mocenského konfliktu probíhající násilnými prostředky. Neznamená to ale, že by realitu tehdejší politické praxe nutně obhajoval, jak je patrné z jeho úvah v díle *Rozpravy*, kde legitimitu státní moci odvozuje pro účely zajištění bezpečí a svobody.⁵

Mnohé pokusy badatelů nedokázaly vymanit termín z jeho abstraktnosti. S ní se chtěla vypořádat revoluce v přírodních vědách v 17. století. V politické vědě jako jeden z prvních pracoval s pojmem moc Thomas Hobbes, který odvozoval touhou mít moc ze skutečnosti, ve které se nachází stav anarchické společnosti. V prostředí bezvlády je v zájmu každé lidské bytosti konat a činit pro své vlastní dobro. Současně je tak konáno v egoistickém zájmu jedince. Svrchovaná moc autority v podobě panovníka má mít tento společenský chaos pod kontrolou a má tak zachovat řád a

1 Zde je odkázáno na sociologa Stevena Lukese, který v teorii trojrozměrného pojetí moci označuje termín za esenciálně sporným pojmem; v: LUKES, Steven. *Power: a radical view*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan, 2004.

2 SMOLOVÁ, Věra. *Latinsko-český slovník*. Státní okresní archiv Příbram, 2011
<http://www.soapraha.cz>, staženo, 15. 3. 2015, s. 88

3 KEMOS, Alexander. *The Influence of Thucydides in the Modern World*. Harvard, 1998
<http://www.hri.org>, staženo 15. 3. 2015

4 MACHIAVELLI, Niccolò. *Vladař*. Italská knihovna, 1997, s. 27

5 MACHIAVELLI, Niccolò. *Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livie*. kap. V.
<http://machiavelli.wz.cz>, staženo 10. 3. 2015

pořádek.⁶ Na myšlení Thomase Hobbesa navázalo ve 20. století mnoho realistů, pro které se stala moc ústředním pojmem.⁷ Snaha o definování moci neušla pozornosti ani německému sociologovi a ekonomovi Maxu Weberovi. Ten pravil, že moc je: „pravděpodobnost, když jeden činitel ve společenském vztahu uplatní svoji vůli přes odpor druhých“.⁸ Mocenská vůle je uplatňována ve formě nátlaku a z pozice legitimní autority.

Potřeby formální definice takto komplikovaného vztahu mezi lidmi si byl vědom politolog Robert Dahl. Definice moci nemůže být jedinečná a konzistentní. Přestože se o to Dahl pokusil, nemůžeme jeho snahu o uchopení moci brát za definitivní a normativně platnou. Moc se pro něho stala schopností „aktéra A přinutit aktéra B udělat něco, co by v jiném případě aktér B neudělal.“⁹ Aktér A usiluje o možnosti změnit původní preference aktéra B, a tím nad ním uplatnit moc. Nádále ovšem zůstává otevřená otázka po jakých příčinách a důsledcích dochází ke změně preferencí. Dahlova teorie se přibližuje silovým představám o vztahu moci mezi lidmi, zejména tím, že se předpokládá, že subjekt je donucován měnit své původní strategie. Zmíněné silové pojetí moci se zaměřuje na schopnost přimět ostatní, aby jednali způsobem, který je opakem jejich původních preferencí a strategií. Pro účely měřit takto pojímané pojetí moci bychom museli znát původní preference ostatních aktérů a vědět jak moc byly změněny našim úsilím. Dahlova definice nezahrnuje druhou tvář moci a nezabývá se nastolováním a tvarováním politické agendy.

Politolog Giovanni Sartori v demokratických systémech přisuzuje rovnou moc každému jedinci nebo skupinám.¹⁰ Tento demokraticky pluralistický přístup uvažuje o tvarování a nastolování politické agendy. Moc je rozšířena napříč celou společností, přestože nerovným podílem. Jedinec či skupina mají v takovém systému možnost participovat na politickém rozhodování. Každý má tedy podíl své moci, a jestliže je z jednoho zdroje moci vyloučen, tak mu nic nebrání participovat na dalších zdrojích.¹¹ Pro pluralistické přesvědčení je výkon moci vztahem, ve kterém aktér A usiluje o to, aby aktér B, který by byl v konkrétní oblasti nečinný, udělal to, co po něm aktér A

6 HOBBS, Thomas. *Leviathan*. A critical edition by G. A. J. Rogers and Karl SCHUHMANN. London: Continuum, 2005, s. 9 -18

7 Myšlení jsou například: Kenneth Waltz, Hans Morgenthau a Edward H. Carr

8 BARBALET, J. M. *Power and resistance*. The British Journal of Sociology 1985, Vol. 36, No. 4, <http://www.jstor.org/stable/590330>, s. 532

9 DAHL, Robert A., *The Concept of Power*, Behavioral Science, 2:3 (1957:July), <http://www.bibliotecajb.org/Portals.pdf>, staženo 13. 3. 2015, s. 202 - 203

10 SARTORI, Giovanni, *Democratic Theory*, New York, Frederick Praeger, 1965, p. 90

11 BARBALET, J. M. 1985, s. 544 - 545

chce.¹² Přestože by měla být moc v pluralistických představách otevřená a transparentní, díky čemuž by mělo být možné přesvědčit nečinného aktéra k akci, tak lze kriticky zhodnotit, že se tomu tak v mnoha případech nemusí dít. Aktér A může řídit a moderovat diskuzi způsobem, který neohrožuje jeho zájmy a marginalizovat tak určité aspekty problému. Moc může být uplatňována skrytým a neporozovatelným způsobem, a to s sebou přináší bod kritiky pluralistické teorie.¹³ Jednotliví aktéři by měli mít jasně definované své partikulární zájmy, které jsou sdíleny a vyplývají ze spolupráce v konkrétních oblastech, nehledě na to, že by aktéři měli disponovat rovnocennými informacemi.

Ne vždy tomu tak ve skutečnosti může být. Za příklad je možné uvést Spojené státy americké (USA), které v roce 2003 usilovaly o vytvoření koalice ochotných pro invazi v Iráku. Velká Británie, ale například ani Polsko by se do této vojenské akce s velkou pravděpodobností nepouštěly z vlastní iniciativy a z touhy po svržení diktátora Sadáma Husajna, přestože ten v minulosti použil vojenskou sílu na obyvatelstvo iráckého území. Pro aktéra A (USA) je mocensky úspěšné, jestliže získal lidskou a vojenskou podporu v situaci, kdy nebylo pro ostatní spojenké země původně prioritním zájmem být v tomto konkrétním případě vojensky činný. V takové situaci mohou být výhodou aktéra A pozitivní předsudky, které o něm v systému mezinárodních vztahů panují, a které mohou posílit jeho zájmy na úkor ostatních aktérů. Koalice „ochotných“ pro invazi do Iráku by nebyla možná, pokud by USA nebyly v rámci pozitivních předsudků jejich spojenců považovány za určitého garanta bezpečnosti a demokracie v tehdejší politické situaci.¹⁴ Pozitivní předsudky v dané situaci přispěly k mocenskému zisku v podobě dohody a vytvoření vojenské koalice. Přestože byly zájmy ostatních aktérů v počátku konfliktu nejednoznačné, tak se rozhodli jít po boku jiné země do války. Jedním z důvodů mohly být sice pozitivní předsudky ve vzájemných vztazích nebo zvýšení mezinárodní prestiže, ale i předpokládaný profit z poválečné rekonstrukce dobytého státu. Jestliže přimějeme aktéra k činnostem, které by jinak neudělal, a to na základě uplatnění skryté moci, například prostřednictvím netransparentních informací za účelem prosadit partikulární zájmy, tak se z principu věci nejedná o věrohodné kooperační jednání. Ne z toho

12 Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Vyd. 2. Editor David Miller. Překlad Jana Kuchtová, Ivo Lukáš, Jana Ogrocká. Brno: Barrister & Principal, 2003, s. 304

13 Blackwellova encyklopedie politického myšlení. 2003 s. 305

14 Pew Research Centre. *Views of a Changing World 2003: War With Iraq Further Divides Global Public*. <http://www.people-press.org/>, staženo 10. 3. 2015

hlediska, že by byl pluralistický přístup chybným uvažováním, ale skýtá v sobě slabiny, které mohou v důsledku vzájemou spolupráci poškozovat, a kooperace se tak může stát konfliktní.

Negativní nebo konfliktní charakteristiku moci chtěl překonat filozof Michel Foucault, který vidí moc jako „*komplexní strategickou situaci, která je dána sociálním nastavením společnosti.*“¹⁵ Moc považuje za ústřední pojem politické rozpravy, a proto se o ní vedou vášnivé spory. Jednotlivé pokusy definovat moc podle Foucaulta zapříčiní jenom další polemiku nad tímto pojmem. Foucault se tak v podstatě vzdává možností pojem moc dále rozvíjet na základě toho, že se jedná o sociální konstrukt, který může každou společnost charakterizovat jiným způsobem. Moc tak může být uplatňována odlišnými přístupy na základě specifického kontextu společenské kultury. O překonání konfliktní a negativní povahy moci se stejně jako Foucault pokusili další s tím, že se i moc dále rozvíjí a usilují o její definování. Shodují se na tom, že podstata moci nemusí být negativní a že by bylo nutné usilovat o změnu původních preferencí a strategií aktéra, natož pak uplatňovat donucovací prostředky. Méně nákladné je přimět ostatní aktéry, aby usilovali o stejné cíle a podobné výsledky (*outcomes*)¹⁶. Jejich partikulární zájmy se stanou méně konfliktními. Podle autora trojrozměrného pojetí moci Stevena Lukese je nejučinnější způsob, jak může aktér A uplatňovat moc nad aktérem B, tím, že utváří jeho představy o tom, co je a není jeho zájmem. Lukes v 70. letech 20. století věřil, že ideje a přání mohou tvarovat preference a zájmy ostatních.¹⁷ Po ukončení 2. světové války a v průběhu 50. let se západoevropské státy vzhlížely ve Spojených státech amerických, nejenom v konzumním stylu života, ale i ideových zájmech v podobě udržení demokracie. Tato spřízněnost výrazným způsobem pomohla k zahájení integrace v rámci transatlantické spolupráce v 50. letech minulého století, kdy docházelo k vzájemnému přibližování zájmů.

Nemusíme chodit daleko, aby bylo připomenuto, že po roce 1989 středoevropská společnost a politická elita usilovala o „návrat do Evropy“ prostřednictvím integrace a ekonomické spolupráce. Metafora o návratu do Evropy je typická právě pro Českou republiku, kde slovní spojení v symbolických termínech

15 FOUCAULT, Michel a Colin GORDON. *Power/knowledge: selected interviews and other writings*. 1980, s. 146

16 Výsledky ve smyslu anglického překladu „outcomes“ nebo také podle Systémové teorie politologa D. Eastona

17 LUKES, Steven. *Power: a radical view*. 2004, 26 - 29.

označuje tradiční zakotvení v západní společnosti a respektování hodnot západní křesťanské civilizace.¹⁸ Převážná část obyvatel středoevropského regionu byla inspirována západními hodnotami a prosperitou způsobem, že začalo být v jejich národním zájmu patřit k této skupině. Státy si samy dobrovolně zvolily cestu směrem k Západu, aniž by k tomu byly nuceny. Nezávisle na uvedeném příkladu se v kontextu Lukesovy teorie nerozlišuje, zda jsou interpretace zájmů aktéra *A* vůči aktérovi *B* upřímné a správné.¹⁹ Podstatné je, zda se konkrétní zájmy podaří vštípit ostatním. Jestliže se to podaří, tak aktér *A* uplatnil moc nad ostatními nezávisle na tom, zda si jsou vědomi skutečného zájmu aktéra *A*. Aktér *B* v konkrétní situaci jedná sám z vlastní vůle, protože to tak sám chce. Za předpokladu, že je možné přimět jiný subjekt, aby měl stejné cíle a chtěl stejné výsledky, tak potom není nutné se pokoušet pomocí nátlaku a příkazů měnit jeho původní záměry, tak jak je ve svém smyslu definována moc v pojetí Roberta Dahla. Lukesovo pojetí moci tedy představuje schopnost přimět ostatní ke stejnému postupu a jednat způsobem, který je v souladu se zájmy hlavního aktéra, aniž by to bylo v rozporu s jejich původními záměry. Jejich preferene se totiž tvarují ve shodě s hlavním aktérem, díky čemuž tento aktér nabývá na moci.

Na uvažování o moci Stepena Lukese navázal Joseph S. Nye, který definuje moc jako: „*schopnost ovlivnit jednání ostatních pro účely dosažení chtěných výsledků.*“²⁰ Rozlišil tři základní aspekty moci: nařízení změn, kontrola agendy a vytvoření preferencí. Zatímco v prvním případě mění aktér *A* původní preference aktéra *B*, v druhém případě jsou nastolena pravidla hry tak, aby nedávala nikomu větší moc, než je moc aktéra *A*. Ve třetím případě jsou tvarovány preference jiných tak, aby byly ve shodě s preferencemi aktéra *A*. Jestliže ostatní aktéři uvěří, že cíle aktéra *A* jsou legitimní, tak je možné je přesvědčit bez užití hrozeb nebo úplatků a finančního prospěchu.²¹ Primárním aspektem takto pojímané moci je víra v legitimnost cílů. V porovnání s přístupem k moci Stevena Lukese, Nye předpokládá, že aktéři si budou vědomi správnosti cílů a proto je budou považovat za legitimní, díky čemuž budou ve svém jednání následovat své partnery.

18 HANLEY, Sean. *Party Institutionalisation and Centre-Right Euroscepticism in East Central Europe: the Case of the Civic Democratic Party in the Czech Republic*. 2002, , staženo 10. 1. 2015

19 Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Brno: Barrister & Principal, 2003, s. 306

20 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. 1st ed. New York: Public Affairs, c2004, s. 2

21 NYE, Joseph S. 2004, *Soft power: the means to success in world politics*, s. 1 - 2

Je patrné, že v teoretických přístupech ke konceptu moci ve smyslu vztahů mezi aktéry hrají roli objektivní zájmy.²² Polemika o tom, kdo se stává mocnějším činitelem tak závisí na mnoha faktorech, a to zejména na zdrojích jeho moci. Mnoho lidí a politiků vidí moc jako vlastnictví kapacit a zdrojů, které mohou ovlivnit jejich požadované výsledky. Za mocnou zemi považují takovou, která má velkou populaci, teritorium, bohaté přírodní zdroje, ekonomickou sílu, vojenskou kapacitu a sociální stabilitu. Jedná se o zdroje moci, které lze kvantifikovatelně měřit a předvídat. Vedle kvantifikovatelných zdrojů moci existují zdroje méně měřitelné, které vycházejí z kvalitativního charakteru a role *leadership*. Pokud je moc měřena v termínech schopnosti přizpůsobit chování druhých podle svého zájmu, tak je nutné porozumět preferencím a motivaci ostatních aktérů. Přeměna zdrojů do realizovatelné moci ve smyslu získání preferovaných výsledků vyžaduje po aktérovi mít naplánované strategie a disponovat uměním *leadership*.

Vždy záleží, za jakých okolností se mocenské vztahy odehrávají. Aktéři vzájemných vztahů by měli disponovat informacemi, které zdroje moci poskytují nejlepší základy pro jejich efektivní mocenské chování. Každá dějinná doba s sebou přinášela jiné mocenské zdroje. Z historického pohledu byla role mocného lídra prisuzována válečníkům a panovníkům, jejichž moc vycházela z kvantitativně měřitelné armády a vojenských prostředků. V případě panovníka nebo jiné formy panství vycházela moc také ze ztělesnění autority. Max Weber rozlišil zdroje legitimní moci autority na primárně dynastickou, charismatickou nebo legálně racionální.²³ Legitimně nabytá moc ovšem nepředurčuje danému subjektu roli lídra ve smyslu morální autority, který bude hájit a definovat objektivní zájmy. Ze znalostí lidských dějin máme zkušenosti o tom, že boj o moc a vliv probíhal a stále probíhá násilnými prostředky. J. S. Nye s ohledem na výše uvedené definoval lídra jako někoho, kdo pomáhá skupině vytvořit a dosáhnout společných cílů neboli objektivních zájmů jinými než vojenskými prostředky.²⁴ V moderní a demokratické společnosti by si lídři měli být vědomi, že k dosažení jednotlivých zájmových cílů a výsledků není primárně nutné užití hrozeb a síly. Moderní politici a týmový lídři jsou schopni využít jiných zdrojů a nástrojů pro dosažení zájmů a uplatnění tak jejich moci.

22 Objektivní zájem je stěžejní i pro marxistickou teorii, která dělí zájmy na individuální, skupinové a třídní. Stejně tak má objektivní zájem po autonomii každá lidská bytost.

23 WEBER, Max. *Metodologie, sociologie a politika*. Vyd. 1. Praha: Oikoyemnh, 1998, 354 s. Knihovna novověké tradice a současnosti. s. 246 - 296

24 NYE, Joseph S. *The powers to lead*. New York: Oxford University Press, 2008, s. 19 - 20

Jak vidíme, moc není snadné definovat, změřit a ani empiricky zhodnotit. Zejména to není snadné za předpokladu, že moc neměříme pouze podle vojenských a ekonomických prostředků, které je možné predikovat a spočítat. Zaměřit se pouze na ně ovšem znamená opomíjet jiné součásti moci, které jsou odvozeny z běžných interakcí probíhajících ve společnosti a taktéž mezi státy v mezinárodním prostředí. Se zobecněním lze shrnout, že moc je schopnost ovlivnit chování ostatních za účelem dosáhnout požadovaných výsledků. Podle obecných definičních hledisek, které nám přibližují encyklopedická vydání, je moc schopnost něco udělat nebo činit partikulárním způsobem nebo ovlivnit jiné lidi a běh událostí. Je to také právo nebo pravomoc přenesené na jinou osobu. Za moc je považována politická autorita, psychická a fyzická síla.²⁵ Z pohledu státu je moc přisuzována autonomnímu subjektu mezinárodních vztahů s ohledem na jeho mezinárodní vliv a jeho mocenské zdroje. Protože je tato práce zaměřena na interakce mezi státními subjekty a jejich společnostmi, tak bude následující kapitola pojednávat o specifickém pojetí moci v mezinárodních vztazích.

1.2 Moc v mezinárodních vztazích

Moc je jedním z nejstarších teoretických konceptů vyskytující se na poli mezinárodních vztahů a bezpečnostních studií. V průběhu doby bylo představeno mnoho odlišných teoretických přístupů, které koncipovaly moc v mezinárodním prostředí. Moc se stala ústředním pojmem teorií mezinárodních vztahů a přístupy k ní se liší podle příslušnosti k teoretické škole. Teoretici přistupovali ke konceptu moci s ohledem na jim blízká paradigmata. Politolog Robert Gilpin zhodnotil pojem moci jako jeden z nejvíce problematických termínů na poli mezinárodních vztahů.²⁶ V prostředí mezinárodních vztahů se setkáváme s mnoha projevy moci. O tom, jakými formami nebo projevy moci jsme v mezinárodním prostředí obklopani, bude pojednáno v následující části.

Koncept moci je přítomen ve všech paradigmatech mezinárodních vztahů, ale stěžejní je především pro realistický přístup, který ho považuje za základní proměnnou ve svém státně centrickém pojetí vztahů v mezinárodní aréně. Mezi tradiční realisty v mezinárodních vztazích patří Edward Hallett Carr, který zařadil

²⁵ The Free Dictionary. *Definition of power*. <http://www.thefreedictionary.com/power>, 18. 3. 2015

²⁶ GILPIN, Robert. *War and change in world politics*. New York: Cambridge University Press, 1981, s. 13

vedle tradičních složek moci, vojenské a ekonomické, také moc nad názorem (*power over opinion*).²⁷ Třetí složka Carrovy distinkce moci je realistickou optikou ztotožňována s propagandou a tendenčně distribuovanými informacemi. Pro Carra zůstala vojenská moc ústředním prvkem. Nebyl ale sám, kdo z pozice realisty uvažoval i o jiné než materiální složce moci. Další tradiční realista Hans J. Morgenthau považoval moc za kontrolu člověka nad člověkem, ale odlišil moc od násilí a síly. Považoval ji současně za kontrolu nad myslí a jednáním druhých, čímž připustil, že se moc vztahuje i na jiné než násilné projevy společenských vztahů.²⁸ Naopak Kenneth Waltz částečně ustoupil od více složkového pojetí moci a za jedinou relevantní považoval vojenskou kapacitu státu.²⁹ (Neo)realisté (*strukturální realisté*) nevěnují pozornost moci nad názorem, popularitě nebo přijatelnému veřejnému mínění, protože jediné, co hraje podle nich roli v stále anarchické struktuře mezinárodního systému v 21. století, je stále vojenská moc. Vojenská moc podle (neo)realistů slouží k zajištění mocenské rovnováhy nebo rovnováhy hrozeb.³⁰ Teorie rovnováhy hrozeb Stepena Walta částečně tlumí konfliktní situaci, kdy je každé vojenské posilování vnímáno jako agerese. Záleží ale na vnitřním uspořádání a hodnověrnosti režimu za jakým účelem zbrojí. Z mocenského vyvažování sil nebo hrozeb, plyne pocit bezpečí a vede k zachování přežití.

Na příkladu Carra a Morgenthaua je patrné, že tradiční realisté uvažují o moci také z jiných hledisek, než je pro ně přirozené, a na které kladou hlavní důraz. Vedle materiálních zdrojů moci se začaly diskutovat zdroje, které nejsou primárně pro realisty považovány za nejdůležitější na to, aby jim přiřkládali větší význam, a to sice na zdroje kooperační a informačně psychologické. (Neo)realistický svět vyvažování moci a hrozeb je kritizován z nejrůznějších pozic. Jednak za slučování jedné dějinné etapy,³¹ za normativní vzor mezinárodního uspořádání nebo proto, že pomíjí kooperativní jednání států v mezinárodním systému.³² (Neo)realismus předpokládá, že v anarchických podmínkách světové politiky, kde není přítomna mezinárodní autorita,

27 CARR, By Edward Hallet. *The twenty years' crisis, 1919-1939; an introduction to the study of international relations*. 2d ed. New York: Harper & Row, 1964, s. 108

28 MORGENTHAU, Hans J, Kenneth W THOMPSON a W CLINTON. *Politics among nations: the struggle for power and peace*. 7th ed. / Boston: McGraw-Hill Higher Education, c2006, s. 32

29 WALTZ, Kenneth N. *Theory of international politics*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., c1979, s. 1 - 18

30 Encyklopedie mezinárodních vztahů. Vyd. 1. Editor Petr Kratochvíl, Petr Drulák. Praha: Portál, 2009, st. 182

31 Myšleno za zaměňování období Koncertu velmocí za současný stav.

32 Encyklopedie mezinárodních vztahů, 2009. 184

se státy k zachování nezávislosti musejí spoléhat sami na sebe a pokud je to nutné, použít za tímto účelem sílu. Mocenská síla je ultimátním nástrojem všech realistických přístupů a pravděpodobně poslední možností odstrašení před rozpínavostí ostatních.³³ Joseph S. Nye výše uvedené realistické reflexe mezinárodních vztahů nijak nezpochybňuje, ale upozorňuje na omezené a zúžené vnímání moci. Vojenské a ekonomické zdroje moci jsou pouze jejími součástmi. Realistickému přístupu J. S. Nye vyčítá právě příliš úzké pojetí moci. Podle něho bude pragmatický realista brát v úvahu celé spektrum zdrojů moci, jako jsou ideje, přesvědčování a prvky atraktivity. Podle J. S. Nye mnoho tradičních realistů této třetí složce moci rozumělo mnohem lépe než jejich současníci, pro které jsou prvky atraktivity a přesvědčování nesrovnatelnými položkami ve vztahu k materiálním zdrojům moci.³⁴

V dnešní době 21. století si jsme vědomi, že státy nejsou jedinými důležitými aktéry mezinárodních vztahů a síla není jediným instrumentem k tomu, jak dosáhnout konkrétních politických výstupů. Sankce Evropské unie (EU) vůči Ruské federaci jsou sice ekonomického charakteru, který bychom mohli označit za prvek silového ekonomického nátlaku, ale ze strany EU nedochází k vojenskému zastrašování a užití vojenských prostředků k vyřešení konfliktu. EU a její členské státy použily pro dosažení preferovaných výsledků z této situace ekonomické sankce a prokázaly tak, že násilí není jediným instrumentem pro řešení vzájemných rozporů. Diskuze o přínosnosti ekonomických sankcí jako prostředku posílení moci, stejně tak polemika, že použití vojenských prostředků není v silách EU, jde nad rámec této práce a není jejím aspektem. Podstatným jevem, na který je zde poukázáno, je fakt, že na válečné mocenské chování nebylo ze strany evropských států odpovězeno vojenskou reakcí, jak by předpokládali realisté. Pokud by ovšem v podobné situaci mělo dojít k přímému vojenskému ohrožení, tak jiné než vojenské cesty jako prostředku obrany nelze použít. Ani J. S. Nye nevyklučuje realitu vojenského řešení sporů, pokud je to opravdu nevyhnutelné, přestože je jeho chápání moci mnohdy kritizováno za idealistické.³⁵ Autor se sám brání podobným kategorizacím, a to jak do idealistické nebo realistické platformy. Moc se dle něho skládá, vedle složek moci vojenské a ekonomické, také z moci atraktivity, která je nedílnou součástí mocenského postavení.

33 viz. Rovnováha hrozeb podle teorie Stepena Walta

34 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. c2004, s. 18-19

35 YING, Fan. *Soft power: Power of attraction. Place Branding and Public Diplomacy* Vol. 4, 2, 147–158, 2008, st. 148 - 148

Autor na základě konceptu Stevena Lukese rozvíjí další složku moci, která v Nyově pojetí znamená schopnost ovlivnit jednání druhých za pomoci atraktivity, půvabu a přesvědčování.³⁶ Nepopírá, že jednání státu se řídí vlastními zájmy, které mnohdy bývají egoistické. Stát usiluje o dosažení svého zájmu ale kooperačním způsobem, který v případě zisku jednoho aktéra neznamena nutně ztrátu pro druhého. Moc je podle J. S. Nye současně také vlastnictví kulturních kapacit a zdrojů, které mohou pomoci ovlivnit jednotlivé politické výsledky. Nemusí se vždy nutně jednat o materiální zdroje, které ne vždy zaručí chtěné výsledky. Příkladem je Ruská federace, která disponuje velkými materiálními, surovinovými a vojenskými prostředky, přesto se jí nepodařilo získat většinovou ukrajinskou společnost pro záměry vybudování Euroasijské unie s členstvím Ukrajiny,³⁷ jejíž majoritní společnost hledí na Západ.³⁸ V této situaci je vidět, že obrovské materiální zdroje nepomohly dosáhnout Rusku chtěných výsledků, a to právě i díky tomu, že pomíjí skutečnou podstatu třetí složky moci. O které konkrétní nemateriální zdroje moci je možné se opřít, bude tématem následujících kapitol.

Přívětivé prostředí a podmínky pro moc atraktivity je sice nelépe uplatnitelné mezi demokratickými státy, ale nijak neubírají možnostem kooperace mezi rozličnými subjekty, jako například mezi demokratickými a autoritářskými režimy, jak bude v této práci patrné. V souběhu mocensko-politické soutěže probíhají i mezi takovými politickými systémy vzájemné společenské a ekonomické interakce. Mezi charakteristické prostředky vzájemné interakce mezi státy řadíme tyto položky: tok zboží, osob, služeb, kapitálu, informací a kulturní výměna. Joseph Nye společně s Robertem Keohanem vyvinuli koncept *komplexní vzájemné závislosti*, který navazoval na teorii *vzájemné ekonomické závislosti*. Richarda N. Coopera. Model komplexní vzájemné závislosti byl prezentován v 70. letech a v globální informační době 21. století nabývá na významu. Autoři zaznamenali, že se ve světě prohlubuje transnacionální propojenost a vzájemná závislost mezi jednotlivými státy. S přibývajícím globálními politickými tématy nejsou jednotlivé státy, dokonce ani velmoci, schopny řešit problémy samostatně, a proto spolupracují mezi sebou a

36 NYE, Joseph S. *The future of power*. 1st ed. New York: PublicAffairs., 2011, s. 5 - 9

37 Český rozhlas. *Proč neprovázelo vznik Euroasijské unie žádné nadšení?* <http://www.rozhlas.cz/>, 24. 1. 2015

38 Hospodářské noviny. *Na Ukrajině sílí protesty proti změně směřování země. Demonstranti chtějí raději k EU než k Rusku*, <http://zahranicni.ihned.cz/>, 23. 11. 2013

s nevládními organizacemi.³⁹ V analýze moci ve světové politice autoři usilovně odlišují vzájemnou závislost od marxisticky laděné *teorie závislosti*, která hovoří o vykořisťování méně rozvinutého světa.⁴⁰ Komplexní vzájemná závislost, která umožňuje rozvíjet komunikační strategie mezi státy a společnostmi, stojí na několika pilířích. Jsou to mnohačetné sítě propojující nejen společnost uvnitř jednotlivých států, ale také transnárodní společnosti, nadnárodní korporace a vlády mezi sebou. Zmíněnou skutečnost o propojenosti mezinárodního prostředí a jeho důsledcích reflektuje i Koncepce zahraniční politiky České republiky, v které je současný mezinárodní řád charakterizován: „...vysokou míru vzájemné propojenosti, která zvyšuje pravděpodobnost globálních dopadů lokálních událostí....“⁴¹

Mezinárodní prostředí propojenosti a komplexních vzájemných vztahů posiluje nutnost států kooperovat. I tento stav je českou zahraniční politikou reflektován a jako možnost řešení vidí v politice multilateralismu: „Vzájemná závislost zvyšuje nutnost mezinárodní spolupráce i komplexního přístupu.“⁴² Vzájemná spolupráce mezi společnostmi a institucemi je možná na základě sdílených představ o řešení problémů, o demokracii, liberální kultuře a společných transnacionálních vazeb. Pod okolnostmi těchto podmínek se vytváří prostor pro využití třetí složky moci, atraktivnosti a umění přesvědčit. Státy mohou zvyšovat jejich vliv prostřednictvím mezinárodních institucí. Je více pravděpodobné, že multilaterální politika bude vhodnou strategií kooperace mezi státy, která bude generovat vhodné prostředí pro strategie vedoucí k získání pozitivní percepce. Nedostatečná míra tohoto typu diplomatické strategie v mezinárodních institucích může zapříčinit nedostatek hlasů a ztrátu podpory v hlasování. Například Evropská unie se považuje za hlavního iniciátora v oblasti boje proti změnám klimatu a ochrany životního prostředí. Mezinárodní dokumenty a závazky by mohla Unie těžko prosazovat silou nebo finančním uplácením. EU svůj vliv na prosazení změn uplatňuje přes avizovanou třetí složku moci. Snaží se jít v této oblasti příkladem a motivovat ostatní, tak aby její kroky proti změnám klimatu následovaly. Tato strategie nijak nerozporuje ekonomická hlediska a finanční opatření, například pomocí emisních povolenek. Pokud budou cíle v očích ostatních aktérů mezinárodních vztahů

39 KEOHANE, Robert O a Joseph S NYE. 1989. Power and interdependence. Foreign Affairs, , 25. 3. 2015

40 Encyklopedie mezinárodních vztahů, 2009. s. 304 - 305

41 Lidové noviny. Koncepce zahraniční politiky ČR 2015, odst. 2. Globální řád, s. 1

42 Lidové noviny. Koncepce zahraniční politiky ČR 2015, odst. 2. Globální řád, s. 1

považovány za legitimní, tak se nebudou principiálně bránit předkládané agendě.⁴³ Mezi formální prostředky, prostřednictvím kterých může EU rozšiřovat svůj vliv v oblasti ochrany klimatu, jsou instituce jako například CAN – Europe⁴⁴ nebo OSN.⁴⁵ Evropská unie zde využívá prvky moci, které pomáhají utvářet preference ostatních aktérů. V minulosti stály USA a Velká Británie za vznikem řady institucí mezinárodních struktur, které měly za úkol liberalizovat trh nebo dbaly na dodržování demokratických práv a svobod ve světě.

Každý stát nebo organizace by měla mít definované své zájmy, pomocí kterých bude usilovat o zaujetí a vzbuzení pomyslné atraktivnosti u ostatních aktérů v mezinárodním prostředí. Národním zájmem může být ochota poskytovat ekonomickou a rozvojovou pomoc méně úspěšným státům nebo ochotou participovat na *peacemaking* a *peacekeeping*. Za vzor v těchto činnostech je považováno Norsko. Rozlohou středně velký a obyvatelstvem malý stát nemůže konkurovat materiálními zdroji světovým velmocím. Přesto se díky svým rozvojovým a mírovým aktivitám těší mezinárodnímu respektu a autoritě. Norsko je předním přispěvovatelem jak finančních, tak diplomatických nástrojů v celosvětovém mírovém úsilí.⁴⁶ Činnost Norska zvyšuje jeho význam v mezinárodním prostředí a zvyšuje atraktivnost země, která mu otevírá dveře k mnoha mezinárodním negociacím. Norsko je v takových případech postaveno na rovinu velmocí a je s nadsázkou považováno za „humanitární velmoc“.⁴⁷ Bez pozitivní percepce a morální autority, na které Norové usilovně pracují, by těžko mohli participovat na jednáních o řešení celosvětových problémů. Norsko například sehrálo významnou úlohu mediátora v řešení izraelsko-palestinského konfliktu.

Použití nástrojů staronové⁴⁸ třetí složky moci vyžaduje informační a komunikační komponenty. Pomocí nich státy usilují o vliv a moc pomocí definování norem a možností nastavení nových témat politické agendy. Zda se aktérovi podaří přeměnit zdroje moci v preferované výsledky, záleží na jeho schopnostech a kontextu

43 Avizují, že principiálně se nebudou bránit návrhům, protože jak je patrné v případě agendy o změnách ochrany klimatu, tak dohody zpomalují partikulární ekonomické zájmy každého aktér. To ovšem nebrání tomu, aby státy zasedly k jednacímu stolu a danou agendu projednávaly.

44 CAN – Europe – Climate Action Network Europe

45 například: Rámcová úmluva OSN o změně klimatu

46 KELLEHER, Ann, James Larry TAULBEE a Peter C GROSVENOR. *Norway's peace policy: soft power in a turbulent world*. 2014, s. 12 - 25

47 LEONARD, Mark. ed. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre. 2002, ISBN 1-903558-131. <http://fpc.org.uk>, staženo 25. 3. 2015, s. 27

48 Staronové, protože jak bylo zmíněno v předešlých částech, Nye nebyl první kdo uvažoval i o jiné složce moci než je složka vojenská a ekonomická.

dané situace, zejména pak aby byly jeho cíle ostatními aktéry považovány za legitimní. Za předpokladu, že země dokáže přispět k tvarování mezinárodních pravidel a předkládat politickou agendu, která je v souladu s jejími vlastními zájmy a hodnotami, tak se její záměry budou pravděpodobně jevit jako legitimní. Pokud budou ostatní země tyto hodnoty a instituce následovat, nemusí aktér pro jejich prosazení užívat „hard power“.

Legitimita cílů a uplatňovaných prostředků hraje v této situaci zásadní role. Jestliže ostatní státy nepovažují cíle a prostředky hlavního aktéra za legitimní, tak s ním nebudou na dané téma spolupracovat nebo se spolupráci budou minimálně bránit. Zájmy prosazované silou a nečestným jednáním nemají dlouhého trvání.⁴⁹ Pokud je nastolená agenda omezována hrozbami nebo slibuje finanční uplácení, tak se v zásadě jedná o manipulaci pomocí síly. Pakliže je agenda a prostředky na ně vynaložené považována za legitimní, tak je pravděpodobné, že se bude jednat o moc kooperační a konstruktivní, která s pomocí přesvědčování a vyjednávání může vyvolat pozitivní reakce a percepce. Takto uplatňované strategie mohou v mezinárodním prostředí vést k získání podpory u ostatních aktérů.

1.3 Konceptualizace soft power

Jednosměrné pojetí moci jako kauzálního vztahu mezi tlakem a odporem bylo analyzováno na závěr, že moc nenabývá pouze formy silové mocenské hry. Moc se skládá z více než dvou složek, je uplatňována z více typů zdrojů a má více podob projevů. Prostřednictvím těchto atributů moci státy usilují o vliv v komplexním mezinárodním prostředí. Národní státy jsou po formální stránce jedny z mála subjektů mezinárodního práva. Mezi dominantními teoriemi mezinárodních vztahů panuje základní shoda na tom, že státy jsou nejdůležitějšími aktéry mezinárodních vztahů. Na příkladu Evropské unie, jakožto nadnárodní organizace, a jejího využití politické strategie pomocí třetí složky moci, s kterou usiluje prosazovat agendu ochrany změn klimatu, bylo naznačeno, že národní státy nejsou jedinými aktéry, kteří ovlivňují mezinárodní dění.⁵⁰ V mezinárodním systému jsou přítomny mezinárodní vládní organizace nebo režimy a dále nestátní aktéři, jako jsou mezinárodní nevládní

49 Za příklad je uvedena Mnichovská dohoda 29. 9. 1939, která byla ze strany Velké Británie a Francie později vypovězena

50 KARLAS, Jan. *Liberalismus a velké teorie mezinárodních vztahů*. MEZINÁRODNÍ VZTAHY. 2004, Vol 39, No 2, <https://mv.iir.cz>. s.7

organizace, nadnárodní korporace a transnacionální politické sítě. Česká Koncepce zahraniční politiky s faktorem měnícího se mezinárodního prostředí operuje. „*Vedle států jako tradičních aktérů mezinárodních vztahů se zároveň zvyšuje vliv aktérů nestátních, ať již se jedná o nadnárodní korporace nebo nevládní, náboženské či teroristické organizace*“.⁵¹ Mix zdrojů moci se pod těmito okolnostmi ve světové politice koncem 20. a začátkem 21. století výrazně mění. Přispěl k tomu nevídaný technologický pokrok a globální informační revoluce. Ve světě se prohlubuje transnacionální závislost. V tak komplexním vztahu mnoha nadnárodních aktérů by zúžené a jednosměrné pojetí moci bylo obtížné aplikovat.

Vědom si této skutečnosti rozvinul J. S Nye koncept moci a rozdělil ji na „hard power“ a „soft power“. Nejedná se o absolutní dichotomické rozlišení, protože obě formy moci si jsou blízké a jedna druhou nevyklučují. Jedna i druhá forma moci slouží pro účely dosažení vlastních cílů a prosazení zájmů prostřednictvím toho, že aktér ovlivní nebo spoluformuluje chování ostatních. Rozdíl je v použití odlišných zdrojů moci a způsob jejich aplikace. Aktér v takovém případě usiluje o preferované výsledky bez použití „hard power“, která je autorem definována jako síla hrozeb, vojenských prostředků a ekonomických výhrůzek spojených s uplácením.⁵² „Hard power“ je kombinací prvních dvou v této práci definovaných složek moci. Na světě však existuje i nepřímá cesta jak získat preferované výsledky. Je jím takzvaná druhá tvář moci neboli „soft power“. V této práci je s pojmem „soft power“ nakládáno tak, že se jím rozumí jednak forma moci a současně strategie jak moc uplatnit a dosáhnout.

„Soft power“ je definována jako: „*schopnost ovlivnit ostatní prostřednictvím kooperace, tvorbou agendy, přesvědčování a vyvolávání pozitivních reakcí za účelem získat preferované výsledky*“.⁵³ Je to moc, která je postavena na již zmiňovaných atributech, a to sice být pro ostatní atraktivní a jít příkladem. Zahraniční politika tak může prosadit zájmy své země ve světové politice, protože ostatní sdílejí její hodnoty. Ostatní země napodobují její příklad a aspirují na podobnou úroveň prosperity a otevřenosti. Země samotné si uvědomují výhody ze společné kooperace a chtějí následovat svůj příklad, stejně jako chtěla Česká republika po roce 1989 následovat západní státy. Přívětivost české veřejnosti k jednotlivým státům v zahraničí (tzn.

51 Lidové noviny. *Koncepce zahraniční politiky ČR*. Odstavec 2. Globální kontext s. 1

52 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s. 25 -53

53 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s. 20

k člen. zemím EU) se orientují podle vztahů civilizačně kulturní příbuznosti a další země jsou hodnoceny podle jejich historické role.⁵⁴ Jestliže chce aktér disponovat ve svém mixu složek moci náležitou proporcí „soft power“, tak je důležité, aby byl schopen nastavovat druh agendy, která zapůsobí na ostatní aktéry ve světové politice. Netlačí jiné aktéry ke změnám jejich původních preferencí prostřednictvím vojenské síly nebo nátlakových ekonomických prostředků. „Soft power“ je schopnost přimět ostatní, aby chtěli stejné výsledky a měli podobné zahraničně politické zájmy. Namísto autoritativních nařízení probíhá celý proces kooperací a schopností tvarovat preference ostatních. V takovém případě hrají významnou roli uplatňované strategie, jak přesvědčit o vlastních hodnotách s pomocí role leadership. Jestliže aktér disponuje dostatečnou úrovní leadership, tak dokáže zajistit, aby byly jeho hodnoty sdíleny. Aktér by měl docílit toho, že ostatní budou mít ochotu přispět k zachování a šíření definovaných hodnot.

„Soft power“ není teorií, která je aplikovatelná pouze na světovou politiku mezistátních interakcí. Prvky „soft power“ lze analogicky uplatnit v každodenní politice, kde lídři v demokratických zemích usilují o přízeň voličů. Politický lídr musí spoléhat na svou atraktivnost a umění přesvědčit o svých hodnotách, které by měly být viděny jako legitimní a mající morální autoritu. Nikde na světě nemůže být zvolen politik silou a donucením, aniž by to nepodryvalo legitimitu voleb. Lehce můžeme nabýt dojmu, že je „soft power“ koncepcí pouze pro demokratické státy a nikde jinde není uplatnitelná. Politika přesvědčování a vyvolávání pozitivních reakcí vedoucí k cíli jevit se atraktivní může být označena, jako utopická představa, zejména v současném světě plném probíhajících konfliktů a existencí autoritářských režimů. Je ale chybou stavět teorii „soft power“ do pozice liberálního konceptu v opozici proti realistickým představám mezinárodních vztahů. I „soft power“ je v případě zlých úmyslů zneužitelná, stejně jako ostatní složky moci. Přestože je morální a politická legitimita ústředním prvkem „soft power“, tak mohou být její instrumenty používány i pro negativní účely. Autor konceptu uvádí za příklad autoritu Usama bin Ládina, který byl schopný verbovat islámské teroristy ne na základě žoldu, ale především z ideologických důvodů. Ládin dokázal využít svých schopností být atraktivní pro islámské fundamentalisty.⁵⁵ Získal si následovníky, kteří za něho a Islám toužili

54 KRPEC, Oldřich. *Národní zájmy v moderní demokracii - Česká republika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. 2009, s. 13 - 20

55 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. 2004, s. 44

položít život. Prostřednictvím nových komunikačních technologií mohl Ládin oslovit široké publikum. Jeho moc nebyla omezena pouze na specifický regionální prostor, ale dokázala se prosadit u skupin a jedinců po celém světě. Na příkladu Usama bin Ládina jsme byli informováni, že instrumenty „soft power“ lze použít i k negativním a militantním účelům.

Taktéž může liberály proklamované kooperační jednání mezi státy, k překvapení mnoha lidí, vést ke generování zdrojů „hard power“ a zvýšit tak mezinárodní zbrojení. Severoatlantická Aliance (NATO), která funguje na bázi vzájemné spolupráce a důvěry, má čistě funkční úlohu vojenské organizace. Je to bezpečnostní aliance fungující na principu vojenského odstrašení vůči aktérům ohrožujícím bezpečnost členských zemí. Přesto může NATO jako demokratická a primárně obranná organizace uplatnit v souladu s Chartou OSN strategie „hard power“. Varšavská smlouva sice fungovala na bázi kooperace, ale byla příkladem z Moskvy centrálně řízené „hard power“. Spolupráce v organizaci nebyla příkladem vztahu rovného s rovným, a tudíž s ní není vhodné operovat jako s organizací, jejíž „hard power“ může vést k „soft power“ strategiím, kter by mohla zapůsobit alespoň na její členy.

Bylo naznačeno, že je zároveň možné využít vojenské prostředky k posílení „soft power“. Můžeme uvést tak zvanou Dragounskou jízdu amerických jednotek přes pobaltské státy, Polsko, zakončená v České republice, která je názorným příkladem, kdy byly projevy moci, které jsou součástí „hard power“ využity pro „soft power“ mocenskou strategii.⁵⁶ Konvoj čítající 118 obrněných vozidel a přibližně 500 vojáků nebylo demonstrativní ukázkou síly vůči lokálnímu obyvatelstvu ani vůči Ruské federaci, jejíž desetitisícová vojska pravidelně cvičí u hranic EU a narušují její vzdušný prostor.⁵⁷ Zatímco vojenské prostředky USA prokazovaly snahu přiblížit americkou armádu lokálním obyvatelům s projevem sounáležitosti vůči spojencům, tak jiný aktér mezinárodních vztahů uplatňuje na hranicích EU a NATO odstrašení pomocí strategie „hard power“. V této situaci by měl být patrný kvantitativní nepoměr a rozdílnost použitých prostředků použitých pro prosazení politických zájmů na obou stranách. Tento příklad pomáhá empirickým způsobem potvrdit platnost definičního označení „hard power“ a přibližuje nám její konkrétní projevy. Myšlenkové schéma

56 Ve dnech 21. března až 31. března 2015

57 Barents Observer. *Russian bomber intercepted by Norwegian F-16s carried nuclear warhead*. 1. 2. 2015

strategického uvažování „hard power“ je patrné na způsobu referování o zmíněném konvoji Dragoon ride, který byl v ruském mediálním a politickém prostředí vnímán jako zastrašování ze strany NATO.⁵⁸ V této konkrétní situaci Spojené státy pomocí této armádní akce využily vojenských prostředků pro upevnění vztahů a znovuzískání si důvěry u evropských partnerů. Vrchní generál vojenských sil NATO Philip Breedlove zhodnotil průjezd konvoje střední a východní Evropou jako: „jasný vzkaz a ujištění, že jsme připraveni bránit naše spojence“.⁵⁹ Při průjezdu konvoje se jeden americký voják v rozhovoru vyjádřil: „jsme zde, abychom bránili demokratické hodnoty“.⁶⁰ Ať už voják vyslovil naučené fráze „nebo mluví z duše, tak jeho slova potvrzují Američany veřejně proklamované principiální hodnoty zahraniční politiky USA. Hodnoty, které jsou součástí amerického „soft power“, a které by američané rádi šířili ve světě.

V kapitole věnující se konceptu moci bylo referováno, že ne vždy mohou být patrné skutečné zájmy aktéra A. Aktér B na ně přistupuje, protože je zaujat aktérem A. Svou volbu tak činí čistě z vlastního přesvědčení. Není záměrem zkoumat, zda je americká zahraniční politika myšlena altruistickou touhou dopřát demokracii každému státu na světě. Meritum věci je, že se USA v mnoha státech daří uplatňovat „soft power“ nutnou k dosažení svých cílů prostřednictvím vzájemné spolupráce a dále, že zájmy USA v očích ostatních aktérů nejsou v majoritním případě považovány za nevěrohodné.⁶¹ Stejně jako byly prvky „soft power“ strategie zneužity k negativním účelům Bin Ladenem, tak by mělo být zřejmé, že „soft power“ nelze ztotožňovat pouze a jenom s demokratickými systémy státního zřízení. Mírou „soft power“ může disponovat dokonce i násilný režim, jaký panoval v Sovětském svazu. „Soft power“ Sovětského svazu plynula z role rudé armády při porážce nacistického Německa. Osvobození střední a východní Evropy, špatná zkušenost východoevropských států s politikou appeasementu mělo za následek větší příklon těchto států k Sovětskému svazu. V uvedeném časovém období po 2. světové válce mířila „soft power“ sovětského Ruska dvousměrně. Jednak na venek, směrem k západním státům, tak i

58 Russia Today. *US military convoy rolling through Europe 'aggressive, provocative' step.*

<http://rt.com>. 31. 3. 2015

59Ukraine Today. *US Convoy in Czech Republic: American soldiers return from Baltic NATO exercise Atlantic Resolve.* <https://www.youtube.com>. 31. 3. 2015

60 16th Sustainment Brigade: "Czech" point reached!. <https://www.flickr.com>, 30. 3. 2015

61 Za nevěrohodné nejsou považovány minimálně v západních společnostech sdílející stejné hodnoty. V případě režimů jako jsou Rusko, Irán, Severní Korea, budou v současném rozložení sil považovány USA zájmy za protichůdné s tamními. V očích tamních autoritářských vládců jsou zájmy USA považovány za imperialistické.

směrem dovnitř v rámci nově se tvořícího východního bloku. To se patřičně projevilo v podobě nárůstu komunistických stran v celé Evropě. Komunistické strany napříč Evropou se začaly sdružovat v komunistické Komiterně. Byla to právě komunistická ideologie, která se zpočátku stala ideovým „vývozním artiklem“ v tehdejší světě.⁶² Komunistickou ideologie následovaly početné skupiny obyvatelstva a politických stran v celé Evropě i jinde po světě. Působení sovětského „soft power“ posilovalo přesvědčení západních občanů o technologické vyspělosti, která byla demonstrována například vypuštěním prvního vesmírného tělesa Sputnik (1957) a vysláním prvního člověka do otevřeného kosmu v dubnu roku 1961. Výhodu pro zahraniční politiku v podobě „soft power“ začal Sovětský svaz postupně ztrácet již dříve, koncem 50. let, kdy začaly vycházet na povrch stalinistické zločiny. Přímo ranou pro sovětské „soft power“ byly vojenské invaze do Maďarska (1958), Československa (1968) a Afganistánu (1979). V 80. letech se sovětská reputace dostala na dno za přispění velkých ekonomických potíží. Neudržitelný ekonomický vývoj snižoval důvěryhodnost režimu v očích jeho vlastních občanů a sovětských satelitů ve střední Evropě. Z výše uvedeného vyplývá, že ekonomická prosperita poskytuje nejenom materiální zdroje pro finanční uplácení, ale také může být zdrojem atraktivnosti a naopak. Mimo ekonomických a hospodářsko-polických problémů byl na příkladu Sovětského svazu patrný další negativní aspekt snižující jeho potenciál „soft power“. Režim totiž postupně přestal disponovat kredibilitou. Hodnověrnost režimu a preferované zahraničně politické zájmy jsou v očích partnerů pro působení „soft power“ klíčová.

Bylo představeno, že působení strategie „soft power“ není omezeno jen na demokratické režimy. Lze ji aplikovat nejen v mezinárodním prostředí, ale i v rámci politických procesů na národní úrovni. O široké variabilitě teoretického rozdělení Nyova konceptu moci na dvě formy svědčí to, že stejně jako může „soft power“ produkovat atraktivitu v očích ostatních aktérů, tak může i „hard power“ politická strategie okouzlit a stát se inspirací pro mnohé aktéry mezinárodního prostředí. Inspiraci v autoritářských režimech a strategiemi „hard power“ politiky se v dějinách nechalo inspirovat nemálo režimů a vládců. Cílem fašistického státu Benita Mussoloniho bylo otevřeně navázat na zašlou slávu antického Říma, pro který byly

62 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. 2004, s. 100 - 101

vojenské výboje a vysoká míra militarizace signifikantním aspektem.⁶³ Mussolini byl významně fascinován Hitlerovou osobou a diktátorským režimem, který fungoval v nacistickém Německu.⁶⁴ V takovém případě se pravděpodobně může jednat o důsledek sociologicko-psychologického profilu jednotlivce.

„Soft power“ a „hard power“ jsou vzájemně se prolínající a současně se nevyklučující formy moci. Jejich rozlišení není ekvivalentem dobra a zla. Přílišný důraz na „hard power“ může způsobit pokles „soft power“. I tento příklad je Josephem Nyem předkládán jako jeden z důvodů proč Sovětský svaz prohrál Studenou válku.⁶⁵ „Hard power“ není schopna řešit partikulární problémy v mezinárodních vztazích, protože není možné, aby bylo užíváno silových a násilných prostředků mezi státy při každé rozepři. Na druhou stranu, kladení jednostranného důrazu na strategii „soft power“ je ztrátou pro „hard power“, jejíž přítomnost je žádoucí pro schopnost bránit se vojenské agresy. Je zřejmé, že vnějšimu vojenskému útoku se žádný stát neubrání atraktivitou a snahou přesvědčit nepřítele o sdílených hodnotách. Tato skutečnost neunikla kritikům, kteří vznášejí argument, že žádné armády nikdy nebyly zastaveny díky kulturní spřízněnosti.⁶⁶ Tento aspekt není jediným, který neunikl kritikům „soft power“ strategie. O dalších limitech konceptu bude pojednávat následující kapitola.

1.3.1 Limity soft power

Britský historik Nial Ferguson přirovnal „soft power“ k netradiční až abstraktní síle, která podle něho snižuje hodnotu konceptu. Koncept přirovnal k synonymu pro propagaci a veřejné mínění, a proto dle něho může „soft power“ znamenat všechno.⁶⁷ Popularita odkázaná na veřejné mínění je pomíjivá, a proto nemůže být brána vážně. „Soft power“ ale primárně neusiluje o veřejné mínění. To je sice důležité, ale dokonalý zdroj pro „soft power“ to není. I zejména díky tomu, že při šetření záležití, jak jsou otázky při výzkumu formulovány. Výzkumné projekty je možné upravovat podle očekávaných výsledků a nezajišťují dlouhodobý obrázek o stavu věci, protože se zaměřují spíše na konkrétní politické téma. Veřejné mínění je užitečné pro zjištění

64 MORAVCOVÁ, Dagmar, BĚLINA, Pavel a PEČENKA, Marek. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*, 1994, s. 155 - 175

65 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. 2004, s. 9

66 RAMO, Joshua Cooper. *The age of the unthinkable why the new world disorder constantly surprises us and what we can do about it*. 2009, s. 76 - 77

67 FERGUSON, Niall. *Think Again: Power. Foreign Policy*. <http://foreignpolicy.com>, 3. 11. 2009

ceny za nepopulární politické výstupy u lokální společnosti, ale pro účely zahraniční politiky má hodnotu v omezené podobě, protože je omezeno pouze na aktuální dění. Jak ale bude patrné, veřejné mínění se v rámci „soft power“ používá jako podpůrný prostředek, jak bude zřejmé v na příkladu praxe USA. Spojeným státům se v 2003 nepovedlo získat povolení Turecka pro přelety nad jejím územím z důvodu odmítavého stanoviska tureckého parlamentu, které reflektovalo negativní veřejné mínění o válce vedené USA.⁶⁸ Na druhou stranu se USA se souhlasem Ruska podařilo získat spolupráci se zeměmi centrální Asie, protože tam se jedná o autoritářské režimy a veřejné mínění zde zpočátku nehrálo žádnou roli.⁶⁹ Vztah Spojených států amerických směrem k regionu centrální Asie je charakteristický dvouúrovňovým přístupem. Na jedné straně zde existují oboustranné zájmy na investicích a finanční pomoci, ale pomoc je ze strany USA podmiňována dodržováním lidských práv a svobod v regionu, tedy americkými hodnotami. Americká administrativa nespěchá s ekonomickými investicemi a finanční pomoci, pokud nejsou dodržovány nastíněné podmínky. Američané se v regionu jednoznačně snaží aplikovat obě formy moci: „soft power“ v podobě kladení důrazu na demokratické hodnoty a dodržování lidských práv a „hard power“ jako podmíněná ekonomická pomoc, s kterou USA nijak nespěchají. Spojené státy tak činí z důvodu, aby ovlivnily rozhodování na úrovni domácí politiky každého státu a dosáhly tak svých zájmů. Zájmem USA v regionu je především diverzifikace energetické infrastruktury, která by se vyhnula Rusku, a za druhé poskytnutí vojenských základen pro vojenské operace v Afganistánu. Nicméně domácí autoritativní vládcí potřebují finanční pomoc okamžitě a ne v dlouhodobých termínech, a k tomu pro ně za nepřijatelných podmínek v podobě demokratického uvolnění režimů zemí centrální Asie.⁷⁰

Veřejná popularita je u politických procesů pomíjivá a nemůže být cílem zahraniční politiky státu. Vede to ke špatnému pochopení, které chápe koncept jako všechno, co se týká popularity a PR, jen ne jako vojenské síly. Protože se „soft power“ stalo synonymem pro nenásilnou politiku, tak termín užívají eticky smýšlející badatelé a politici. „Soft power“ ale není prvkem idealismu nebo liberalismu. Je to jednoduše forma moci a jeden ze způsobu, jak dosáhnout chtěných výsledků pomocí kompetitivního boje o legitimitu. Kdo ztrácí věrohodnost a legitimitu moci, tak je

68 Pew Research Center. *Global Indicators Database*. <http://www.pewglobal.org>, 1. 4. 2015

69 HORÁK, Slavomír. *Geopolitika střední Asie*. Mezinárodní politika. Ústav mezinárodních vztahů. 5/2001, s. 4 - 6

70 HORÁK, Slavomír. *Geopolitika střední Asie*. 2001, s. 5

znevýhodňován formou, která jde proti jeho zájmům. „Soft power“ je významná pro ty státy, kde je státní moc spíše decentralizovaná a demokratická než centralizovaná pod autoritářským vedením.

Na příkladu Spojených států amerických je patrné, že s ní supervelmoc nemůže v současném světě řešit partikulární spory bez začlenění ostatních. Je finančně a politicky nákladné řešit problémy partikulárním způsobem a využívat v zahraniční politice pouze „hard power“ strategie. Spojené státy provedly invazi do Iráku bez rezoluce OSN a je evidentní, že tím utrpěla nejen „soft power“ USA ve světě. Během Bushovy administrativy atraktivita Spojených států výrazně poklesla. V České republice se v roce 2001 podle průzkumu agentury STEM 63% české populace vyjádřilo negativně ke koordinaci zahraniční politiky společně s USA.⁷¹ Přesto bylo podle amerických zdrojů v roce 2013 nakloněno USA 58% obyvatel České republiky.⁷² Pozitivní náklonnost k občanům a kultuře samozřejmě nemusí znamenat podporu v zahraničně politické oblasti. Nejzřetelnějším důvodem pro pokles popularity USA byl způsob vedení zahraniční politiky a pokus administrativy udržet hegemoniální postavení USA. K vlastní škodě, tak USA činily mnohem více pomoci „hard power“ než „soft power“ strategií, která se během Bushovy administrativy vytrácela z politického zájmu USA. Tato situace nahrávala kritikům konceptu, protože USA se onoho času na „soft power“ nezaměřovaly a vládní představitelé ji popírali jako něco abstraktně nepoužitelného a nerálního.⁷³

1.3.2 Smart power

Odpovědí na kritiku a nepochopení účinnosti strategie „soft power“ J. S. Nye reaguje argumentem, že nikdy nepopíral, že určitou mírou vojenského odstrašení by měl disponovat každý aktér, tak aby byl schopen zachovat svou bezpečnost. J. S. Nye nazval strategii kombinace obou forem moci jako „smart power“. Podle autora je rozumné vyvážení obou typů moci nutné pro mocenské postavení nejenom světových velmocí, ale každého státu čelícího výzvě v 21. století.⁷⁴ Konceptu „smart power“ je možné rozumět jako odpověď ve formě definice na již několikrát řečené argumenty o vzájemné propojenosti obou forem moci. Podle J. S. Nye je strategie „smart power“:

71 Tisková konference STEM, Kdo je pro naši zemi partnerem v zahraniční politice?, <http://www.stem.cz/clanek/207>, 19. 12. 2001

72 UNITED STATES ADVISORY COMMISSION ON PUBLIC DIPLOMACY. Focus on FY13 Budget Data, <http://www.state.gov/>. 15. 4. 2015

73 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, 87 - 90

74 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. 2004, s. 32

„*schopnost kombinovat zdroje hard a soft power do efektivních strategií.*“⁷⁵ Autor představil koncept „smart power“ v roce 2004. Považuje ho za deskriptivní koncept, který vyžaduje, aby byly odstraněny zastaralé distinkce mezi realisty a liberály prostřednictvím nové syntézy, kterou Nye nazval liberálním realismem.⁷⁶ J. S. Nye tak chtěl vyvrátit argumenty z řad kritiků teorie „soft power“. K zásadnímu nepochopení konceptu vedlo přesvědčení, že mnozí chápali „soft power“ jako určité dogma, prostřednictvím kterého lze efektivně řídit zahraniční politiku státu. Kritické konceptu se mýlí, pokud uvažují o tom, že Nye propaguje „soft power“ za normativně idealistickou a jedinou možnou formu, která by měla řešit problémy současného světa. V předešlých částech práce bylo uvedeno, že Nye nikdy nepovažoval samotnou „soft power“ za ekvivalent vyvážené zahraniční politiky. Neznamená to, že „soft power“ je jediným typem strategického chování, které je v mezinárodním prostředí aplikováno a nutně žádáno. Je nutné rozlišovat, jakých zdrojů moci státy užívají pro prosazení svých zájmů a partikulárních zahraničně politických cílů. K posilování a možnostem uplatnění „soft power“ přispívají její zdroje, které budou rozebrány v následující kapitole.

1.4 Zdroje soft power a limity jejich užití

Umění dokázat importovat zdroje „soft power“ do účinných vládních strategií je složitější než se může na první pohled zdát. Vláda má obvykle plnou kontrolu a absolutní moc nad ozbrojenými složkami. Rozvíjet „hard power“ strategie je pro vládu mnohem jednodušší protože podléhají jejím rozhodnutím. Rozhodující roli o průjezdu amerického konvoje českým územím hrálo jeho schválení českou vládou. V českém ústavním pořádku je vláda odpovědná za zahraniční a bezpečnostní politiku státu.⁷⁷ Na zahraniční vztahy mají vliv i jiné než ústavní instituce, ovšem „hard power“ je plně v rukách ústavních institucí.

Možnost vlády ovlivnit „soft power“ je výrazně menší, protože nad ní nemá absolutní moc. Proces vytváření pozitivních představ a atraktivity země je rozdělen mezi více vládních i nevládních aktérů. Hodnoty a kultura jsou znázorněny v občanské společnosti a ústavní instituce by na ně v běžných demokratických podmínkách neměly mít vliv. Nestátní aktéři jako jsou neziskové organizace a

75 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s. 22 – 23

76 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s. 231 - 234

77 Ústava České republiky: *Listina základních práv a svobod*. 1995, s. 11 - 12

soukromý sektor mohou rozvíjet „soft power“ v jiné linii než je oficiální zahraniční politika státu. Je proto v zájmu vlády aby kooperovala s těmito aktéry a jednala v souladu s demokratickými principy. Role vlády a jiných ústavních činitelů je u „soft power“ omezena. Vláda může vyvářet vhodné prostředí pro rozvoj „soft power“ strategie vhodných podmínek pro občanskou společnost a kulturní život. V liberálních společnostech nesmí mít vláda absolutní kontrolu nad kulturou. Fakt, že kultura, nad níž vláda nemá významný vliv, je důležitá pro zdroj „soft power“ neznámá, že by to mělo existenci konceptu „soft power“ jako politické vládní strategie popírat.

Další problém pro „soft power“ se týká běžného politického života. Proces volebních období a pravidelného střídání politických představitelů nepřeje dlouhodobým strategiím, které jsou pro „soft power“ elementární. Zvolený politik očekává výsledky a návrat vynaloženého úsilí ještě během svého volebního období. Politickým představitelům často chybí kontextuální inteligence v podobě efektivního využívání všech zdrojů moci. Kontextuální inteligencí se rozumí: „*schopnost lídrů porozumět vyvíjejícímu se prostředí a těžit ze současných trendů, tak aby byli umožnili využít zdroje moci a přeměnit je do úspěšných strategií.*“⁷⁸ Bylo zmíněno, že role vlády a jiných ústavních činitelů na procesu vytváření „soft power“ je omezena. Význam a současně zodpovědnosti demokratického státu a k jeho účelu zřízených institucí je kladení miléniových cílů a dlouhodobých strategií. Výše bylo řečeno, že existují limity ve výkonu státního aparátu a jeho role na produkci koncepcí, které by měly být zamýšlené pro dlouhodobé období. Střednědobý cíl, jako je ekonomická diplomacie, je mnohem populárnější, obhajitelný a snadněji proveditelný. Dobře fungující veřejná moc, by měla střežit právní normy a usilovat o dodržování lidských práv, svobod a kulturních hodnot v podobě miléniových cílů. Domácí demokratická praxe a národní hodnoty se odrážejí do zahraniční politiky státu. Je méně nákladné ostatní inspirovat k demokracii, než je donutit silou být demokratický.⁷⁹ Úspěch „soft power“ se odvíjí od preferovaných cílů a kontextu, v jakých situacích je užívána.

Stát musí vynaložit obrovské úsilí, aby disponoval reálnou „smart power“. Kombinace obou forem moci „soft“ a „hard“ vyžaduje dlouhodobě promyšlené strategie, které jsou omezovány nízkou mírou kontextuální inteligence v politické reprezentaci. Kvantitativně měřitelná a v číslech vyjádřitelná „hard power“ přináší oproti „soft power“ dříve zaznamatelné výsledky (outcomes). Na „hard power“ je

78 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s 12

79 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. 2004, s 17

ve světě objektivně vynakládáno mnohanásobně více finančních prostředků než na instrumenty „soft power“. Vojenská a ekonomická soutěž představuje vyšší finanční náklady, ale současně i zisky. Ekonomické zdroje mohou produkovat jak „hard power“, tak i „soft power“ strategie. Mohou být použity za účelem zalíbit se ostatním (viz případ středoevropského „návratu do Evropy“ po roce 1990) a stejně tak k tlaku k prosazení vlastních zájmů (finanční pomoc USA centrální Asii a možnost ovlivnit domácí politiku).

Na rozdíl od ekonomické diplomacie je posilování „soft power“ dlouhodobým procesem. Nepřímé efekty rozptýlené atraktivnosti a půvabem, jakožto sociálních konstruktů, může pomoci k získání chtěných výsledků ve vyjednávacích pozicích. Jestliže není „soft power“ účelně zaměřována za propagandu, tak se stane důležitým přínosem pro zahraniční politiku státu. Pokles „soft power“ a ztracená hodnověrnost je mnohdy důsledkem manipulování informací a šíření propagandy. Znovu je možné odkázat na zpětnou mediální vazbu ruských státních médií o průjezdu amerického konvoje Českou republikou.⁸⁰ Šíření manipulativních informací nebudí důvěru a poškozují zahraniční politiku jakékoliv země. Ten, kdo se uchyluje k podobným strategiím, tak snižuje svůj kooperační potenciál založený na hodnověrnosti a vzájemné důvěře. Je náročné budovat „soft power“, ale je snadné ji ztratit. Znovunabytí důvěryhodnosti není lehkou a levnou samozřejmostí.

Mnohé země jsou bohaté na zdroje moci (vojenská, ekonomická a moc atraktivita), ale nejsou efektivní v jejich přeměně do politických strategií, které mají produkovat očekávané výsledky. Transformací, neboli přeměnou moci, je podle J. S. Nye: „*schopnost přeměnit teoretickou moc, měřeno zdroji, v reálnou moc, měřeno změnou chování ostatních.*“⁸¹ Je nutné předejít třecím plochám mezi oběma formami moci „hard power“ a „soft power“. Přílišná nevyváženost obou strategií navzájem jedna druhou ohrožuje. Političtí lídři musejí disponovat kontextuální inteligencí, aby dokázaly předcházet těmto nežádoucím jevům. Pokud političtí lídři přejí efektivnímu využívání vojenských, ekonomických a „soft power“ zdrojů v intencích „soft power“, tak stát může být úspěšný v zahraniční politice.

V předchozích kapitolách byl vyložen koncept, cíle a limity ve využití zdrojů „soft power“. Nyní je prostor pro objasnění, na základě jakých konkrétních zdrojů se

80 Radio Free Europe/Radio Liberty. *Czech Crowds Welcome U.S. Military Convoy To Prague*, 30. 3. 2015

81 NYE, J. S. Jr. *Bound to Lead: the Changing Nature of American Power.*, c1990, s. 27

„soft power“ buduje a co ji pomáhá posilovat. Pokud stát usiluje o budování této formy moci, tak musí pečovat a rozvíjet tři její primární zdroje. „Soft power“ stojí a padá na třech hlavních zdrojích: a) *kultura* – pomáhá tam, kde je v očích ostatních viděna jako atraktivní, b) *politické hodnoty* – země se chová podle svých principiálních hodnot v domácí a zahraniční politické aréně a za c) *zahraniční politika* - pokud je považována za legitimní a má morální autoritu.⁸² Legitimitou je v širším smyslu myšleno oprávnění působení institucí nebo politické praxe v očích relevantních soudobých aktérů. Legitimita je tedy nutnou podmínkou, která charakterizuje dlouhodobě působící instituce a jakékoliv prováděné politiky.⁸³ Pro účely disponovat úspěšnou „soft power“ politickou strategií jsou potřebné všechny tři zdroje. Bylo zmíněno, že možnost státu ovlivnit jednotlivé zdroje „soft power“ jsou omezené a zde to platí minimálně u prvních dvou zdrojů. Třetí zdroj je v kompetenci státních institucí podle ústavního uspořádání každé země.

1.4.1 Kulturní zdroje soft power

Kultura je vzorec sociálního chování, prostřednictvím kterého skupiny obyvatelstva přijímají hodnoty. Je to soubor mnoha podob hodnot a praktik, které vytváří mínění společnosti skrze společenské interakce. Kultura není statická a vyvíjí se v závislosti na dobovém kontextu. Historik Clifford Geertz definuje kulturu jako přenos vzorců mínění vtělených do symbolů a systému zděděných koncepcí vyjádřených v symbolických formách.⁸⁴ Obecně kultura determinuje sílu národa v její schopnosti dosáhnout hospodářského vývoje. Ve světě jsou kulturní faktory mnohem více rozhodujícím činitelem volební soutěže než politické cíle a rozdíly.⁸⁵ Je na místě považovat kulturu společnosti za významný faktor politického jednání a dění ve světě.

Kulturní kontakty jsou důležité především ve smyslu boje proti negativním představám o své zemi. Americký diplomat George F. Kennan, autor *Dlouhého telegramu*⁸⁶ a americký velvyslanec v Moskvě 1944 – 1946, zastánce strategie vyvažování moci, přikládal kulturním kontaktům a výměnným pobytům velkou váhu. Jako diplomat zhodnotil stalinistickou sovětskou politiku jako historický pocit

82 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s. 85

83 KRATOCHVÍL, Petr. *Původ a smysl národního zájmu: analýza legitimacy jednoho politického konceptu*, s. 21

84 GEERTZ, Clifford. *The interpretation of cultures: selected essays*. c1973, s. 89

85 PINSKY, Robert. *Democracy, culture, and the voice of poetry*. 2002, s. 1-18

86 Tak zvaný Dlouhý telegram zaslal americký velvyslanec v Moskvě George Kennan, jako report USA ministerstvu zahraničí, kde popisuje tehdejší příčiny politického jednání Moskvy

sebeohrožení a neustálé nejistoty.⁸⁷ Víra v tento stav vedla k agresivní zahraniční politice a upevňování autoritářského režimu v zemi. Politický realista G. Kennan věřil, že prvky moci, které dnes nazýváme „soft power“ mohly ze strany Západu pomoci k zhroucení sovětského bloku zevnitř. Pochopitelně, ve vhodné kombinaci s vojenskou složkou moci. Kennan ve své době dokázal rozpoznat výhody plynoucí ze „smart power“ strategie. Díky lépe prováděné informační kampani by obyvatelé Sovětského svazu nebyli konfrontováni vyvoláváním protiamerických nálad a šíření strachu. Americký diplomat ve dílech na základě svých zkušeností historicky zhodnotil politické chování Sovětského Ruska. Jeho analýza odhalila mechanismy politiky, které přetrvávají v ruském prostředí do dnešních dnů. Kultura hraje v zahraniční politice nezastupitelnou úlohu.

Ve Spojených státech byla v roce 1974 zveřejněna studie o dichotomickém dělení kultury na příkladu americké společnosti, na jejíž závěry J. S. Nye navazuje a využívá této distinkce pro specifikaci zdrojů „soft power“. Obecně můžeme kulturu rozlišit na tak zvanou „high culture“ a „popular culture“, která je mnohdy označována za masovou kulturu.⁸⁸ Takové dělení má v současném světě opodstatnění z důvodu, že reflektuje a vyjadřuje socioekonomickou hierarchii ve společnosti. Zejména v tom smyslu, že jakou formu veřejné zábavy společnost preferuje, je ovlivněno socioekonomickými zdroji, jak v symbolické rovině, tak v materiální.⁸⁹ „High culture“ znamená vyšší úroveň národní kultury, hodnot a institucí, které jsou představovány děděnými symboly. O jejich rozvoj a udržení by měl stát pečovat tím, že bude udržovat stabilní, svobodné politické a společenské prostředí. „High culture“ se projevuje ve společenských hodnotách, literatuře, umění a vzdělání. Studentské mezinárodní výměnné pobyty jsou prostředkem k šíření „high culture“ a politických hodnot každé země. Studenti z méně rozvinutých zemí nebo z těch, kde není demokracie běžnou součástí života, mají příležitost si odvést cenné zkušenosti a poznatky. Své zkušenosti s fungováním svobodné a právní společnosti mohou lidé aplikovat v jejich domácím méně rozvinutém prostředí. Všímaví lidé mají možnost poznat kulturu a zvyky jejich hostitelské země a přenést tak své poznatky do svých domovin. Státy, které umožňují studentskou a vědeckou mobilitu, tak využívají méně

87 Telegram, George Kennan to George Marshall. "Long Telegram", February 22, 1946. Harry S. Truman Administration File, Elsey Papers. <https://www.trumanlibrary.org>, 5. 4. 2015

88 GANS, Herbert J. *Popular culture and high culture: an analysis and evaluation of taste*. c1999, s. 5

89 GANS, Herbert J. *Popular culture and high culture: an analysis and evaluation of taste*. c1999, s. 7
-12

nákladných forem propagace země. Z psychologického hlediska může pozitivní zkušenost člověka přinést určitou míru sympatií k hostitelské zemi. V dlouhodobém horizontu může osoba účastnící se výměného pobytu nabýt role významné osoby v politické, ekonomické nebo společenské oblasti. Pozitivní vnímání může z objektivně z psychologického hlediska přispět k výhodnější vyjednávací pozici. Při vyjednávání mezi zahraničními partnery jsou podobné zkušenosti neocenitelné zejména v mezinárodní diplomacii. Samozřejmě, že tvrzení o pozitivní percepci díky zahraniční výměně nelze brát za absolutně platnou. Příkladem budiž uveden severokorejský diktátor Kim Čong-un, který svá studia strávil ve Švýcarsku, kde měl možnosti poznat západoevropské tradice, ale přesto to k otevření režimu KLDR nepřispělo.⁹⁰ V těchto případech jsme svědky toho, že kulturní zdroje „soft power“ nejsou všemocné a tvoří pouze jejich součást.

Jestliže jsou v kultuře země přítomny hodnoty, zejména humanistické, které jsou ostatními aktéry mezinárodních vztahů přijímány pozitivně, tak se zvyšuje pravděpodobnost, že zahraniční politika státu dokáže dosáhnout svých zájmů a politických výsledků. A to hlavně v případě dlouhodobých strategických záměrů.⁹¹ Vztahy založené na vzájemné odpovědnosti, důvěře a půvabu mohou zvýšit vyjednávací potenciál. Možnost dosažení partikulárních zájmů se v takovém případě může zvýšit. Vliv může hrát osobní kouzlo státníků, o kterém bude pojednáno i v české souvislosti nebo také pozitivní zkušenost s působením v jiné zemi a inspirace jejími hodnotami. Stalo se běžným a negativním jevem, že mnozí autoři zaměřují „soft power“ s masovou kulturou a získávání popularity. Je chybné zaměřovat kulturní zdroje a jejich moc, jako ekvivalent cíleně prováděné budování atraktivity.⁹² Žádný stát nepodporuje kulturu své země jen proto, aby se zalíbil ostatním, ale především aby zachoval vlastní hodnoty a přispěl ke kulturnímu rozvoji svých občanů. To neznamená, že by stát neměl svou kulturu prezentovat v zahraničí v rámci mnoha projektů kulturní spolupráce. Jedním z nástrojů, jak může stát prezentovat „high culture“ na venek, je například účast na celosvětové výstavě EXPO nebo podpora výjezdních a výměných zájezdů kulturních spolků, organizací, studentstva a vědců.

90 Mezinárodní škola v Bernu v letech 1993 až 1998

91 Například vstup do Evropské unie a NATO

92 WILSON, J. Ernest. *Hard Power, Soft Power, Smart Power*. 2008, s 113 - 116

„Popular culture“ je naproti tomu běžná komerční zábava řídicí se tržními mechanismy, které jsou cílené na širokou konzumní veřejnost. Tato forma kultury je záležitostí individuálních preferencí a spíše mladých generací. Její vliv není statický a lze těžko předpokládat vývoj. Jako zdroj „soft power“ nepřináší jednoznačné výsledky. Především nikdy nebude zdrojem pro prosazení cílů vlády, protože v demokratických společnostech, jak víme, není ovlivňována státem. V nedemokratických režimech může být médii prezentována způsobem, který je součástí propagandy. Celosvětově ale těží z „popular culture“, jako jednoho ze zdrojů „soft power“, Spojené státy. V případě USA je skutečně možné hovořit o pozitivní nebo negativní roli „popular culture“ na jejich „soft culture“ Obrovské množství šířených amerických filmů a populární hudby přináší, konkrétně USA, nemalé výhody v podobě percepce zahraničních diváků o USA. Užití filmů jako nástroje propagandy není nic nového a jedním z průkopníků bylo nacistické Německo. Američtí politikové věnovali ve válečném období mnoho úsilí, aby Hollywood produkoval přívětivé obrázky o USA. „Popular culture“ Spojených států dokázala jejich zem více zviditelnit a v představách lidí se i díky filmům může jevit jako bohatá, moderní a inovativní země. Kromě negativních jevů, jako je pompéznost, sex, násilí a materialismus jsou v amerických filmech podprahově sdělované prvky otevřené a mobilní společnosti.⁹³ Obliba amerických filmů u již zmiňovaného Kim Čong-una také nepomohla k liberalizaci severokorejského režimu. Spotřeba amerických produktů, jakými jsou např.: McDonald's a Coca Cola, se běžně prodávají v celém světě a stejně tak v arabských státech a přesto to profil USA u místních obyvatel nijak nezvyšuje. V oblasti „popular culture“ hraje úlohu i například sport. Sportovci se stávají celosvětovými celebritami a idoly. Vlajkou nebo státním znakem na hrudi reprezentují stát. V českém prostředí hraje sport dlouhodobě významnou úlohu při prezentaci země. Podrobněji bude referováno v kapitole (2.1.) o zdrojích české „soft power“.

Díky „popular culture“ není možné odřezat politické výstupy, ale to neznamená, že by na „soft power“ neměla svou část vlivu. Efektivita zdrojů „soft power“ závisí na kontextu událostí. Forma atrakce, chceme-li půvabu, budované formou „popular culture“ pomohla konkrétně USA dosáhnout zahraničněpolitických cílů po 2. sv. válce a v průběhu Studené války. Obrazy převládající v amerických filmech, materiální

93 New World Encyclopedia. *Film industry* (United States). <http://www.newworldencyclopedia.org>. 22. 10. 2013

zabezpečení a bohatá společnost, pomohly k získání pozitivních představ o USA evropskými společnostmi po 2. sv. válce a současně přispěly k pádu Železné opony. Východoevropská státní média byla řízená centralizovanou propagandou a nemohla konkurovat komerčnímu způsobu ve flexibilitě a zaujetí diváků. „Popular culture“ namísto informací produkuje komerční zábavu, a proto má malý politický efekt. Je mnohem jednodušší zaznamenat politické efekty „high culture“ kulturních kontaktů než demonstrovat politický význam komerční zábavy. Přesto má „popular culture“ svůj podíl na popularizaci země každé země.

1.4.2 Politické hodnoty jako zdroj soft power

Konstruktivisté v teoriích mezinárodních vztahů poukazují na to, že chování státu se proměňuje v závislosti na jeho domácím uspořádání a socializací do mezinárodních struktur. Stát tedy musí ospravedlnit roli, kterou musí plnit v domácí i zahraniční politice.⁹⁴ Ačkoliv je „high culture“ oddělena od politiky, tak působí na politické hodnoty každého národa. Zde se dostáváme k dalšímu zdroji „soft power“. Jestliže jsou v kulturních hodnotách země přítomny humanistické principy, tak by se to mělo odrážet ve vládě doma i v zahraničí. Jestliže jsou ve společnosti zakořeněné určité principy, tak by nemělo docházet k tomu, že by vládní politika tyto hodnoty popírala, popřípadě zavrhovala. Programové prohlášení koaliční smlouvy vládních stran v České republice hovoří o tom, že: „*Smluvní strany se zavazují rozvíjet právní stát a demokracii důsledným dodržováním dělby moci zákonodárné, výkonné a soudní a zvyšováním spoluúčasti občanů na správě věcí veřejných*“.⁹⁵ Prohlášení se připojuje k tradičním kulturním a politickým principům, na které naše země navazuje, nebo jsou v očích české společnosti žádoucí. Ve skutečném světě nestačí pouze proklamace, ale reálné výsledky takových závazků. Reálnou hrozbou tohoto zdroje „soft power“ jsou dvojité demokratické standardy a nekonzistence v jejich uplatňování. Proklamace demokracie a lidských práv při jejich nedodržování je bolestivou ranou pro „soft power“. Úspěch druhého zdroje „soft power“ je odvislý od toho, jak se vláda chová v domácím prostředí, a) zda prosazuje demokracii, b) jak kooperuje s ostatními, například v mezinárodních institucích, c) jak velkou mírou

94 KRATOCHVÍL, Petr. *Původ a smysl národního zájmu: analýza legitimacy jednoho politického konceptu*, s 19

95 KOALIČNÍ SMLOUVA mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013 - 2017. 2013. www.vlada.cz. s. 24

podporuje v zahraniční politice dodržování lidských práv.⁹⁶ Všechny zmíněné body mohou tvarovat preference ostatních aktérů o dané zemi v mezinárodních vztazích. Nedemokratické vlády jsou v mezinárodním společenství určitou mírou ostrakizovány (př. Bělorusko, Kuba).⁹⁷ Tyto státy nemají rovnou vyjednávací pozici s ostatními aktéry, a to ubližuje jejich potenciálu. Způsobem, jakým se vláda chová na vlastním území, tak to odráží její legitimitu její zahraniční politiky. Legitimní politika může pomoci k dosažení zahraničněpolitických cílů, minimálně v demokratických zemích. Není nutné, aby státy nutně importovali nějaký cizí model vládnutí. Demokracie a lidská práva jsou objektivními entitami, o které by měla každá země usilovat na základě svých historických zkušeností. Politické hodnoty mohou být mocným zdrojem atraktivnosti pro ostatní a posilovat tak „soft power“ státu.

1.4.3 Zahraniční politika jako zdroj soft power

„High culture“ a politické hodnoty, které se odráží ve vládní politice, jsou dva významné zdroje „soft power“. Nejvýznamnějším z pohledu mezistátních interakcí je ovšem třetí zdroj a tím je zahraniční politika státu. Všechny země v mezinárodním prostředí prosazují své národní zájmy v zahraniční politice, která propojuje domácí a zahraniční prostředí. Základní premisou konceptu Liberálního intergovernmentalismu, jehož součástí je teorie „principal and agent theory“ politologa Andrew Moravcsika je, že zahraniční politika státu je tvořena jako průsečík zájmů na domácí úrovni a vláda je tak sluhou a prostředníkem domácího konsenzu individuálních zájmů směřovaných směrem do zahraničí.⁹⁸ Přestože máme individuální a skupinové zájmy, které lze v dnešním světě prosazovat směrem do zahraničí pomocí nevládních organizací nebo nadnárodních korporací, tak vláda a státní instituce jsou základním kamenem oficiální zahraniční politiky státu. Relevance politik a politický konsenzus jsou kritérii legitimacy domácí politické praxe. Pro účely zahraniční politiky je nutné domácí politickou praxi propojit s její vnější analogií v mezinárodních vztazích a zajistit tak vnější přijatelnost národní politiky.⁹⁹ Národní zájmy státu jsou současně projevem kombinace zmiňované „high culture“ a politických hodnot země. Národní zájmy se prolínají do třech dimenzí zahraniční

96 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. 2004, s. 55 - 56

97 Může tak být tvrzeno i přes současné počáteční oteplování vztahů USA a Kubu

98 MORAVCSIK, Andrew. *Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach*. s. 483 - 485

99 KRATOCHVÍL, Petr. *Původ a smysl národního zájmu: analýza legitimacy jednoho politického konceptu*, s. 25

politiky státu, a to do oblasti ekonomické, bezpečnostní a politické. Je tedy důležité, jak země definuje své národní zájmy a především jakými způsoby je bude prosazovat. Politika, v které se odráží důležité lidské hodnoty, se tak mnohem pravděpodobněji stane atraktivní a úspěšná, protože se zvyšuje předpoklad, že budou její hodnoty sdíleny i ostatními aktéry. Opět si pomůžeme USA a jejich „soft power“, která je vůči EU úspěšná, především proto, že Evropané sdílejí stejné základní hodnoty a principy. Lidé ve vyspělých společnostech dokazují, že dokážou rozlišovat mezi politikami jednotlivých vládních administrativ od celkových principů, na nichž společnost stojí. Důkazem je, že nepopulární Bushova zahraniční politika nevedla k majoritnímu odklonění nebo zneprátení evropských společností směrem k USA. Zahraniční politika založená na legitimních demokratických cílech se bude mnohem pravděpodobněji jevit jako atraktivní, než na zahraniční politice, jejichž cíle jsou militantně laděné nebo mají krátkodobou perspektivu. Podpora veřejného dobra v podobě rozvojové a humanitární pomoci společně s multilaterálním základem zahraniční politiky přispívají k legitimizaci zahraničněpolitických cílů a posiluje tak „soft power“ státu. Vnitřní a vnější legitimita zahraniční politiky je s konkrétními politikami v oblasti mezinárodní rozvojové a humanitární spolupráce, společně s multilaterálně vedenou politikou zdrojem „soft power“, která pomáhá státu k dosažení preferovaných výsledků v zahraniční politice.¹⁰⁰ V následující kapitole budou představeny nástroje, kterými je možné definované zdroje „soft power“ zužitkovat a aplikovat v zahraničně politických vztazích.

1.5 Instrumenty umožňující šíření soft power

Bylo zmíněno, že pro vlády národních států je o to obtížnější využívat „soft power“ strategie, jelikož je mnoho jejich zdrojů mimo kontrolu vlád. Jak již bylo řečeno, význam státních institucí spočívá v nastavení vhodného prostředí, v kterém se mohou jednotlivé zdroje „soft power“ svobodně šířit a posilovat. Efekt „soft power“ ve střednědobém horizontu je v prostředí globálního informačního světa raději součástí sociálního a ekonomického produktu, než jenom výsledek oficiální vládní politiky.¹⁰¹ V kapitole o limitech „soft power“ bylo zmíněno, že přes negativní důsledky častých výměn politických představitelů, by státní instituce měly koncipovat

100 V kap. č. 1. 2. Moc v mezinárodních vztazích, bylo uvedeno Norsko, jako příklad aktéra mezinárodních vztahů, kterému tyto složky pomáhají v diplomatické praxi.

101 GUZZINI, Stefano. *The Concept of Power: a Constructivist Analysis*. 2011, s. 475 - 476

dlouhodobé koncepce a strategie. V kompetenci vlády nebo státních institucí obecně, je především třetí zdroj „soft power“ a tím je zahraniční politika státu. V českém politickém prostředí je odpovědností vlády, potažmo prezidenta republiky, zastupující stát na venek, aby byla česká zahraniční politika považována za legitimní, hodnověrnou, mluvící jedním hlasem a prokazovala míru koncepčnosti za účelem, aby byla rovnocenným partnerem pro své zahraniční partnery.

„Soft power“ není prostředkem a ani cílem propagandy. Zůstává otevřenou otázkou, do jaké míry jsou nástroje „soft power“ zneužitelné vládami národních států. Pokud je tato forma moci použita k šíření desinformací, tak se v žádném případě nedá hovořit o využití „soft power“ v zahraniční politice státu. Uplatňování takové strategie se potom stává záležitostí čistě zpravodajské nebo kontrarozvědné činnosti. Efekty zpravodajských služeb přinášejí informační výsledky dříve, než je tomu u strategie budování vzájemné důvěry a půvabu nutných pro dobrovolné sdílení informací ve smyslu, jak je na to zaměřena „soft power“ strategie. Vojenská a ekonomická moc v podobě uplácení jsou přímočaré přístupy s kratší dobou návratnosti vložených investic, než je tomu v případě „soft power“ strategie. Všeobecně platí, že využití strategie „soft power“, je dlouhodobým procesem, protože její zdroje a cílové publikum jsou rozptýlené. Cílovou skupinou, kterou se státy snaží pomocí „soft power“ zasáhnout, jsou zahraniční vlády a široká veřejnost v zahraničí.

Podle J. S. Nye existují dva modely, jak může „soft power“ oslovit nebo zaujmout její cílové publikum. Je jím přímá a nepřímá forma.¹⁰² Za přímou formu je považována taková podoba, kdy jsou političtí představitelé afektováni a přesvědčeni „*laskavostí, kompetencí nebo charismatem jiných představitelů*“.¹⁰³ Na tomto místě je vhodné předestlat realitu osobního kouzla Václava Havla směrem k představitelům západoevropských zemí. Atraktivnost jeho osoby a sametově provedená revoluce pomohla otevřít pomyslné dveře k navázání nových diplomatických styků na Západě po roce 1989.¹⁰⁴ Tehdejší francouzský prezident Françoise Mitterrand navštívil jako první ze západoevropských politiků Československo ještě před pádem komunistického režimu. Po absolvování nezbytných protokolárních ceremoniích směřovaly Mitterrandovi kroky k představitelům disentu, zejména k Václavovi Havlovi, s kterým Mitterrand 9. prosince 1988 strávil čas při snídani. Francouzský

102 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s. 94 až 100

103 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s. 94

104 ŽANTOVSKÝ, Michael. *Havel*. 2014, s. 13 - 20

prezident tak postavil signatáře Charty 77 a disent na úroveň vládnoucí nomenklatury.¹⁰⁵ Jako další příklad je možné uvést pražskou návštěvu Billa Clintonona v roce 1994, která se stala důkazem osobního i politického respektu k Václavovi Havlovi. Osobní vztahy politických představitelů a vůdčích osobností jsou důležitou součástí diplomacie nejenom v současné době. Tento prvek byl patrný zejména ve vztazích mezi evropskými panovnickými rody a sňatkové politice v Evropských dějinách.¹⁰⁶ Přímá forma působení „soft power“ je spíše záležitostí tradiční kabinetní diplomacie, a proto může oslovit jen úzký okruh publika.

Nepřímá forma uplatnění „soft power“ je způsobem, který je vhodný k použití pro účely zaujetí širokého spektra publika a současně je formou, o kterou se opírá tato práce. Nepřímý nástroj „soft power“, který bude v této práci prezentován, je v jeho nepřímé formě zacílen, nejenom na vládní představitele, ale současně na široké publikum z řad odborné i laické veřejnosti, především díky využívání a šíření informací. Nepřímá forma je podle J. S. Nye dvouúrovňový model, v kterém jsou veřejnost, vládní a nevládní instituce zasazeni „soft power“ jiného aktéra způsobem, že jejich pozitivní percepce ovlivňuje politické představitele ke kladnému postoji vůči tomuto vnějšímu aktérovi. Nepřímý model tak funguje způsobem, který usiluje o to vytvořit si vhodné prostředí mezi cílovým publikem a posílit tak politická rozhodnutí druhé strany ve svůj prospěch. Snaha usilovat o získání atraktivity a půvabu v zahraničí pomocí pouhé existence zdrojů vlastních hodnot a přitažlivé kultury, je pasivním přístupem k „soft power“. Národní hodnoty a kultura existují a měly by existovat nezávisle na demokratických státních institucích. Je záležitostí pasivního čekání, zda naše hodnoty a kultura někoho osloví a získáme tak náklonnost osoby, společnosti nebo politika na naši stranu. Je patrné ze samotné podstaty těchto zdrojů, že jde spíše o čekání na náhodu. Žádný produkt se neprodá jen díky tomu, že bude vystaven ve výloze. Je tomu tak i v případě „soft power“, kdy je potřebné zaujmout pro aktivní přístup. Dosažením atraktivity a půvabu díky strategii „soft power“ by se měly zaobírat státní instituce ve spolupráci s neziskovým a nevládním sektorem. Pro aktivní přístup, který jsou vláda nebo státní instituce obecně schopny vynaložit, se může projevit v řadě dílčích projektů podporujících kulturní a politické hodnoty. Na „soft power“ je nutné metodicky a koncepčně pracovat.

105 Česká Televize. *Snídaně u Mitterranda: Husák musel počkat, přednost dostal Havel.*
<http://www.ceskatelevize.cz>, 9. 12. 2013

106 KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi.* 1997, s. 99 - 104

Aktivním přístupem pro účely „soft power“ se rozumí podpora a praxe veřejné diplomacie, rozvojových projektů, transformační spolupráce, humanitárních misí a finanční pomoci.¹⁰⁷ Zmíněné instrumenty „soft power“ jsou v ČR koordinovány především Ministerstvem zahraničních věcí ČR a neziskovými organizacemi. Předložená práce je ale zaměřena pouze na veřejnou diplomacii, jakožto velmi širokého nástroje „soft power“. Jak bude z této práce zřejmé, veřejná diplomacie je sama o sobě nástrojem, který zahrnuje spoustu dílčích projektů a není homogenní disciplínou. Co je ovšem pro účely této práce primární, je fakt, že se jedná o nástroj, který je státními institucemi, zejména vládními představiteli ovlivnitelný. Transformační politika, humanitární a rozvojová spolupráce je pochopitelně na vládě závislá taktéž (především v otázce financí a ochotou participovat), ale analýza každého z těchto nástrojů české zahraniční politiky by byla na samostatnou práci. Zaměřit se na veřejnou diplomacii nahrává ještě jedna skutečnost, a to ta, že z institucionálního hlediska je ze strany ministerstva zajištění každého ze zmíněných instrumentů „soft power“ v gesci jiných aktérů – jiných odborů. To bude patrné na příkladu organizační struktury českého ministerstva zahraničí, kde je každý ze zmíněných instrumentů „soft power“ institucionálně oddělen.

1.6 Konceptualizace veřejné diplomacie

V předešlé kapitole o instrumentech „soft power“ bylo pojednáno, že existuje přímý a nepřímý prostředek, jak dosáhnout atraktivnosti, půvabu a sdílení hodnot. Za přímou formu byla jmenována klasická kabinetní diplomacie, která probíhá důvěrnými a oficiálními informačními kanály, které vedou od aktéra *A* k aktérovi *B* přímou cestou. Zpravidla se jedná o instituce, jako je ministerstvo zahraniční, obrany nebo jednotliví vládní představitelé (premiér, ministr zahraničí atd.). V rámci organizace, jako je Evropská unie, probíhá oficiální komunikace také napříč rezortními ministerstvy, příslušnými orgány a institucemi Evropské unie. Společným pojítkem klasické diplomacie je, že probíhá skrze státní instituce a primárně mezi zahraničními institucemi navzájem. Veřejnost je z této platformy diplomacie téměř vyloučena a mimo oficiální prohlášení a vypuštěných tiskových zpráv, nemají běžní občané přístup k informacím o oficiální zahraničně politické interakci. Každodenní komunikace týkající se informací z oblasti zahraniční politiky, která je vedena

107 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. c2004, s. 99 - 104

směrem k veřejnosti a médiím, je zajišťována a zprostředkována tiskovými odbory jednotlivých ministerstev zahraničí.¹⁰⁸

Pro vlády národních států je ale mimo oficiální diplomatické kanály výhodné komunikovat současně i s veřejností ostatních zemí.¹⁰⁹ Vlády a státní instituce tak činí z důvodů, které byly v této práci popsány, a to zejména pro úsilí formulace a tvarování polické agendy v ostatních státech. Veřejná diplomacie je založena na premise, že image a reputace země jsou veřejným statkem, který může vytvářet a umožňovat nebo také znemožnit vhodné prostředí pro vzájemné interakce.¹¹⁰

Státní aparát shromažďuje a ventiluje informační tok plynoucí z domácího a zahraničního politicko-ekonomického prostředí.¹¹¹ Myšlenka použití informací a kulturních aspektů v diplomacii není otázkou poslední dekády nebo 20. století, ale to co se změnilo, jsou podmínky, za kterých se tak v současnosti děje. První lépe zdokumentované využití systematického zužitkování informací bylo ve významné míře použito v 1. světové válce. Americký prezident Woodrow Wilson nechal během své funkce zřídit vládní informační kancelář a komisi pro veřejné informace.¹¹² Její tehdejší úloha se za okolností světové války stala spíše propagandistickou a prostředkem k šíření amerikanismu. V třicátých letech 20. století nabyla administrativa amerického prezidenta F. D. Roosevelta přesvědčení, že bezpečnost USA se odvíjí od schopnosti mluvit a vyhrát podporu lidí v jiných zemích.¹¹³ Prezident Dwight D. Eisenhower navrhl na zřízení Americké informační kanceláře (USIA) v roce 1953, jež jako instituce zanikla až v roce 1999 sloučením s Ministerstvem zahraničí USA.¹¹⁴ O jedenáct let dříve, v roce 1942, byl ovšem v globálním měřítku význačný začátek vysílání Hlasu Ameriky, který navazoval na již delší dobu úspěšné BBC.¹¹⁵ Rádio se postupně stávalo možností oslovení zahraničního publika, stejně tak jako krajanů v zahraničí.

108 MELLISSEN, Jan. *Wielding Soft Power. The New Public Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations. Clingendael Diplomacy Papers No. 2. 5/2005, ISBN 90-5031-1098-2 <http://maihold.org>. staženo 18. 3. 2015, s. 10

109 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s.101 - 102

110 LEONARD, Mark. ed. *Public Diplomacy*. 2002. s. 9

111 pozn. zejména díky přímým informačním kanálům a zpravodajským službám.

112 Committee on Public Information známá také pod názvem Creel Committee

113 ROOSEVELT, D. Franklin. *Our Foreign Policy: A Democratic View*. Foreign Affairs. Vol. 6, No. 4 (Jul., 1928), pp. 573 – 586, staženo 15. 4. 2015 s 573 - 586

114 Records of the United States Information Agency [USIA] <http://www.archives.gov>., 21. 3. 2015

115 British Broadcasting Corporation (BBC)

Oba dva směry komunikace, jak směrem k cizincům, tak k vlastním obyvatelům za hranicemi sehrály úlohu v událostech dějin 20. století. Nacistickému Německu se během 30. let 20. století podařilo mobilizovat německé obyvatele Sudet do protičeských spolků, prostřednictvím informačním propagandistickým kampaním. Vztah Čechů s Němci byl komplikovaný po staletí, prošel si mnoha státoprávními změnami a zažil nemálo konfliktů.¹¹⁶ Přesto to nakonec byla cílená informační kampaň nacistů, která postupně rozbíjela územní celistvost Československa a pokřivila morální vztah dvou etnik žijících staletí po svém boku. Neomezujeme se však pouze na negativní příklady veřejných informačních kanálů ve 20. století. V této práci bylo doloženo, že informační proud (Hlas Ameriky, BBC, samizdatové texty, hudba) ze západních zemí přispěl a dopomohl k vymanění se středoevropských zemí ze Sovětského bloku, zejména díky tomu, že si obyvatelé regionu uvědomili skutečnou povahu komunistického režimu. Studená válka znamenala bezprecedentní boom informačního boje a šíření propagandy, které trvá až do dnešních dní.

V současném světě globální propojenosti se nicméně proměňuje úloha a síla informací. Díky rozšířeným informačním kanálům jako je internet, televize a rozhlas, se stávají informace zdrojem moci širšího spektra aktérů nejenom států, ale myšleno i nevládních aktérů a zájmových skupin, protože přístup k informacím má v dnešní době převážná část lidstva.¹¹⁷ Technologický pokrok vede k redukci nákladů na přenos informací a jejich zpracování. Prostředí je charakteristické obrovským množstvím zdrojů, které mají za následek nedostatek pozornosti směrem k přijmaným informacím. Lidé mají z důvodu informační nasycenosti obtíže jednotlivé zprávy rozlišovat. Tento fenomén je označován jako „paradox of plenty“, který vystihuje informační přehlcenost a nutnost umět informace dostatečně třídit a filtrovat.¹¹⁸ Informace jsou cenným zdrojem a ti, kteří s nimi umí dobře zacházet, získávají moc.¹¹⁹ V současném světě se stává mocný ten, kdo disponuje a správně dokáže vyhodnocovat informace způsobem, že dokáže překonat tzv. „paradox of plenty.“ Z tohoto pohledu je pro aktéry důležitá kredibilita. Stát by měl produkovat hodnověrné informace. Bez důrazu na důvěryhodnost, nemohou nástroje veřejné

116 RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. 2.vyd. (1.vyd.v Melantrichu). Praha: Melantrich, 1993, s 1 - 20

117 World Telecommunication/ICT Indicators database 2014 (18th Edition). 23. 12. 2014 <http://www.itu.int.>, 15. 4. 2015

118 NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. c2004, s. 106 - 107

119 NYE, Joseph. S. *Public Diplomacy and Soft Power*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, no. 1. 2008, s. 99

diplomacie zužitkovat kulturní zdroje do účinné „soft power“ strategie. V období informační revoluce, které jsme svědky, nabývá schopnost zpracovávat informace a umění projekce kulturních hodnot silněji na významu.

V předchozích kapitolách bylo ukázáno, že informace, které se jeví jako propaganda, se stanou kontraproduktivními a snižují tak důvěryhodnost a reputaci země, jež je pro „soft power“ zásadní. V úvodní části práce byl uveden příklad o mediální a státní informační kampani vedené Ruskem proti Západu. Byla prezentována jedna konkrétní situace, kterou bylo nekorektní informování o virtuálních demonstracích proti průjezdu Dragounské jízdy Českou republikou. O propagandisticky vedené kampani svědčí záběry a doprovodný komentář státní ruské televize Russia Today. Záběry davů mávajících americkými vlajkami jsou zde prezentovány jako odpor vůči USA. Nezainteresované cílové publikum se zde setkává s konkrétním rysem problému „paradox of plenty“, kdy lidé již nedokáží rozlišovat, co je pravdivé. Výše popsany postup je třeba předem odmítnout zařadit do kritérií spadajících pod působnost veřejné diplomacie jako nástroje „soft power“.

Vládní politika by měla být zaměřena na podporu sdílení informací a participace se zahraničními aktéry, namísto soustředění se na centralizaci informačních kanálů v područí státu, které v závěru působí kontraproduktivně, jelikož to snižuje důvěryhodnost státu. Pokud nejsou hodnoty a ani informace, které veřejná diplomacie produkuje, atraktivní ani věrohodné, tak nemůže tento diplomatický nástroj produkovat „soft power“ státu. Veřejná diplomacie jednoduše není propagandou ani public relations, ale jde o metodu sdílení a předávání informací, přičemž „prodej“ pozitivních obrazů vysílajícího je pouze její součástí. Veřejná diplomacie slouží k budování dlouhodobých vztahů, které umožňují vytvářet vhodné prostředí pro vládní politiku v zahraničí.¹²⁰ Tvarování veřejného mínění je důležité tam, kde probíhá tranzice a vytváří se nový prostor pro spolupráci. Veřejná diplomacie je instrument, pomocí kterého vlády mobilizují své zdroje „soft power“, o kterých bylo výše v této práci pojednáno. Vlády k tomuto účelu používají strategie prostřednictvím, kterých komunikují a usilují o atraktivitu a půvab ve společnostech cizích států. Veřejná diplomacie usiluje o upoutání pozornosti prostřednictvím veřejných informačních toků, jako jsou papírová, internetová, rádiová a televizní média,

120 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s. 104-105

podporou kulturního exportu, výměnných profesních, studentských a vědeckých pobytů, stejně tak jako konferencí.¹²¹

Jaké jsou důvody, proč by se vláda státu měla starat o pozitivní pecepci svého národa, bylo tématem kapitoly věnující se konceptualizaci „soft power“. Z domácího veřejného mínění vzešla negativní reakce Turecka o povolení armádě USA použít infrastrukturu pro vojenské operace na blízkém východě. K selhání amerického „soft power“ v irácké válce se vyjádřil bývalý poslanec Sněmovny reprezentantů Newt Gingrich v magazínu *Foreign Affairs*, kde se nechal slyšet, že USA zapoměly válku v Iráku náležitě prodat, a požadoval transformaci strategií ministerstva zahraničí po lepší informovanosti o amerických hodnotách ve světě.¹²² N. Gingrich tím ani tak nemyslel prodat pouze zájmy v rámci tradiční diplomacie, ale širší veřejnosti. Kabinetní diplomacie může dokázat přesvědčit lokální vládu, ale již nemá vliv na širší veřejnost, mezi kterou řadíme jak jednotlivce, tak nevládní a zájmové organizace. Tyto složky společnosti sice mohou být lobbování nebo manipulování, ale to bychom již opouštěli sféru „soft power“ strategií, na které je zaměřena tato práce. Domácí politický proces, v rámci kterého probíhá uspokojování širokého spektra zájmových skupin a současně tam, kde je kladen důraz na veřejné mínění, bude ovlivňovat volební strategie politických stran.¹²³ I když mohou být vládní představitelé jakéhokoliv státu přátelští k zájmové zemi, tak mohou být jejich zahraničněpolitická rozhodnutí limitována negativními postoji ve společnosti, a to zejména v době parlamentních nebo prezidentských voleb.¹²⁴ Uvedený příklad nám ukazuje, že negativní percepce cizí vládní politiky může ovlivnit i partikulární zahraničněpolitické výsledky. Je zde současně zachycen onen rozdíl mezi tradiční diplomacií a veřejnou diplomacií. Získat podporu napříč společností je úlohou efektivně vedené veřejné diplomacie, protože klasická kabinetní diplomacie na to nemá prostředky.

Za efektivní veřejnou diplomacii je považována taková, která umí nejenom mluvit, ale i naslouchat svému publiku, na které v konkrétním případě míří. Jestliže stát usiluje o získání požadovaných zahraničně politických výsledků, tak to vyžaduje určitou míru kulturní empatie. Kabinetní dohody nemusejí postačovat pro strategie

121 NYE, Joseph. S. *Public Diplomacy and Soft Power*. 2008, s. 95

122 Foreign Policy. *Foreign policy flashback: Gingrich on reforming the State Dept.* in 2003. 6. 12. 2011 <http://foreignpolicy.com/>. 14. 4. 2015

123 Opět se zde odkazuje na Moravcsikovu teorii o agregaci zájmů ve společnosti a procesu tvorby zahraniční politiky.

124 Záleží na typu politického zřízení země, zda se jedná o parlamentní nebo prezidentské systémy.

cílící na disponibilitu dlouhodobé podpory v zahraničí. Pochopení specifických kulturních hodnot je nutné z důvodu, že sdělení, které může být pozitivně vnímané domácím publikem, už nemusí být vnímáno pozitivně u zahraniční audience. Pokud je uvedená zásada v podobě respektování kulturních rozdílů dodržena, tak veřejná diplomacie umožňuje sdělovat informace efektivně. Pokud je politické jednání synchronizováno s komunikačními nástroji a jsou zvoleny vhodné strategie na konkrétní cílové publikum, pak může být veřejná diplomacie efektivní a hrát významnou roli v zahraniční politice.¹²⁵ O formulaci strategií veřejné diplomacie bude v této práci pojednáno prostřednictvím jejich přímé aplikace na příkladu české veřejné diplomacie. V současném světě je veřejná diplomacie významnou činností, která po boku tradiční diplomacie může spoluvytvářet zahraniční politiku států a podílet se tak na dosažení zahraničněpoliticko-ekonomických zájmů. Tímto existencí veřejné diplomacie vzrůstá na relevanci a její význam se zvyšuje.

Veřejná diplomacie se v druhé polovině 20. století stala vědně akademickým oborem. V roce 1965 bylo v USA založeno centrum Edwarda R. Murrova, jehož knihovna je dodnes umístěna ve Fletcher School of Law and Diplomacy na Tuftsově univerzitě v Bostonu. V rámci Fletcherova institutu bylo pojmenováno vědecké centrum po E. Murrovi, který patří mezi zakladatele koncepční práce v procesech veřejné diplomacie v USA. E. Murrow byl ředitelem USIA do roku 1964. Fletcher School se dodnes v akademickém prostředí zabývá jeho odkazem a je jedním z předních institucí zabývajících se veřejnou diplomacií. Vydává publikace širší veřejnosti a poskytuje konzultace soukromému a neziskovému sektoru, čímž se jí daří vědní obor propojovat s praxí.¹²⁶ Z tohoto akademického prostředí pochází jedna z prvotních definic veřejné diplomacie. V následující části bude věnován prostor akademickým definicím veřejné diplomacie, které se poukoušejí tuto politickou strategii formulovat a ohraničit v jasných kritériích.

Jedna z úvodních brožur Murrova centra vylíčila veřejnou diplomacii jako: *„činnost zabírající se vlivem veřejných postojů na formování a výkon zahraniční politiky. Představuje dimenzi mezinárodních vztahů jdoucí za hranice tradiční diplomacie; vlády se zabývají veřejným míněním v zahraničí, probíhá interakce privátních skupin a zájmů napříč státy, zahraniční vztahy a jejich dopady na politiku*

125 NYE, Joseph. S. Public Diplomacy and Soft Power. 2008, s. 102 - 103

126 The Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy.,<http://fletcher.tufts.edu/> .14. 4. 2015

*se reportují do sdělovacích prostředků, probíhá interakce mezi osobami, jejichž prací je komunikace, stejně tak jako mezi diplomaty a zahraničními korespondenty, součástí je mezikulturní výměna.*¹²⁷

Bývalý diplomat a děkan Fletcherovy školy Edmund A. Gullion definoval veřejnou diplomacii v roce 1966 následovně: „*Pod veřejnou diplomacií rozumíme prostředky, kterými vlády, zájmové skupiny a jednotlivci ovlivňují postoje a názory ostatních lidí a vlád takovým způsobem, aby uplatnili vliv zahraničněpolitických rozhodnutí ostatních*“¹²⁸ Uvedené definiční mínění se svou šíří přibližuje definici Nyovi „soft power“, a to zejména v cílech této činnosti. E. Gullion pojednal o tom, že cílem je ovlivnit a tvarovat postoje pro uplatnění vlastních zájmů, ale už nám zmíněná definice neprozrazuje pomocí jakých subjektů a činností tak může být dosaženo.

Mnohem specifitější pojetí, ve kterém jsou obsaženy nedostatky první definice E. Gulliona, navrhl profesor diplomatické historie Alan. K. Henrikson v roce 2005. Podle něho může být veřejná diplomacie definována jako: „*...chování v mezinárodních vztazích, prostřednictvím kterého vlády skrze veřejná komunikační média a prostřednictvím spolupráce s širokým spektrem nevládních entit (politické strany, nadnárodní korporace, obchodní asociace, odborové organizace, vzdělávací instituce, náboženské organizace, etnické skupiny, zájmové skupiny a jednotlivci) usilují o ovlivnění politiky a politických rozhodnutí jiných vlád*“¹²⁹ Svými cíli se tato definice neliší od předešlé, ale navíc nám nastiňuje prostředky, které mohou vlády využívat pro prosazení zájmů. Veřejná diplomacie k tomu využívá veřejných komunikačních prostředků a spolupraci s nevládním sektorem. Syntéza obou teorií je možná v tom smyslu, že Gullionova definice také využívá k produkci veřejné diplomacie jak vlády, tak i nevládní organizace. Henrikson dále přisuzuje kooperačnímu potenciálu nevládních organizací velkou úlohu. Stejně jako další autoři považuje veřejnou diplomacii za dvouúrovňový přístup, který je svou povahou multilaterální.¹³⁰ Nevládní sektor hraje roli jak cílového publika, tak i prostředku, pomocí kterého je možné veřejnou diplomacii praktikovat. A. Henrikson především věnuje pozornost celému procesu strategií veřejné diplomacie, jejímž základním

127 WHAT IS PUBLIC DIPLOMACY? <http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy>, 25. 3. 2015

128DEFINITIONS OF PUBLIC DIPLOMACY.<http://fletcher.tufts.edu/murrow/>, 25. 3. 2015

129DEFINITIONS OF PUBLIC DIPLOMACY.<http://fletcher.tufts.edu/murrow/> 25. 3. 2015

130 HENRIKSON, K. Alan. *What can Public diplomacy Achieve?*. Discussion Papers in Diplomacy. Netherlands Institute of International Relation, Clingendael. 2006, ISSN 1569-2981
<http://www.clingendael.nl>, ztaženo 20. 3. 2015 . s. 6

pojítkem je vzájemná spolupráce mnoha aktérů v podobě vládního a nevládního sektoru. Podmínkou úspěchu je alespoň základní schoda všech aktérů v zájmech řešit globální problémy lidstva.¹³¹

1.6.1 Nová veřejná diplomacie

Mark Leonard popsal dva směry veřejné diplomacie, které mají buď kooperativní nebo kompetitivní charakter. Kompetitivní oblastí jsou partikulární ekonomické zájmy a profit individuálního aktéra mezinárodních vztahů. Provádí zde aktivity v zájmu prosadit se na trzích a získat politický vliv. Veřejná diplomacie se zde zdá být sobeckou záležitostí zájmů jednoho aktéra. Kooperativní veřejná diplomacie naopak předpokládá multilaterální vládní spolupráci a sdílené zájmy o demokratických hodnotách. V této platformě vlády spolupracují mezi sebou navzájem a s nevládními organizacemi současně.¹³² V této práci bylo uvedeno, že je v podmínkách komplexního mezinárodního prostředí omezena role vlád a jejich produkce „soft power“ vyžaduje spolupráci s nevládním sektorem. Veřejná diplomacie, jakožto instrument „soft power“, je tomuto vnějšímu vlivu mezinárodního prostředí vystavena taktéž. Vyžaduje proto součinnost se subjekty neziskových organizací, soukromého podnikatelského prostředí, nadnárodních organizací a jiných zájmových skupin.¹³³ Nevládní organizace dokáží zajistit komunikaci se specifickou skupinou v zahraničí. Mohou pomoci zúžit publikum, pro které je informace cílena na konkrétní společenské skupiny podle sektorové působnosti, jako jsou například vědecké a výzkumné organizace, vzdělávací instituce, univerzity, kulturní spolky a zájmové ekonomické skupiny, jakými mohou být obchodní komory nebo odborové organizace. J. S. Nye nazval tuto formu spolupráce jako nepřímou veřejnou diplomacií.¹³⁴ Spolupráce vládních institucí s nevládními subjekty umožňuje veřejnou diplomacii zacílit na konkrétní skupinu a informovat publikum, které by vládní cestou nebylo možné efektivně kontaktovat. Takzvaný koncept Nové veřejné diplomacie se zaměřuje na budování vztahů s civilní společností jak v domácí politice, tak v zahraničí nejednosměrnou cestou vedenou z informačních kanceláří, ale současně cestou za pomoci nevládního sektoru. V zájmu vlády je umožnit propojení mezi nevládními skupinami doma a v zahraničí a nepřímo tak rozvíjet veřejnou diplomacii

131 HENRIKSON, K. Alan. *What can Public diplomacy Achieve?* 2006, s. 37 - 40

132 LEONARD, Mark. ed. *Public Diplomacy*. 2002, s. 22 - 30

133 MELLISSEN, Jan. *Wielding Soft Power. The New Public Diplomacy*. 2005, s. 11

134 NYE, Joseph. S. *Public Diplomacy and Soft Power*. 2008, s. 105

státu.¹³⁵ V této podobě nové veřejné diplomacie působí diplomaté, kteří jsou trénováni v nových médiích, mezikulturní komunikaci a jsou vyškolení i v rámci zmiňované kulturní empatie.¹³⁶

Vládní prostředky a informační kanály nemohou v některých případech působit na cílové publikum z důvodů obecné nedůvěřivosti vůči politickým autoritám nebo historickým reminiscencím ve vzájemných vztazích. Mimo vládou řízené veřejné diplomacie je ze zmíněných důvodů výhodné a méně nákladné spolupracovat s výše uvedenými skupinami a provádět strategie prostřednictvím kombinace přímé a nepřímé veřejné diplomacie. Pro vládní politiku je nepřímá diplomacie přínosná i z toho důvodu, že na sebe dokáže převzít rizika spojená s nepovedenou kampaní nebo špatně publikovanými informacemi. Vláda může stát v ústraní a důsledky špatných rozhodnutí ponese příslušná skupina, s kterou probíhá kooperace v intencích veřejné diplomacie. Spolupráce s nevládním sektorem nemusí omezovat roli vlády v procesu a kladení cílů veřejné diplomacie. Naopak této situace může vláda využít, protože se jí rozšiřují distribuční kanály, přes které může prosazovat zahraničně politické zájmy. Kooperativní veřejná diplomacie současně snižuje riziko podezření z nečistých nebo čistě sobeckých zájmů vlády. To jí umožňuje udržovat již mnohokrát zmiňovanou důvěryhodnost, nutnou pro efektivní veřejnou diplomacii a uplatňování „soft power“ v zahraniční politice.

1.6.2 Zahraničněpolitické strategie veřejné diplomacie

Současná zahraniční politika státu působí v mnoha sférách a politických oblastech. Jedná se především o politicko-vojenskou, ekonomickou a kulturní sféru, ale také o oblasti environmentální (jak bylo patrné na příkladu EU v jejím prosazování celosvětové agendy na ochranu klimatu) a sociální politiku, která s přetrvávající chudobou v zemích třetího světa nabývá na významu. Na každou z těchto sfér musí umět veřejná diplomacie odpovídat a pro každou z nich musí zvolit vhodné strategie. Pro politicko-vojenskou oblast má veřejná diplomacie defenzivní charakter a má odradit útoky informační války. Pokud jsou informační strategie útočné, nevěrohodné a tendenčně upravené, tak se jedná o propagandu (viz. str.). V ekonomickém světě, v napojení na ekonomickou diplomacii, sehrává veřejná diplomacie důležitou úlohu ve vzájemném propojování ekonomicko-obchodních skupin a jednotlivců. V kulturní

135 Jan. Wielding *Soft Power*. The New Public Diplomacy. 2005, s. 22-23

136 Osobní rozhovor s pracovníky MZV Odboru veřejné diplomacie (OVD).

oblasti zahraniční politiky umožňuje interakce v rámci neziskového sektoru a zahraničními společnostmi navzájem, čímž působí jako prevence vzájemných konfliktů. Víme, že kulturní aspekty se přenáší do psychologicko-individuální roviny jednotlivců a přispívají tak k pozitivnímu nebo negativnímu vnímání individualit a skupin jiné společenské kultury. Význam kulturních aspektů v zahraniční politice je ústředním bodem „soft power“ zahraničně politické strategie státu, která má doplňovat jak vojenskou, tak ekonomickou zahraniční politiku. Veřejná diplomacie probíhá v rovinách těchto zahraničněpolitických sfér. Veřejná diplomacie jako nositel a distributor informací musí vzájemně působit v několika zahraničně-politických konceptech a podle toho přizpůsobovat své strategie.

Alan Henrikson určil pět základních zahraničněpolitických konceptů, v kterých hraje veřejná diplomacie důležitou úlohu. Jedná se o politické strategie používané s ohledem na daný kontext událostí. Jsou jimi: 1) konsolidace, 2) omezení vlivu, 3) proniknutí, 4) rozšíření a za 5) transformace. Zmíněné kategorie předurčují nastavení konkrétních strategií veřejné diplomacie.¹³⁷ Pro jmenované sféry zahraniční politiky se hodí různé strategie veřejné diplomacie pro účely dosažení partikulárních politických výsledků (outcomes). Strategie se mohou lišit podle definovaných zahraničněpolitických cílů, které jsou dnes v mnohem větší míře koordinovány s vládami ostatních států. Je tomu tak, protože mezinárodní prostředí je v dnešní době mnohem více založené na pluralistickém přístupu k moci. Autor neklade cíl vyložit argumentaci, která strategie nejlépe sedí pro partikulární zájem v individuální situaci. Každá strategie se může lišit podle kladených cílů cílovému publiku a specifických okolností, v kterých se interakce odehrávají.

„Konsolidací“ Henrikson myslí procesy zvyšující porozumění a zvyšující podporu pro politické aktivity v zahraničněpolitickém vektoru vlastních spojenců a partnerů. Tedy v jeho vlastní sféře a blízkém prostředí. Tato strategie je současně charakteristická socializací diplomacie v domácím politickém prostředí pro účely udržení konzistentní zahraniční politiky se současnými spojenci.¹³⁸ V českém prostředí zapadá tato strategie veřejné diplomacie do oblasti konsolidace a zlepšování stávajících vztahů. Směřuje do západního zahraničněpolitického vektoru „soft power“, kde se vyskytují, USA, Evropská unie Izrael a další západní státy, které nejsou členy EU, jako je např: Švýcarsko a Norsko. Druhá strategie „omezení vlivu“ je strategií

137 HENRIKSON, K. Alan. *What can Public diplomacy Achieve?* 2006, s. 7

138 HENRIKSON, K. Alan. *What can Public diplomacy Achieve?* 2006, s. 11 - 17

týkající se mnohem více historického prostředí Studené války, ale i v současné době se s touto strategickou pozicí můžeme setkat. Optikou teoretiků realistického paradigmatu se bude jednat o klasické vyvažování moci za pomoci materiálních a vojenských prostředků. Omezovat, ale i zvyšovat vliv lze také pomocí informačních strategií, které představují nižší finanční a lidský kapitál. Henrikson strategii „omezení vlivu“ ovšem pojímá jako čistě defenzivní a reaktivní strategií.¹³⁹ Znovu je možné připomenout názory amerického diplomata George Kennana, který postavil na roveň tradičnímu vyvažování moci i moc kulturní a sdílení informací. Opět nemůžeme chodit daleko, abychom mohli uvést uplatňování této strategie v současných geopolitických vztazích. Evropská unie a ohrožené členské státy hledají cestu, jak zamezit útočné informační a propagandistické kampani Ruska, která nabyla na intenzitě po ukrajinském převratu v souvislosti s událostmi na Maidanu ke konci roku 2014 a zejména po Západním odsouzení anexe Krymu. Zpráva Evropského parlamentu z počátku roku 2015 uvádí, že *„poslanci EU parlamentu vyzývají po důkladné pozornosti „informační války“ vedenou Ruskem a žádají Komisi, aby do dvou měsíců předložila komunikační strategii pro účely čelit ruské propagandistické kampaně cílené na východní členské státy a v Rusku samotném.“*¹⁴⁰ Evropská unie je pod vnějším tlakem donucena rozvinout tuto strategii veřejné diplomacie ve vzájemné koordinaci s členskými státy, tzn. i s Českou republikou, kde je tato činnost patrná zejména v rámci mediálního prostředí a spíše vlastní iniciativou jednotlivců a skupin, kteří upozorňují na působení ofenzivní informační kampaně na našem území.

„Proniknutí“ usiluje o zaujetí cílového publika nebo skupin osob v zahraničí.¹⁴¹ Bylo řečeno, že tvarovat názory obyvatel v zahraničí mohou zpravodajské služby. Byla popsána nákladnost a možné limity takové činnosti. Strategie „proniknutí“ v mnohém koreluje s prostředky „soft power“, jakožto nástroje pro zaujetí, získání půvabu a atrakce, prostřednictvím prostředků veřejné diplomacie. Prostředky mohou být například již zmiňované radiové vysílání, vzdělávací a kulturní výměna, konference, ale i obchodní vztahy. Strategie „proniknutí“ bude v této práci vyobrazena jako vhodný prostředek i pro český východní a jižně zahraničněpolitický vektor „soft power“. Tedy do oblastí, které nejsou tradičním historickým partnerem nebo tam, kde je v zahraničněpolitickém zájmu podporovat

139 HENRIKSON, K. Alan. What can Public diplomacy Achieve? 2006, s. 17 - 23

140 MEPs condemn terrorist acts and say sanctions against Russia must stay. 15. 1. 2015
<http://eeas.europa.eu>, 4. 4. 2015

141 HENRIKSON, K. Alan. What can Public diplomacy Achieve? 2006, s. 24 - 28

demokratické skupiny a asistovat při demokratické tranzici. Strategie „proniknutí“ je obrazně řečeno pronikání na nové trhy jak ve smyslu ekonomickém, tak ve smyslu společenském.

Čtvrtou kategorií je „rozšíření“, které má mnohé společné s předešlou strategií „proniknutí“, ale je zacílena v rámci širší platformy vzájemné koordinace spojeneckých zemí ve veřejné diplomacii, která je směřována k širšímu spektru cílových zemí.¹⁴² Jednotlivé státy mnohdy nemají kapacitu postupovat v zahraničních tématech samostatně partikulárním způsobem, proto kooperují i v oblastech veřejné diplomacie, kterou zaměřují vně hranice svého subregionu. Tato strategie je signifikantní zejména v kooperaci bezpečnostních témat v organizacích, jako jsou NATO a EU. Zmíněnou čtvrtou strategií lze uplatnit například v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU a jejího nástroje Evropské služby pro vnější činnost, „European External Action Service“ (EEAS), která si klade zmíněné cíle koordinovat pomocí společných vnějších aktivit směrem do zahraničí a čelit tak konkrétním hrozbám.¹⁴³ Patrně vhodnějším příkladem působení koordinované a společné veřejné diplomacie, je projekt Východního partnerství EU¹⁴⁴, na kterém ČR úzce participuje. Ve volebním období Barrosovy komise (2010 – 2014) disponovala ČR portfoliem komisaře pro rozšíření a východní politiku.¹⁴⁵ V rámci českého předsednictví Evropské radě (leden až červen 2009) se v Praze konal úvodní summit Východního partnerství Evropské unie, kde byla přijata tzv. Pražská deklarace Východního partnerství EU, která celou činnost zahajovala. Česká diplomacie se o zásluhy nad tímto projektem dodnes přetahuje s Polskem. Byly to právě východní členské státy EU, které tuto iniciativu spustily a která se díky nim mohla stát platformou pro uplatňování veřejné diplomacie EU v regionu východní Evropy a bývalých států Sovětského bloku. Společná deklarace EU hovoří o prohlubování oboustranných vztahů, zaměření se na mnohostrannou spolupráci. Cíle této iniciativy plně korespondují a kladou si stejné nároky v souladu s výše uvedenou smysluplností veřejné diplomacie, jakožto nástroje „soft power“. *„Účastníci pražského summitu se shodují na potřebě veřejně propagovat hlavní zásady a cíle Východního partnerství,*

142 HENRIKSON, K. Alan. What can Public diplomacy Achieve? 2006, s. 28 - 31

143 European External Action Service (EEAS) http://eeas.europa.eu/background/about/index_en.htm, 3. 4. 2015

144 European Commission. Eastern Partnership. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/international-affairs/eastern-partnership/index_en.htm, 8. 4. 2015

145 European Commission. Štefan Füle. Member of the European Commission. http://ec.europa.eu/archives/commission_2010-2014/fule/index_en.htm, 8. 4. 2015

*získávat pro toto partnerství podporu a zvyšovat o něm informovanost. Větší zviditelnění konkrétních projektů a činností přiblíží tuto iniciativu občanům (...). Účastníci pražského summitu jsou přesvědčeni, že výsledky pražského summitu a vytvoření Východního partnerství přispějí k rozvoji demokracie a povedou k posílení stability a prosperity, a přinesou tak trvalé a hmatatelné výhody občanům všech zúčastněných států. Účastníci pražského summitu budou úzce spolupracovat v zájmu dosažení cílů stanovených v této společné deklaraci.*¹⁴⁶ Projekt Východního partnerství zahrnuje dlouhodobou vizi a je příkladem koordinované a institucionalizované strategie veřejné diplomacie EU, který česká diplomacie považuje za jeden ze svých zahraničněpolitických zájmů.¹⁴⁷ Důvody, proč je tento projekt a východní vektor zahraniční politiky pro českou diplomacii důležitý, lze obecně shrnout do následujících bodů: bezpečnostní a demokratická stabilita v blízkých sátech, ekonomické příležitosti, získávání kvalifikovaných pracovních sil a možnost ovlivnit zahraničně politické směřování těchto států.¹⁴⁸ Z institucionálního hlediska je gestorem tohoto zahraničně politického vektoru Odbor států severní a východní Evropy Ministerstva zahraničí ČR společně se zvláštním zmocněncem ministra zahraničí pro otázky Východního partnerství.¹⁴⁹

Zahraněpolitický koncept šíření demokracie a lidských práv ve světě, který je ale prováděn radikálními strategiemi ve smyslu změnit režim, se v rámci tohoto účelu nazývá strategií „transformace“.¹⁵⁰ Bylo v této práci argumentováno, že Bushova administrativa zapříčinila pokles „soft power“ USA a byla to právě strategie „transformace“, která byla Bushovou administrativou proklamována jako zahraničněpolitický cíl.¹⁵¹ Radikální transformační diplomacie byla příčinou poklesu „soft power“ USA. Demokracie se nedá vnutit silou, demokracii lze učit a dopomoci k ní. Transformační strategie veřejné diplomacie obsahuje nebezpečí překročení hrany důvěryhodnosti, a proto je třeba dopomoci k demokratizaci v intencích třetí strategie „proniknutí“. Strategie „transformace“ a „proniknutí“ mohou být zaměřeny na pro demokratickou opozici v konkrétním státě, ale nesmí se jednat o přímou demokratickou „intervenci“ ve smyslu okupace za účelem prosazení demokracie.

146 Společná deklarace z pražského summitu o Východním partnerství. Praha 7. května 2009, <http://register.consilium.europa.eu>. 10. 4. 2015

147 Lidové noviny. Koncepce zahraniční politiky ČR. 2015, s. 10

148 Jedná se o státy: Arménie, Azerbajdžán, Gruzie, Moldávie, Ukrajina a Bělorusko.

149 Ministerstvo zahraničních věcí ČR. http://www.mzv.cz/vychodni_partnerstvi/, 8. 4. 2015

150 HENRIKSON, K. Alan. *What can Public diplomacy Achieve?* 2006, s. 31 - 38

151 HENRIKSON, K. Alan. *What can Public diplomacy Achieve?* 2006, s. 31

Získat si opoziční síly a podporovat jejich úsilí pomocí strategií veřejné diplomacie je jediný možný postup v intencích „soft power“ metod. V této práci bude například uvedena Ukrajina jako možný cílový subjekt, v němž probíhá transformace a otevírá se zde prostor pro uplatnění strategií veřejné diplomacie. Je důležité, že transformace probíhá zevnitř, pomocí vlastních přání ukrajinských občanů. V této situaci je možné hovořit o zájmech transformační diplomacie a k tomu uplatněných strategií, v kterých se angažuje i Česká republika. Jak již bylo zmíněno, transformační procesy ve státech v zahraničí, jsou příležitostí pro českou „soft power“ a její instrumenty.

V rámci zahraničněpolitických sfér a k nim uplatňovaných politických strategií, působí veřejná diplomacie na několika úrovních. Veřejná diplomacie čelí výzvam prostředí, v kterém se mezinárodní vztahy odehrávají. Státy se liší tím, jakým složkám moci přiřkládají větší význam, zda vojenské, ekonomické nebo kulturní. Odlišují se tím, že účely jejich zahraniční politiky může být buď politicko-vojenský, ekonomický nebo společensko-kulturní. Zahraničně politické strategie se liší podle váhy významu, kterou přiřkládají těmto složkám. Veřejná diplomacie musí působit v rámci těchto úrovní podle stupně důležitosti a časové náročnosti.¹⁵² Veřejná diplomacie musí zvládat konkrétní strategické procesy, které se odvíjí od zahraničně politické situace. Specifické situace odehrávající se v mezinárodním prostředí vyžadují okamžitou reakci a odpověď. Dobré dlouhodobé vztahy, které mohou zmírnit negativní specifické situace odehrávající se v daném časovém kontextu mezi partnery, si vyžadují proaktivní přístup v cíleně budovaných partnerských vztahů. Následující podkapitola se zaměří na dimenze, prostřednictvím kterých reaguje veřejná diplomacie. Tento postup nám umožní představit konkrétní aktivity veřejné diplomacie, které budou následně aplikovány na případě České republiky.

1.6.3 Dimenze veřejné diplomacie a jejich praktická úloha

Předchozí kapitola naznačila, že praktická část veřejné diplomacie se projevuje s ohledem na typ zahraničněpolitické strategie. Následující část se zaměří na jednotlivé dimenze veřejné diplomacie a představí konkrétní praktické činnosti této aktivity. Dimenze jsou celkem tři a liší se v časovém rozsahu použitých strategií a postupů veřejné diplomacie. Ve svém principu jednotlivé dimenze reagují na své nebo zahraničněpolitické strategie jiných států. První dimenzí jsou reaktivní aktivity, tedy

152 LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*. 2002, s. 8 - 11

ty, které mají bezprostředně reagovat na současné dění. Jedná se o každodenní komunikaci a v praktické rovině se může jednat o dementování informací nebo vysvětlování zahraničněpolitických rozhodnutí domácím i zahraničním publiku, prostřednictvím mediálních nástrojů. Druhá dimenze představuje proaktivní činnost strategické komunikace sdělující základní jednoduché informace a současně reagující na přítomná zahraničněpolitická témata. Časová osa této dimenze je v rozsahu několika týdnů nebo měsíců. Jedná se o aktivity konkrétních projektů, které mají vzbudit pozitivní percepci v zahraničí nebo reagují na nějaké dění ve světě. Třetí dimenzí komunikace veřejné diplomacie jsou dlouhodobě budované strategické vztahy se společnostmi v zahraničí, které cílí na sdělení vlastních hodnot a jejich šíření prostřednictvím kulturněspolečensko-vzdělávacích instrumentů. Zmíněná oblast veřejné diplomacie vyžaduje dlouholetou proaktivní aktivitu, vysokou komunikační úroveň, strategické plánování a odpovídající rozpočet. Budování vztahů a pozitivní percepcie v zahraničí vyžaduje důvěryhodnost a participaci na vytváření, pro účely veřejné diplomacie, vhodného a bezpečného mezinárodního prostředí. Budování dlouhodobých vztahů mezi státy a jejich společnostmi může být podporováno nevládními organizacemi a není tak plně v roukou vládních nástrojů.¹⁵³

Komunikační management je zásadní pro schopnost reagovat v každodenních událostech a v politických tématech, která jsou propojená s tradiční diplomacií. První dimenze představuje bezprostřední spolupráci mezi komunikačním managementem a tradiční diplomacií. Prostřednictvím zveřejňovaných informací pomáhají vysvětlovat aktivity zahraničně politických kroků. Současně se jedná o krizový komunikační management v reakcích na události, které mají mezinárodní přesah. Takto zaměřené aktivity propojují tradiční diplomacii s nevládním publikem a vládami ostatních států.¹⁵⁴ Probíhá tak v zásadě prostřednictvím oficiálních mediálních kanálů vládních institucí, zejména ministerstva zahraniční a jejího tiskového oddělení. První zasaženou skupinou bývají novináři a mediální zpravodajský pracovníci. Druhou skupinou je široká domácí veřejnost, které se vláda zodpovídá ve volbách a usiluje o kontinuitu zahraniční politiky, proto je v jejím zájmu účinně komunikovat. Vedle zahraničního veřejného publika jsou třetí zasaženou skupinou administrativy zahraničních států, kde první dimenze veřejné diplomacie působí jako doplňující úloha tradiční diplomacie.

153 LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*. 2002, s 10 - 11

154 LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*. 2002, s 12 - 13

Druhá dimenze veřejné diplomacie představuje strategické komunikační dovednosti, které mají vytvářet konceptualizované příběhy. Vlády mají schopnosti a zkušenosti přímé komunikace týkající se mezinárodních událostí a zahraničně politických aktivit, ale už méně jsou zkušené v oblastech vytváření pozitivní percepce v zahraničí. Jedním z problematických aspektů je, že úsilí pozitivní zahraniční percepce v praktické rovině vyvíjí vícero aktérů a ne pouze jedna instituce. Může se jednat o různé specializované agentury nebo příspěvkové organizace, které se zaměřují na turistické, obchodní, investiční nebo kulturní vztahy. Nezbytnou činností je tyto aktivity koordinovat a sjednocovat celkovou prezentaci a představy o dané zemi.¹⁵⁵ Důvody o pečování pozitivní percepce v zahraničnědiplomatickém a veřejném prostředí jsou jedním z ústředních témat této práce. Tato dimenze strategické komunikace se prolíná do nejširších ekonomicko-obchodních společenských oblastí. V kapitole o zdrojích „soft power“ bylo nastíněno, že současní „soft power“ státu jsou také obchodní značky zemí jejich původu. Podpora národních obchodních značek, s kterými si lidé v zahraničí mohou danou zemi spojit, je také úlohou veřejné diplomacie. Veřejná diplomacie je zaměřená i na v akademickém prostředí téměř nový pojem „branding“, který se v obecném smyslu zabývá tématem jak vytvořit určitou značku a nálepku státu bez negativních konotací čistě obchodně marketingové strategie.¹⁵⁶ Cílem „national branding“ je uplatnit prvky marketingu a public relations pro účely budování vztahů u široké veřejnosti prostřednictvím využití masmédií a ovládnutí národních symbolů, kterými se země prezentuje v zahraničí.¹⁵⁷ Hodnocení druhé dimenze veřejné diplomacie je možné provádět na základě veřejných průzkumů a mínění, které budou cílit na konkrétní sektorové oblasti výzkumu, jako například hodnocení konkrétních kulturních a ekonomických aktivit nebo významných událostí.

Časově a strategicky nejnáročnější je cíl třetí dimenze veřejné diplomacie, která se zaměřuje na tvorbu dlouhodobých strategických vztahů. Její konkrétní programy nemusejí být mnohdy tak časově náročné, ale efekty z nich plynoucí vyžadují jejich dlouhodobé působení. Tato dimenze zahrnuje podporu a koordinaci programů, jako jsou stáže, kulturní, profesní a vědecké výměně pobyty a vytváření společenských

155 LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*. 2002, s. 14 - 15

156 LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*. 2002, s. 14 - 17

157 GILBOA, E.. *Searching for a Theory of Public Diplomacy*, in *The annals of the American Academy of Political and Social Science* 2008; vol.616; s. 55-77. <http://ann.sagepub.com>, ztaženo 16. 4. 2015, 55-77

vzájemných interakcí a dále získávat prostor v zahraničních médiích. Tyto činnosti vyžadují komplexní plánování, dostupnou administrativu a přicházejí s programy s vysokou cenou přidané hodnoty. Cílem této dimenze je usilovat o zaujetí široké masy publika a ovlivnit tak jejich názory a postoje.¹⁵⁸ Tato dimenze může taktéž reagovat na publikum, které je v dlouhodobé opozici nebo vnímá konkrétní stát negativním způsobem. V takových případech nabývají strategie této dimenze na významu. Zpětnou vazbu činnosti této dimenze lze dosáhnout obtížně, protože zde nehodnotíme jeden konkrétní výstup z události nebo akce, ale hodnotíme zde přístup a vnímání lidí v zahraničí vůči cizí zemi. Význam a relevance takových výzkumů zůstávají pro akademickou debatu, ale podstatné je, že vlády tohoto nástroje využívají a investují do průzkumu veřejného o vlastním státě v rámci veřejného mínění zahraničního publika. Takovým případem jsou Spojené státy americké, kde každoroční reporting o stavu veřejné diplomacie ve světě věnuje pozornost průzkumům veřejného mínění o přístupu zahraniční audience k politice státu a americké společnosti.¹⁵⁹ Česká republika nebude výjimkou a v této práci o tom bude pojednáno.

V předešlých částech práce jsme byli obeznámeni s povahou a faktory, které ovlivňují zahraniční politiku státu. V jejím rámci působí veřejná diplomacie jako komunikační a informační kanál, který probíhá ve zmíněných třech dimenzích podle strategických potřeb zahraniční politiky. Náplní následující části práce je představit veřejnou diplomacii v České republice. Tématem následující části bude vymezení české veřejné a kulturní diplomacie podle představených definičních kritérií a bude identifikováno její institucionální zázemí. Budou představeny deklarované cíle české veřejné diplomacie, a jakým způsobem lze hodnotit výsledky v této oblasti. Nejprve ale bude pozornost zaměřena na vybrané konkrétní české zdroje „soft power“, protože právě zdroje „soft power“ představují konkrétní prvky, kterých veřejná diplomacie využívá ke své praktické činnosti.

158 LEONARD, Mark. Public Diplomacy. 2002, s. 18 - 21

159 UNITED STATES ADVISORY COMMISSION ON PUBLIC DIPLOMACY. Focus on FY13 Budget Data <http://www.state.gov/documents/organization/235159.pdf>, 15. 4. 2015

2. Empirická část

2.1 Zdroje soft power České republiky

V předešlých částech práce bylo uvedeno, že kultura a politické hodnoty jsou vzájemně na sebe navazující a prolínající se zdroje „soft power“. Politické hodnoty a jejich politická praxe by měla být reflektována národními společenskými hodnotami a kulturou. Za příklad takové politické praxe byla v kapitole, věnující se o politickým hodnotám, uvedena koaliční smlouva současné vlády, která dále explicitně uvádí, že bude prosazovat: „*Podporu demokracie a základních lidských práv (...) v zájmu uchování parlamentního charakteru české demokracie založené na svobodné soutěži politických stran*“.¹⁶⁰ Víme, že v závislosti na tom, jak se vláda chová a jaké hodnoty prosazuje v domácím politickém prostředí, tak to ovlivňuje „soft power“ státu. Jsou podobné prohlášení a prohlášení pouze moderní a nutnou politickou interpretací, nebo lze v českém prostředí hledat hlubší kořeny probraných zdrojů „soft power“? Je opravdu možné hovořit o českých zdrojích „soft power“, tak jak byly definovány v předešlých kapitolách? Na to se pokusí odpovědět tato kapitola. Za tímto účelem bude kapitola strukturována podle výše definovaných zdrojů „soft power“ a budou aplikovány konkrétní příklady z českého prostředí, které se jeví jako vhodné a které spadají pod jednotlivé kategorie zdrojů „soft power“: politické hodnoty, národní kultura a zahraniční politika. V úvodu bude odkázáno na konkrétní příklady starších a novodobých českých dějinných reminiscencí, které mají dokázat, že Česká republika může čerpat z historických zkušeností, které může v dnešní době obrátit ve svůj prospěch. Následně budou aplikovány příklady spadající do oblastí „high a popular culture“ a zahraniční politiky státu, které mají potvrdit, že Česká republika disponuje všemi zdrojovými kritérii pro rozvíjení úspěšné strategie „soft power“.

Demokratické hodnoty jsou v České republice garantovány nejenom Ústavou, ale tradují se právě v systému zděděných koncepcí. Zejména díky mnohým českým spisovatelům, disidentům, umělcům, ale i politikům, jejichž tvorba a práce byla mnohdy ovlivněna politickou situací. Nahlédneme-li do daleké minulosti 13. a 14. století, tak to byl náboženský myslitel Mistr Jan Hus, který se postavil tehdejšími praktikám církve a hlásal její reformu, která by odpovídala otázce lidské a mravní. Díla a spisy osobností, jakými byli čeští obrozenci 19. století, nám zanechávají odkaz

160KOALIČNÍ SMLOUVA mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL, 2013, s. 24

na tradici propagující práva na svobodu projevu, shromažďování a politické participace v rámci rakouské monarchie. 11. března 1848 se v Praze sešel Svatováclavský výbor složený z řad liberálních měšťanů a později doplněný o protifeudální radikální demokraty (zástupci studentstva, řemeslníci a dělnictva). Výbor se stal vůdčí silou politického hnutí v Čechách a ve vypjatých dnech revolučního roku 1848 vypracoval základní liberální požadavky po rakouském císaři Ferdinandovi I. Dobrotivém. Vedle požadavku na státoprávní sjednocení Čech, Moravy a Slezka bylo mezi oficiálně vyslovenými požadavky zrušení roboty, poddanství a základní demokratické svobody, jako je svoboda slova, shromažďování a rovnoprávnému postavení národů žijících na českém území.¹⁶¹ O měsíc později vydal výbor návrh zemské ústavy, která byla svou povahou demokratická a sdílející federální prvky. Je tomu tak poprvé, kdy se od Bílé Hory (1620) z českého území ozývají liberálněpolitické požadavky, které jsou o to významnější, že vycházejí z úst měšťanů a vzdělanců, namísto tradiční šlechty. Významný český představitel a politický novinář Karel Havlíček Borovský vydal onoho času na novinových stránkách základní požadavky, mezi kterými bylo odstranění stavovské reprezentace a její nahrazení všeobecně volenými orgány za participace středního stavu na politické moci.

Na filozofické a humanitní spisy Tomáše Garrigue Masaryka bylo odkázáno v podobě masarykovských tradic, které byly připomínány při budování demokratického státu po roce 1989.¹⁶² Masaryk hájil herderovskou interpretaci národa, tedy takovou, že právo na existenci má ten národ, který má světu co dát. Podle Masaryka jsou národy přirozenými orgány humanity a lidstva.¹⁶³ Masaryk v díle Česká otázka přímo spojil smysl českých dějin s jejich nábožensky-humanitními ideály. Tyto odkazy viděl už ve zmiňovaném Janu Husovi, Janu Amosovi Komenském a Jednotě bratrské. Národní obrození na tyto ideály navázalo a českým úkolem mělo být podle Masaryka vybudovat demokracii, která je inspirativní pro celou Evropu.¹⁶⁴ V Nové Evropě Masaryk nastínil český zahraničně politický program a vizi uspořádání Evropy na základě potřeby demokratické rekonstrukce ve střední

161 URBAN, Otto. *Česká společnost 1848 - 1918*. Praha : Svoboda. Vyd. 1. 1982. s. 339 - 45

162 GJURČINOVÁ, Adéla a KOPEČEK, Michal. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 320 s. 2008, kap. 2

163 Masaryk se v této otázce odkazuje na herderovské pojetí národa

164 MASARYK, T.. *Česká otázka: Naše nynější krize*; Jan Hus. Praha: Ústav T.G. Masaryka. 2000, s. 329

Evropě.¹⁶⁵ Českému národu kladl Masaryk úlohu v podpoře a rozvoje demokracie a lidských práv ve světě. První Československá ústava z roku 1920 odkazovala na ústavu Spojených států¹⁶⁶, které se tradičně samy sebe dodnes považují za šířitele demokratických univerzalistických hodnot ve světě. Wilsonovská idealistická politika se stala inspirací demokracie 1. Československé republiky. Americký prezident Woodrow Wilson zdůraznil demokracii a lidská práva jako zahraničněpolitický cíl USA.¹⁶⁷ Na prvního Československého prezidenta významným způsobem zapůsobily americké politické hodnoty a občanská kultura. Optikou teoretického konceptu „soft power“ můžeme tvrdit, že na Masaryka a tehdejší Československo působila atraktivita a půvab Spojených států, zejména díky Wilsonovské idealistické politice. Tak jako Masaryka zaujaly USA, tak USA zaujal Masaryk, který se tam stal ctěnou osobností. V hlavním městě Washingtonu D.C. byla odhalena Masarykova socha, která ve vzdáleném světě dodnes připomíná československé demokratické hodnoty a ideály.¹⁶⁸ Výčet dalších konkrétních historických reminiscencí, které formují českou národní a politickou kulturu, by bylo na samostatnou práci.¹⁶⁹

Z novodobých politických představitelů naší země to byl Václav Havel, který jako občan, umělec a disident na sebe dodnes strhává světovou pozornost, jako osoba spojená s obhajobou práv, svobod a demokratických ideálů. Jeho umělecká a literární činnost se skrytým nebo otevřeným politickým kontextem by měla budoucím generacím připomenout demokratické hodnoty, o které se jeho času a dodnes bojuje. Není na tomto místě nutné připomínat Havlova díla, která převážně alegorickým způsobem odsuzují komunistický režim a propagují občanská práva a svobody.¹⁷⁰ Patrně nejznámějším Havlovým počinem bylo spoluzaložení občanské iniciativy Charta 77, která vešla ve známost za našimi hranicemi, zejména díky jejímu šíření na rozhlasovém vysílání rádia Hlas Ameriky. Charta 77 inspirovala další občanský a právní aktivisty v jejich demokratickém úsilí po celém světě.¹⁷¹ V nadsázce lze říci, že

165 MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa*. 4. vyd. Brno: Doplněk, 193 s., [2] l. obr. příl. Knihy, dokumenty. 1994, s. 35-60

166 První československá ústava byla inspirována ústavami USA, Francie a Švýcarska

167 Zmíněné cíle se byli součástí tak zvaných 14 bodů prezidenta Wilsona, pojednávajících o vztahu mezi zeměmi a uspořádání po 1. sv. válce

168 RECHCIGL, Miloslav. Socha Masaryka ve Washingtonu. <http://www.czsk.net/>, 23. 4. 2015

169 V poznámce můžeme uvést Jiřího z Poděbrad, českého krále, který vyslal v roce 1464 do Francie poselství s návrhem na sjednocení středověké Evropy.

170 Zahradní slavnost 1963, Audience 1975, Odcházení 2007. Mezi nejvlivnější eseje řadíme Dopis Gustavu Husákovi 1975 a Moc bezmocných 1978.

171 Charta 88 – britská iniciativa za institucionální a volební reformu, Charta 97 - běloruská iniciativa za občanské svobody, Charta 08 – čínská iniciativa na obhajobu lidských práv a občanských svobod.

díky autorům iniciativy¹⁷² zapůsobila „soft power“ Charty 77 a byla inspirací pro další demokratické úsilí ve světě. Havel je další českou osobností, které byl v USA postaven pomník. Slavnostní odhalení Havlovy busty v americkém kongresu a budování sítě Havlových laviček po celém světě je připomínkou, že v zahraničí je silně vnímán český demokratický odkaz.¹⁷³ Obraz Václava Havla v USA je propojen s pádem Železné opony. Pozitivní vnímání Václava Havla, jeho půvab a atraktivita neboli jeho osobní „soft power“ mu umožnila vystoupit a pronést slavnou řeč v Kongresu USA. Americký prezident Bill Clinton hrající na saxofon v klubu Reduta a ťukající si plzeňským pivem u Zlatého tygra je odrazem tehdejších vztahů a pozitivní percepce USA o České republice. Díky Václavu Havlovi se české diplomacii podařilo otevřít dveře v amerických politických kruzích a zanechat tak konkrétní politické výsledky. V konkrétních politických negociacích to pomohlo ČR při brzkém vstupu do západoevropských struktur a Severoatlantické aliance již v roce 1999. Oprávněnost hovořit o české demokracii a jejich lidsko-právních aspektech jako o zdroji „soft power“ umožňuje taktéž základní dokument české zahraniční politiky, kde se uvádí, že: „*Specificky pak česká zahraniční politika vychází z odkazu českého humanistického myšlení, zejména T. G. Masaryka, z odkazu Pražského jara a charty 77 i z tradice podpory lidských práv a lidské důstojnosti jako základního předpokladu pro jejich realizaci*“¹⁷⁴ (myšleno pro realizaci zahraničních politik).

Posuneme-li se tematicky dále do kultury jako zdroje „soft power“, tak je složité v českém případě kategorizovat do dělení „high culture“ a „popular culture“. Na úvod je nutné se v českém prostředí distancovat od lokálního show-bussinessu a „popular culture“ musíme rozumět jako ryze kulturnímu umění, které je vyjádřeno skrze hudbu, operu nebo filmová plátna. Je možné zmínit, že za součást české „high culture“ je možné označit spisovatele, jakými byli Milan Kundera¹⁷⁵, Josef Škvorecký¹⁷⁶ a Arnošt Lustig¹⁷⁷, jejichž tvorba se promítla do exilové literatury z dob normalizace. Mnozí z

172 Vedle Havla byli autoři Charty 77 Jan Patočka, Jiří Němec, Václav Benda, Ladislav Hejdlánek, Zdeněk Mlynář, Pavel Kohout, Petr Uhl, Ludvík Vaculík a Jiří Hájek.

173 Česká Televize. *Velká pocta pro velkou osobnost: V Kapitulu odhalili Havlovu bustu*. 2014. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/>, 29. 4. 2015

174 Lidové noviny. *Koncepce zahraniční politiky ČR 2015: Politická východiska zahraniční politiky* <http://www.lidovky.cz/>. s. 2

175 Dílo Žert bylo francouzským deníkem Le Monde nominováno mezi 100 nejdůležitějších knih na světě.

176 Významné dílo: Zbabělci, které podává ucelené svědectví o české společnosti od 2. světové války

177 Česko-izraelskou smíšenou obchodní komorou zřízena Cena Arnošta Lustiga. Oceněnými se stávají osobnosti, které v sobě spojují vlastnosti, jako jsou „odvaha a statečnost, lidskost a spravedlnost“.

nich jsou v zahraničí často přijímáni lépe než doma v Čechách. Jaroslav Seifert, jediný český držitel Nobelovy ceny za literaturu, podepsal v roce 1929 tzv. *Manifest sedmi* proti násilné bolševizaci Komunistické strany a distancoval se tak od sověty řízené násilné politiky. Patrně celosvětově nejznámějším česko-německým spisovatelem a pražskou turistickou „atrakcí“ se stal Franz Kafka, díky kterému dnes mnoho zahraničních návštěvníků touží navštívit Prahu a Česká republika ho využívá k turistickým kampaním. Z významných postav českých osobností spojených s exilem je třeba uvést Karla Kryla, který se stal představitelem protestních písní proti nedemokratickému režimu, právě na něm je patrná obtížnost dělení mezi „high culture“ (písně na podporu demokracie) a „popular culture“ (jeho tvorba vyjádřená pomocí hudby).

Mohlo by se zdát zbytečností hovořit o prvcích, které tvoří „popular culture“ jako o zdroji „soft power“ České republiky. Jak bylo výše zmíněno, záleží na jakou časovou a tematickou oblast „popular culture“ se zaměříme. Současný český hudební ani filmový průmysl není založen na masovém vývozu, tak jak je tomu v případě USA. Hudba i film se ovšem v minulosti v Československu staly prostředkem boje proti nedemokratickému režimu a ve svém smyslu tak propagují české politické a kulturní principy. I přes existenci Železné opony na lidi zapůsobila svobodná západní hudba, zejména styly jako rock and roll, jazz a kapela Beatles. Když byl v roce 1980 zabit John Lennon, tak se mu v tehdejší Československu spontánně vystavěla mohyla, u které se setkávali protikomunisticky smýšlející občané.¹⁷⁸ Každoroční připomínání Johna Lennona se stalo součástí manifestace za mír a členové vytvořeného Lennon Peace Clubu žádali stažení sovětských vojsk z území Československa.¹⁷⁹ V Praze je dodnes hojně vyhledávanou turistickou atrakcí, takzvaná Lennonova zeď, která se stala symbolem svobodného projevu a demokracie.¹⁸⁰ V dobách socialistického Československa komunistická policie posílala lidi v 50. letech do vězení za obvinění poslechu dekadentní hudby. Patrně nejznámějším procesem z dob normalizace byl proces s Plastic People of the Universe, kterých se zastal i Václav Havel. Ne z důvodu, že by obdivoval jejich hudební styl, ale protože podpořil jejich právo na svobodnou tvorbu.

178 KOVÁŘ, Martin. *Pomník Johna Lennona na Smrku: lidová mohyla*. 2013. <http://www.hrady.cz/>. 22. 4. 2015

179 SYNOVITZ, Ron. *Prague's Lennon Wall*. <http://www.bagism.com/>. 22. 4. 2015

180 DIRLIS, Tom. *Prague's John Lennon Peace Wall*. Moon. <http://moon.com>. 22. 4. 2015

V rámci české „high culture“ hraje významnou roli tradiční hudba a několik předních skladatelů, jakými byli Bedřich Smetana, Antonín Dvořák, Leoš Janáček, kteří se stali českým vývozním artiklem a známými autory po celém světě. Nezávisle na tom, jak se pojem národní identity jeví problematický, tak jsou zejména tito jmenovaní skladatelé jednoznačně součástí české národní identity. Vztahem národní kultury, identity a hudby se zabývá obor etnomuzikologie. Česká etnomuzikologická tradice je zaměřena na výzkum tradiční lidové hudby a folklóru, která společně s hudbou klasickou vytváří českou identitu, kterou je tak možno v tomto duchu prezentovat v zahraničí.¹⁸¹ Česká republika se hudební a operní tradice snaží využít a české umělce interpretuje na mnoha mezinárodních událostech. Například na 6. ročníku Roku české hudby v Havaně, kde bylo představeno mnoho českých skladatelů a Praha prezentována jako město hudby.¹⁸² Tradice započala od oslav výročí Bedřicha Smetany v roce 1924 a od té doby jsou roky zakončené čtyřkou chápány v zahraničí jako Roky české hudby.¹⁸³ Rok české hudby v roce 2014 byl v rámci programu podpory české hudby podpořen státní veřejnou pobídkou Ministerstva kultury ČR ve spolupráci s resorty školství, ministerstva zahraničí a místního rozvoje, společně s českými centry v zahraničí.¹⁸⁴ Cílem státně podporovaného programu je: „využít nejen spontánního zvýšení zájmu v zahraničí o českou kulturu, ale podpořit finančně, organizačně a propagačně také domácí prostředí“.¹⁸⁵ V koncepci předkládané ministerstvem kultury je kladen důraz na využití programu Roku české hudby jako nositele „značky“ České republiky. „Program může přispět k naplnění jedné z priorit zahraniční politiky ČR, posilovat pozitivní obraz a vnímání ČR v zahraničí“.¹⁸⁶ Pomineme-li nepříliš zajímavou českou mainstreamovou popovou tvorbu, tak v České republice existuje silný zájem o propagaci současné alternativní hudby v zahraničí. Na festivalu Colours of Ostrava byl v roce 2014 zahájen projekt Czech Music Crossroads, který je zaměřen na propagaci a prezentaci domácí tvorby v žánrech jako rock, jazz, folk atd. „Cílem

181 DOHNALOVÁ, Lenka. *National identity/ies in Czech music* [první vydání]. Prague: Czech Music Council, 2012

182 Hudba a česká kultura na Festivalu komorní hudby Leo Brouwera 2014. 2014.

http://www.mzv.cz/havana/cz/zpravy_a_udalosti/hudba_a_ceska_kultura_na_festivalu.html

183 Rok české hudby 2014: <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=7315>

184 Rok české hudby 2014 - tisková konference. 2013. OULK: Ministerstvo kultury.

<http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/rok-ceske-hudby-2014---tiskova-konference-202874/>

185 Rok české hudby 2014: Materiál pro poradu vedení Ministerstva kultury. 2013. Ministerstvo kultury ČR. http://www.rokceskehudby.cz/download/RCH-schvaleny_porad_o_vedeni_MK.pdf. s.3-5

186 Rok české hudby 2014: Materiál pro poradu vedení Ministerstva kultury. 2013. Ministerstvo kultury ČR. http://www.rokceskehudby.cz/download/RCH-schvaleny_porad_o_vedeni_MK.pdf. s.6-7

tohoto projektu je především prezentace české hudební tvorby před zahraničními odborníky k její následné široké propagaci a vývozu.¹⁸⁷ Díky mnoha ve světě známým skladatelům společně s faktem, že hudba se stala prostředkem boje za demokracii, tak je česká hudební tradice jedním ze zdrojů „soft power“.

„Jestliže může některá země vytvářet satirické snímky, které si utahují sami ze sebe, tak taková země má hrdost a pýchu a vnitřní sílu, tato společnost musí být dostatečně silná a musí být svobodná.“¹⁸⁸ Takové názory panovaly u českých intelektuálů, když se v padesátých letech natáčel v komunistickém Československu americký film *Twelve Angry Men*, který drsným způsobem zobrazoval instituce USA. Byla to americká „soft power“, jejímž zdrojem byla „popular culture“, která tehdy zapůsobila na československé intelektuály. Ti měli pro tento druh sebeironie a kritiky pochopení, jelikož tvorba satiry je české kultuře vlastní.¹⁸⁹ Jedním ze zdrojů „soft power“, který řadíme do kategorie „popular culture“, je i česká filmová tvorba. Historie českého filmu sahá až ke konci 19. století, ovšem boom zažívá po 1. světové válce v souvislosti se vznikem samostatného státu.¹⁹⁰ V roce 1933 vybudované Barandovské ateliéry jsou dodnes pilířem české a zahraniční filmové produkce. Zlatá šedesátá jsou obdobím filmového rozkvětu a relativně svobodného filmu v poválečné historii Československa. Po invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 mnoho filmových tvůrců emigrovalo do zahraničí a česká filmová tvorba zažila dvacetiletou recesi. Českou filmovou značku onoho času reprezentují hlavně čeští emigranti, kteří začali působit v zahraničí. Patrně nejznámějším českým režisérem je dvojnásobný držitel Oscara Miloš Forman.¹⁹¹ Nejprestižnější světové filmové ocenění získaly celkem tři filmy české produkce a mnoho dalších dostalo nominaci nebo obdrželi doprovodná ocenění.¹⁹² Tato historická filmová tradice a nemalé úspěchy českého filmového průmyslu jsou zaobaleny v historickém kontextu, a proto je neméně důležité, jaký odkaz zanechala České republice v současnosti.

187 MORAVČÍK, Jiří. Czech music crossroads: Prezentace a uplatnění české alternativní hudby v zahraničí. PhPrS: Kolokvium. <http://www.folkoveprazdniny.cz/>. 2013, ztaženo 20. 4. 2015

188 NYE, Joseph S. Soft power: the means to success in world politics. c2004. s.17

189 SKALIČKA, Jiří. Humor a satira v literatuře druhé poloviny devatenáctého století: Určeno pro 1. roč. oboru čeština v kombinacích. Univerzita Palackého: 1987.

190 Historie české kinematografie. 2010. Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Objevte ČR. <http://www.czech.cz/cz>, 24. 4. 2015

191 Za americký film *Přelet nad kukaččím hnízdem* 1976 a ČR točený *Miloš Amadeus* 1985

192 *Obchod na korze* 1965 (režie Ján Kadár a Elmar Klos), *Ostře sledované vlaky* 1967 (režie Jiří Menzel), *Kolja* 1996 (režie Jan Svěrák)

Česká republika se stala oblíbenou lokalitou pro zahraniční producenty, zejména díky profesionálnímu filmařskému zázemí, pracovníkům a romantickému exteriéru. Zahraniční produkce už nevyužívají místní ateliéry pouze pro výrobu filmů, jejichž děj se odehrává v jiném prostředí. V nedávné době vzniklo mnoho zahraničních filmů a seriálů, jejichž dějství je zasazeno přímo do českého prostředí, zejména do pražského.¹⁹³ Není sporu o tom, že tento postup přispívá ke zvýšení turistiky díky prezentaci českého prostředí. Výčet pozitiv tím nekončí, filmové produkce odvedou část daní a další výnosy plynou z externích činností, které každá filmová realizace obnáší, například ve formě subdodávek a dalších výdajů na bydlení. Nic z toho by nebylo možné bez filmových investičních pobídek, které garantuje stát. Státní fond kinematografie disponoval v roce 2014 investičními pobídkami ve výši 800 miliónů Kč, přičemž celkový očekávaný zisk jsou 4 miliardy českých korun.¹⁹⁴ Český filmový průmysl má v zahraničí pozitivní jméno ne jenom díky české filmové tvorbě, ale především díky zahraničním filmovým produkcím realizovaných v České republice.¹⁹⁵ Filmová branže je jednou z možných forem, jak se může ČR dostat do podvědomí zahraniční audience.

V rámci české kultury by neměl být opomenut sport na reprezentační úrovni a v neposlední řadě jedinci, kteří ve sportu proslavili Českou republiku. V důvodové zprávě přijatého vládního zákona o sportu Parlamentem ČR z roku 2000 se hovoří: *Sport má v České republice bohaté tradice, jedná se především o sport organizovaný ve spolcích, který byl vždy vnímán jako specifická součást naší národní kultury.*¹⁹⁶ Je patrné, že sport v České republice lze zařadit současně do kategorie „high culture“, protože je vnímán jako součást národní kultury a ne jenom jako obchodní nebo marketingový prvek, který bychom mohli sportu přikládat v rámci „popular culture“. Sport je jedním z moderních forem budování značky státu. Pro Českou republiku se stal prostředkem malého státu k prosazení se na mezinárodním poli. Ve stejné důvodové zprávě se píše: *„V neposlední řadě nutno zdůraznit přínos sportu zejména v oblasti státní sportovní reprezentace, jejíž výsledky zvyšují prestiž České republiky*

193 Příklad Čínského dramatu Somewhere Only we Know.

194 Státní fond kinematografie: Výše disponibilních prostředků.

<http://www.fondkinematografie.cz/filmove-pobidky/seznamy.html>, 20. 4. 2015

195 POPE, Naomi Elizabeth. Beyond Hollywood: *The social and spatial division of labor in the motion picture industry*. University of California, LOS ANGELES, 2008, 339 s.; 331. 6995, 20. 4. 2015

196 Vládní návrh o sportu. PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. Poslanecká sněmovna 2000. www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28580, 15. 4. 2015

*na mezinárodním poli. Příklady vrcholových světově populárních sportovců se stávají vzorem pro mládež.*¹⁹⁷

Mnoho světových sportovců se stalo dobře placenými celebritami a není výjimkou, že jejich jména jsou často známější než země jejich původů. I ČR takovými osobnostmi disponuje. Jména jako Emil Zátopek, Ivan Lendl, Kateřina Navrátilová, Petra Kvitová, Pavel Nedvěd nebo Jaromír Jágr se stala ve svých oborech doslova ikonami taktéž v zahraničí a ne jeden zahraniční fanoušek si je dokáže spojit přímo s Českou republikou. Země o 10,5 milionech obyvatel stále disponuje sportovci světové úrovně a v mnoha sportech se řadí mezi celosvětovou špičku. Je velikostí českého národa, že tak malá země dokáže produkovat sportovce světové úrovně narozdíl od mnohonásobně větších zemí. Zásahu je možné přičítat sokolské tradici a sportovním svazům zakládaných v komunistické éře. Netřeba zde vyjmenovávat jednotlivé dílčí úspěchy českého reprezentačního sportu. V mnoha sportovních odvětvích se ČR řadí ke špičce nebo jí minimálně konkuruje, zejména ve sportech jako je hokej, tenis, atletika a fotbal. Posledně jmenovaný fotbal je celosvětově nejpoblárnějším a nejsledovanějším sportem. V ČR je ale mnohem více generační záležitostí než, že by se konstantně držel na špici. V roce 2004 byl český fotbal v mezinárodním celosvětově sledovaném žebříčku FIFA na druhém místě ihned za Brazílií.¹⁹⁸

Uvědomění o významu sportu a sportovců v ČR dokreslují udělená státní vyznamenání Za zásluhy předávané prezidentem republiky. Medaile Za zásluhy se udělují osobám, které se zasloužili o stát v oblasti hospodářské, vědy, techniky, kultury, umění, sportu, výchovy a školství, obrany, bezpečnosti státu a občanů.¹⁹⁹ Mezi vyznamenanými sportovci jsou celkem čtyři hokejisté: Jaromír Jágr, Augustin Bubník, Ivan Hlinka a Dominik Hašek. Dále fotbalista Antonín Panenka a atleti Věra Čáslavská, Jan Železný a Emil Zátopek.²⁰⁰ Z této části věnované sportu je evidentní, že sport zasahuje v České republice do oblasti jak „popular culture“, tak současně i do „high culture“ a společně mohou přispět k posílení celkové „soft power“ ČR.

197 Vládní návrh o sportu. PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. Poslanecká sněmovna 2000. www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28580, 15. 4. 2015

198 Žebříček FIFA 2004 <http://www.sport.cz/fotbal/reprezentace/clanek/054525-vzebricku-fifa-secesi-vyhoupili-za-vedouci-brazilii.html>, 14. 4. 2015

199 Příloha zákona č. 157/94 Sb.: Stanovy. <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-vyznamenani/medaile-za-zasluchy/stanovy.shtml>, 16. 4. 2015

200 Seznam vyznamenaných. Pražský hrad. <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-vyznamenani/medaile-za-zasluchy/seznam-vyznamenananych.shtml>, 16. 4. 2015

V úvodnu bylo uvedeno, že „soft power“ může produkovat i armáda a vojenské prostředky. V české „high culture“ je přítomný odkaz na československé vojáky z 1 a 2. sv. války. Jejich odkaz a památka rezonují při vzpomínkách na zahraniční legie, které se nejdříve zasadily o samostatný stát Československo během 1. sv. války a v 2. sv. bojovali na obou frontách za osvobození Evropy od nacismu. Zatímco v prvním případě byli vojáci v období 1. republiky bouřlivě oslavováni a byli součástí národní identity, tak po druhé světové válce byli vojáci bojující na západní frontě perzekuováni a zavíráni. Jejich hrdinné skutky jsou v zahraničí oceňovány dodnes a v dějinách jsou zapsáni stejně jako mnoho dalších vojáků velkých národů. Nejaktuálnější projev sounáležitosti s československými oběťmi války je dar v podobě sochy Okřídleného lva od britské komunity žijící v Praze. Pomník slouží k připomínce československých letců, kteří bojovali ve Velké Británii.

Zahraniční politika státu je třetím zdrojem „soft power“. Zahraniční politika byla definována jako relevantním zdrojem, jestliže je ostatními členy považována za legitimní. Významnou roly při formulování zahraniční politiky státu hrají národní zájmy. „...národní zájem je vnímán za externí prostředek pro posouzení správnosti zahraniční politiky.“²⁰¹ Jak již bylo řečeno, každý státní aktér mezinárodních vztahů hájí v zahraniční politice své národní zájmy a je pouze na něm jakým způsobem národní zájmy definuje a jakými prostředky je bude prosazovat. Napříč prací byly citovány pasáže z koncepce zahraniční politiky, v které se Česká republika jednoznačně hlásí k tomu, že je v jejím zájmu podporovat multilaterální spolupráci a řešení globálních problémů na základě vzájemné kooperace. Hodnotové hledisko zahraniční politiky, nutné pro její legitimitu, Česká republika podle své koncepce splňuje taktéž, zejména díky explicitnímu vyjádření, že zahraniční politika státu podporuje a je v souladu s hodnotami, jako jsou: „...demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv, úcta k lidské důstojnosti, rovnost a solidarita a dodržování zásad Charty OSN a mezinárodního práva“²⁰²

Bylo zmíněno, že k strategii „soft power“ nestačí pouhá slova a proklamace v oficiálních dokumentech, ale že za výsledky mluví činy polické praxe. V případě české zahraniční politiky můžeme zmínit několik konkrétních případů, kdy český stát usiloval o to, aby dostal zmíněným zahraničněpolitickým závazkům. Česká Koncepce

201 KRPEC, Oldřich. *Národní zájmy v moderní demokracii*. 2009, s. 17

202 Lidové noviny. *Koncepce zahraniční politiky ČR 2015: Politická východiska zahraniční politiky*
<http://www.lidovky.cz>. s. 2

zahraniční rozvojové spolupráce na období 2010 – 2017 identifikovala mimo jiné prioritní cíle své přímé podpory v oblastech jako je sociální rozvoj, podpora demokracie a společenské transformace, přičemž důraz je kladen na good governance, dodržování lidských práv a šetrnost k životnímu prostředí. Jedná se o základní principy, které jsou zohledněny ve všech rozvojových aktivitách České republiky.²⁰³ V roce 2009 dosáhla česká souhrnná finanční pomoc v rámci zmíněných rozvojových priorit ve světě na 4,12 mld. Kč, to představuje přibližně částku nad 0,11 % hrubého národního produktu (HND) s tím, že se ČR zavázala navýšit rozpočet do roku 2015 na 0,33 % HND.²⁰⁴ Ministerstvo zahraničních věcí ČR plánuje v rámci transformační spolupráce v roce 2015 podpořit projekty, ve spolupráci s neziskových, sektorem za 24,4 mil. Kč.²⁰⁵ Česká republika se v období 2010 až 2014 podílela na řízení Rady OSN pro lidská práva, kde v pro rok 2014 obdržela místopředsednické místo, které zastávala ambasadorka Kateřina Sequensová. Ministerstvo zahraničních věcí ČR hodnotí zisk prestižního postu jako důsledek toho „...*jakou důležitost mají lidská práva, jejich ochrana a propagace ve světě, v české zahraniční politice. Je zároveň oceněním práce, kterou ČR na lidsko-právním fórech v Ženevě odvádí.*“²⁰⁶ Na příkladu zisku tohoto prestižního postu jsou patrné výsledky, kterých bylo dosaženo za pomoci prvků, které obsahuje „soft power“. Česká republika poskytla jen za měsíc leden roku 2015 civilnímu obyvatelstvu válkou zužované Ukrajiny, humanitární pomoc ve výši 7,72 mil. Kč.²⁰⁷ Zároveň umožnila přesídlení několika desítek krajanských obyvatel Ukrajiny do České republiky a poskytla lékařskou pomoc na území ČR civilním válečným obětem. V roce 2014 zorganizovala ČR prostřednictvím Rozvojové agentury celkem 214 projektů v zahraničí.²⁰⁸ Česká republika, jakožto suverénní stát, participující na řešení globálních problémů lidstva, hlásící se k multilaterálně vedené zahraniční politice v rámci nadnárodních organizací a

203 *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České Republiky*. Na období 2010-2017. Česká rozvojová agentura. 2009. s. 6-17 <http://www.czda.cz>, 10. 4. 2015

204 *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České Republiky*. Na období 2010-2017. Česká rozvojová agentura. <http://www.czda.cz>. 2009. s. 28

205 Podpořené žádosti o dotaci ve výběrovém dotačním řízení Programu TRANS na rok 2015. Ministerstvo zahraničí České republiky. http://www.mzv.cz/file/1327678/Vysledky_VR_WEB.pdf, ztaženo 17. 4. 2015

206 ČR byla zvolena do vedení RLP. Ministerstvo zahraničí České republiky. <http://www.mzv.cz>. 2014, 17. 4. 2015

207 Humanitární pomoc ČR v průběhu roku 2014. Ministerstvo zahraničí České republiky. <http://www.mzv.cz/2014>, 17. 4. 2015

208 Česká rozvojová agentura vloni podpořila 214 projektů zahraniční rozvojové spolupráce. Ministerstvo zahraničí České republiky. <http://www.mzv.cz/> 2015. 17. 4. 2015.

institucí, jako jsou EU, OSN, OBSE, NATO, prokazuje legitimitu své zahraniční politiky.

České politické hodnoty a národní kultura mají za sebou dlouhé a silné tradice, které by bylo marnotratné opouštět. Jednotlivé prvky, které tvoří národní „high culture“ a na ně navazující politické hodnoty společně s důsledně vedenou zahraniční politikou mohou svoji váhou přispět k české „soft power“ v zahraničí. Výsledek může být například nejenom v podobě výhodné vyjednávací pozice při zmiňované kandidatuře za nestálého člena Rady OSN, ale také v rámci prohlubování vztahů s demokratickými státy. Příkladem takového úspěchu jsou pravidelná společná zasedání vlád České republiky a Slovenska, dále pak ČR a vlády států Izrael a Polsko. V této kapitole bylo poukázáno, že Česká republika disponuje všemi třemi základními zdroji „soft power“, tak jak je ve svém konceptu prezentoval na příkladu USA její autor J. S. Nye.²⁰⁹ Je potřebné připomenout, že tyto zdroje mohou být efektivní a užitečné především v případě demokraticky smýšlejícího publika. Je zřejmé, že prezentované hodnotově založené zdroje „soft power“ budou pro českou zahraniční politiku obtížnější prosazovat směrem k establishmentu i společnosti nedemokratických režimů. V těchto případech by měla česká „soft power“ zaujmout především demokratickou opozici uvnitř režimu. Česká „soft power“ může být aplikovatelná, zejména díky tradičním politickým hodnotám a praktikována zejména v zemích, které o demokracii usilují, nebo u nich transformační proces právě probíhá. O tom, jaký je zahraničněpolitický vektor české „soft power“, tedy do jakých geografických oblastí a na jaké cílové publikum je česká „soft power“ prostřednictvím veřejné diplomacie směřována a aplikována, bude pojednávat následující kapitola.

2.2 Zahraničněpolitický vektor české soft power

Následující část představí cílové vektory zahraniční politiky podle geografických a politických předpokladů. Bude zřejmé, kam jsou české strategie „soft power“ směřovány nebo by prostřednictvím nástrojů „soft power“ směřovány být měly. Bude prezentováno, v jakých politicko-ekonomických situacích může být vhodné využívat tyto zahraničněpolitické strategie a kde se České republice v této oblasti otevírají dveře nebo tam, kde je jednoduše vhodný prostor pro uplatnění a šíření „soft power“ strategie pomocí jejích nástrojů. Současná podkapitola se pokusí zaměřit cílovou

209 NYE, Joseph S. *The future of power*. 2011, s 84 - 86

audienci české „soft power“ podle geografických proměnných a politické situace v dané zemi nebo regionu. Politická situace v zemi, v níž se nachází cílové publikum je pro možnost uplatnění „soft power“ zásadní.

Na jedné straně je „soft power“ strategie zahraniční politiky přínosem pro prohubování již přátelských vztahů s demokratickými státy a na druhé straně je zásadní v těch zemích, kde probíhá demokratizace a transformační proces, nebo tam, kde je v zájmech státu podpořit demokratickou opozici jiné země. Z praktického pohledu na věc je příležitost pro „soft power“ strategie státního aktéra ulehčena tam, kde je již nastavená platforma vzájemné spolupráce a interakce tam již probíhají. Pro Českou republiku tedy vyžaduje méně úsilí a nákladů, směřovat „soft power“ do sousedních zemí a dále směrem k západní Evropě, a to zejména díky našemu členství v Evropské unii a NATO. Jak víme, i spolupráce ve vojenské oblasti je možností pro šíření „soft power“. V souvislosti s našimi sousedy je mimo zmiňovaná společná vládní zasedání se Slovenskem a s Polskem základní platformou pro vzájemnou spolupráci strategické partnerství v rámci Visegrádské čtyřky (V4) a jím řízeného Mezinárodního visegrádského fondu. Na základě bilaterálních vztahů s Německem byla platforma nastavena v rámci *„Česko-německé deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji“*²¹⁰ z roku 1997 a s tím spojená činnost Česko – německého fondu budoucnosti, který je zaměřen na kulturní spolupráci a výměnu.²¹¹ Prostor pro působení české „soft power“ v Rakousku je umožněn zejména díky společné minulosti a početným krajanům v Rakousku. Různé interpretace společné minulosti a odlišné názory na jadernou energetiku nebrání dobrým bilaterálním vztahům a spolupráci v Evropské unii. Vysoké předpoklady uplatnění české „soft power“ pochopitelně na Slovensku, a to nejenom vzhledem ke společné minulosti, která se v některých interpretacích jeví taktéž jako problematická, ale především díky jazykové blízkosti a propojenosti na společensko-lidské úrovni. Frekvence mediálních zpráv o České republice je na Slovensku nejpočetnější ze všech jeho sousedů a i tento faktor mimo jiné svědčí o významném postavení ČR u našich východních sousedů.

V rámci západního vektoru je cíl české „soft power“ zaměřen také do Spojených států amerických. O přítomnosti a vlivu české „soft power“ v USA bylo pojednáno v souvislosti s kapitolou o zdrojích české „soft power“, kde byly jmenované osobnosti

210 Bilaterální vztahy České republiky. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/72908/BilateralniVztahy.pdf>, s. 4

211 Správní rada Česko-německého fondu budoucnosti schválila 203 nových partnerských projektů

jako Václav Havel a T. G. Masaryk, kterým může ČR vděčit za obecně pozitivní percepci mezi politickou a akademickou elitou v USA.²¹² Pravidelná analytická zpráva veřejné diplomacie USA hodnotí Českou republiku jako zemi: „*která sdílí s USA mnoho zahraničně politických cílů a hodnot: Češi hájí konzistentně lidská práva a demokracii v mezinárodních institucích, silně přispívají k spolupráci s NATO a poskytují podporu pro potlačování násilného extremismu*“.²¹³ Po přečtení americké percepcie české zahraniční politiky, zvláště v tomto oficiálním vládním dokumentu, by mohlo být snadné usoudit, že česká „soft power“ zde má velký úspěch. Podlehl bychom ale zjednodušenému pohledu na věc, protože v každém případě takového posouzení je nutné předložit řadu empirických údajů. Museli bychom disponovat empirickými daty, kdy USA hlasovaly nebo politicky jednaly v souladu s českým návrhem, popřípadě vyhověly českým požadavkům. I takové případy lze nalézt, ale jejich zmínka bude součástí kapitoly pod názvem „Soft power České republiky?“. Výčet uvedených zemí zahrnuje západní zahraničně politický vektor a tyto státy lze společně charakterizovat jako blízké spojence a partnery v mezinárodním prostředí, s kterými nás pojí přátelské vztahy a vzájemná kooperace v nadnárodních institucích. Ve směru ke členským státům Evropské unie, organizace NATO nebo sousedských a blízkých zemí (Maďarsko) sdružených v rámci V4 je zahraničněpolitický vektor charakteristický otevřeností a obecným požadavkem po transparentnosti. Specifické a blízké interakce mezi těmito národy zvyšují potenciál a příležitosti pro uplatňování strategie „soft power“.

Naopak u uzavřených politických režimů existují náročnější podmínky pro propustnost jednotlivých instrumentů „soft power“, které jsou prostředkem posilování této formy moci. Za účelem klasifikace českých zahraničněpolitických vektorů „soft power“, je mimo spojenecké státy dále nutné rozlišit na kategorie stabilních nedemokratických režimů a za druhé na ty, kde probíhá tranzice. Interval mezi rozkladem starého a institucionalizací nového režimu je příležitostí pro „soft power“ strategii. Společnost, která z vlastní vůle provádí demokratizaci a nastavuje procesy společensko-ekonomické transformace, je pak otevřená nejenom ekonomickým investicím, ale především přístupná k pomoci se stabilizací právně-legislativního řádu,

212 Záměrně uvádím politickou a akademickou elitu, protože podvědomí americké širší společnosti o ČR je buď minimální, nebo se omezuje na turisty, kteří ČR navštívili a na sportovní, disciplínu, zejména hokejové fanoušky.

213 BROWN, Katherine a Chris HENSMAN. Comprehensive Annual Report on Public Diplomacy and International Broadcasting. Focus on FY13 Budget Data. United states advisory commission on public diplomacy. 2014. <http://www.state.gov/>, ztaženo 16. 3. 2015

protože nová pravidla hry u režimů v tranzici nejsou stále pevně definována a všeobecně přijímána.²¹⁴ V současné době je tomu více než rok, kdy padl ukrajinský režim Viktora Janukovyče a země uprostřed válečného konfliktu proklamuje ústy politiků a nového prezidenta přechod k modelu státního zřízení po vzoru zemí Evropské unie. Přestože je politická situace pod vlivem oligarchických struktur na Ukrajině nepřehledná, je patrné, že zde probíhá tranzice režimu. Země započala s přijímáním unijních pravidel a standardů. Současná Ukrajina je zemí, kde se mohou uplatnit české zkušenosti z transformace režimu a procesu přibližování se urovnijním standardům a kritériím nutným pro asociační vyjednávání. K působení české „soft power“ zde dochází mimo jiné pod vlivem zmíněné humanitární a transformační pomoci, společně s konkrétní armádní pomocí, kterou bylo poskytnutí vojenského oblečení pro ukrajinskou armádu. Česká republika může Ukrajině nabídnout pomoc při konsolidaci demokracie a uplatňovat tam svou „soft power“ pro účely českých ekonomických a zahraničně politických zájmů.

Vzhledem k povaze nedemokratických režimů existuje méně prostoru proto, aby zde probíhala intenzivní vzájemná kulturní výměna a interakce mezi občany. I u nedemokratických režimů je ovšem nutné rozlišovat především s ohledem na jejich povahu a intenzitu. Základní dělení nedemokratických režimů představil politolog Juan Linz. Rozdíl v povaze režimu je zásadní pro propustnost zahraničněpolitické strategie „soft power“. V čistě totalitním systému existuje jedna strana, která má monopol na moc a kontroluje tak celou společnost. Snaží se eliminovat jakékoliv pokusy o zárodek občanské společnosti, která by mohla komunikovat s vnějším světem. Hlavní roli zde hraje ideologie, která se z principu vymezuje proti jakémukoliv jinému přísunu nových myšlenek.²¹⁵ Pokus nechat proniknout „soft power“ do takových systémů je ztížen z důvodu, že zde probíhá povinná masová participace skrze jednu stranu. Totalitní režim, jakým je Severní Korea, je natolik uzavřeným politickým a společenským systémem s doslova nulovou příležitostí, aby zde probíhala přes hraniční spolupráce a vzájemná interakce mezi společnostmi doma a v zahraničí. Severní Korea je v současnosti nejspíš posledním opravdu totalitním režimem na světě a je příkladem systému, v kterém bude vždy obtížné jakkoli budovat

214 LINZ, Juan J. 2000. *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, vii, s. 49-53

215 SNYDER, Gerardo L. Munck and Richard. *Passion, craft, and method in comparative politics: Political Regimes and the quest for knowledge*. 2007, s. 161-163.

„soft power“ strategie. Prostředí těchto politických systémů otevírá pravděpodobnost využívání „hard power“ strategií.

Ostatní nedemokratické režimy světa jsou spíše posttotalitárního nebo autoritářského charakteru. Podle J. Linze autoritářský režim sice omezuje existenci jiných skupin, ale mohou zde existovat i jiné organizace, jako jsou například církve, kulturní a hospodářské organizace za předpokladu, že neohrožují pozici vlády. V těchto politických systémech neexistuje vypracovaná utopická ideologie o uspořádání společnosti.²¹⁶ Absence ideologického paradigmatu zapřičiňuje, že jsou režimy otevřenější především ekonomicky a přítomnost „soft power“ strategie zde může být nápomocna pro vzájemný obchod a ekonomické investice. Přestože jsou mnohdy v takových zemích potlačovány demokratické svobody a lidská práva, tak režimy nebývají tak uzavřené, aby zde nebyl otevřený prostor pro ekonomickou a společenskou interakci.

V zájmu českého státu je, aby v jeho nejbližším a blízkém okolí panovalo stabilní politické prostředí umožňující ekonomickou výměnu. Vzhledem k technologickému pokroku v informačních technologiích a zkracování infrastrukturních vzdáleností, je v zájmu České republiky, aby stabilní politické a ekonomické prostředí panovalo nejenom v Evropském regionu, ale i ve vzdálených místech světa, jakými jsou Afrika, Asie, Blízký východ a Jižní Amerika. Zmíněné světové regiony a státy východní Evropy, jakožto jižní a východní vektor české „soft power“, naopak představují vhodnou příležitost po „soft power“ české zahraničněpolitické strategie. Ta by měla cílit na prosazení vlastního zájmu v podobě ekonomické spolupráce a zachování bezpečnosti v regionu a ve světě. Atraktivnost a půvab tvořený zdroji české „soft power“ může být inspirativní a nápomocen demokratickým opozičním silám v nedemokratických režimech nebo ve státech, kterým může ČR vzhledem ke svým historickým zkušenostem pomoci v tranzici a konsolidaci demokratického režimu. Seznam zemí, kam česká zahraniční politika zaměřuje své konkrétní aktivity prostřednictvím instrumentů „soft power“, je možné vyčíst z Koncepce zahraniční politiky ČR, Koncepce transformační spolupráce (2007)²¹⁷, Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce ČR na období 2013 – 2017²¹⁸, Koncepci zahraniční rozvojové

216 LINZ, Juan J. 2000. *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, vii, s. 150-159

217 Koncepce transformační spolupráce <http://www.mzv.cz/2007>.

218 Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce ČR na období 2013 – 2017. Mnohostranná zahraniční rozvojová spolupráce ČR <http://www.mzv.cz/html>, 19. 4. 2015

spolupráce ČR na období 2010–2017²¹⁹ a zveřejněných bilaterálních dohod. Dokument Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2014 spíše řeší pomoc podle aktuálních potřeb a událostí ve světě a zahrnuje tak větší spektrum cílových destinací.²²⁰ Poslední událostí, která si žádala asistenci ČR, bylo ničivé zemětřesení v Nepálu v dubnu roku 2015. Česká vláda rozhodla o vyslání týmu speciálního zdravotnického personálu, na jehož působení vyčlenila na 20 miliónů Kč.²²¹ V rámci východního vektoru českého „soft power“ jsou prioritními destinacemi následující země: Albánie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Gruzie, Kosovo, Moldavsko, Rusko, Srbsko, Turecko, Ukrajina. Ve sféře jižního vektoru se česká zahraniční politika primárně zajímá o Afghanistan, Angolu, Etiopii, Irák, Jemen, Kambodžu, Kubu, Maroko, Mongolsko, Myanmar/Barmu, Nigérii, Palestinu, Vietnam a Zambii.

Výše uvedená kapitola byla zaměřena na představení cílového publika a směru působení české „soft power“ a jejich instrumentů. Jelikož byly výše představeny zdroje a nástroje, jakými lze „soft power“ šířit a uplatňovat, tak se následující část práce zaměří na příkladu České republiky na jeden její konkrétní instrument, kterým je veřejná diplomacie, jejíž efektivní vedení pomáhá k budování „soft power“ státu.

219Koncepce ZRS ČR 2010 – 2017. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.

<http://www.mzv.cz>. 2010, 19. 4. 2015

220Humanitární pomoc ČR v průběhu roku 2014. Ministerstvo zahraničí České republiky.

<http://www.mzv.cz>/ 2014, 19. 4. 2015

221 Česká republika pomůže postiženému Nepálu, do země vyšle speciální tým zdravotníků. Vláda České republiky. <http://www.vlada.cz/>. 2015, 19. 4. 2015

3. Veřejná a kulturní diplomacie České republiky

Na úvod je nutné podotknout, že i Česká republika je cílem veřejné diplomacie cizích států a patrné tomu tak je zejména v historických konsekvencích. J. S. Nye poznamenal, že během Studené války uplatňovaly USA veřejnou diplomacii v Československu skrze podporu mezinárodních konvencí o lidských právech, zejména v dojednání Helsinského paktu vzešlého z Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (1975). Sověty a USA dojednaný a schválený pakt umožnil legitimizovat diskusi o lidských právech ve střední a východní Evropě a přispěl tak k budoucímu rozpadu Sovětského svazu.²²² Na základě této činnosti vznikl prostor pro vytvoření Charty 77, propagované a medializované rádiem Hlas Ameriky.

V kapitole o kulturních zdrojích „soft power“ bylo zmíněno, že „popular culture“ západoevropských zemí a konkrétně USA přispěla k přebírání západních kulturních stylů a myšlenek, které se obracely vůči komunistickému režimu zády a napomohly tak k uvědomění obyvatel o ekonomické neefektivnosti a kulturní zašedlosti normalizačního režimu. V této práci byla zmiňována každoroční zpráva Komise pro veřejnou diplomacii USA a bylo prezentováno, že jen v České republice vynakládají na veřejnou diplomacii 1,5 miliónu dolarů každý rok.²²³ Americká ambasáda je v ČR aktivní na sociálních sítích, jako jsou Twitter, Flickr a Facebook, které slouží jednak k propagaci USA v oblasti společensko-kulturní, tak i k vysvětlování zahraničněpolitických rozhodnutí. Ukázkou praxe výše definované první dimenze veřejné diplomacie byla reakce amerického velvyslance Andrew Shapira, v rámci oficiálního twitrového účtu ambasády, na slova českého prezidenta Miloše Zemana, který prohlásil, že má americký velvyslanec dveře na hrad zavřené, jelikož v médiích (Události, komentáře ČT24) zpochybnil plánovanou Zemanovu návštěvu v Moskvě. V rámci krizové reakční informační strategie se na twitrovém účtu velvyslance, který patří pod oficiální komunikační portfolio americké ambasády, objevil vzkaz, který se následně stal oficiálním tiskovým prohlášením velvyslanectví: „*Cením si dobrých pracovních vztahů s kýmkoliv a chci, aby věděl (Zeman), že mé dveře mu zůstanou otevřené. A českému národu bych rád vzkázal, že vláda USA i*

²²² NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*.c2004, s. 107 - 118

²²³ UNITED STATES ADVISORY COMMISSION ON PUBLIC DIPLOMACY. Focus on FY13, 10. 4. 2015

*Američané si váží našich partnerských a spojeneckých vztahů více než kdy jindy.*²²⁴ Vláda USA, prostřednictvím velvyslanectví je v ČR aktivní nejenom v oblasti prezentace v médiích a sociálních sítích, ale také v rámci grantové politiky neziskovým organizacím. Grantové aktivity USA míří v ČR na boj proti korupci, kulturní aktivity, výuku jazyka nebo začleňování menšin do většinové společnosti.²²⁵ Většinu kulturních aktivit, jejíž cíle jsou prezentace politických a kulturních hodnot USA, zprostředkovává Americké centrum v Praze nebo Informační centrum USA v Brně. Spojené státy, kolébka profesionální novodobé veřejné diplomacie je v ČR aktivní ve všech třech výše definovaných dimenzích veřejné diplomacie, a to v rámci zahraničně politické strategie prohlubování a udržování vzájemných vztahů. V rámci prezentované Henriksonovy distinkce zahraničněpolitických strategiích ve vztahu k veřejné diplomacii je patrný posun ve strategiích od „pronikání“ před rokem 1989, až po „konsolidaci“, která koreluje se současnými vztahy.

Americké centrum a jeho pobočky nejsou ojedinělými institucemi zahraničního státu, které v ČR působí. Jmenovány budiž alespoň ty nejvýznamnější a nejaktivnější: „British Council²²⁶, Goethe-Institut Prag²²⁷, Polský institut²²⁸, Kulturní a informační středisko Česko-japonské společnosti.“²²⁹ V činnosti veřejné diplomacie nejsou v ČR pozadu ani malé státy srovnatelné svou velikostí a počtem obyvatel k České republice, jež reprezentuje např. „Slovenský inštitút v Prahe²³⁰, Rakouské kulturní fórum²³¹ nebo například Maďarský institut v Praze.“²³² Zvláštní pozornost by měla být věnována francouzské veřejné diplomacii. V České republice působí Francouzský institut v Praze²³³, jehož prostřednictvím je koordinována činnost Francouzské aliance. Alliance Francaise jako nástroj veřejné diplomacie působí od roku 1883 s cílem šířit francouzský jazyk a francouzskou kulturu v zahraničí. Projekce francouzské kultury skrze Alliance Francaise je komponentem Francouzské diplomacie.²³⁴ Disponuje 850 pobočkami v 137 zemích světa na všech kontinentech. Francouzská aliance je největší

224 Prohlášení velvyslance Schapira z 5. dubna 2015. Velvyslanectví USA v Praze Americká ambasáda v Praze. <http://czech.prague.usembassy.gov/>, 20. 4. 2015

225 Tiskové zprávy 2015: *Seznam grantových projektů 2015*. Velvyslanectví USA v Praze Americká ambasáda v Praze <http://czech.prague.usembassy.gov/>. 20. 4. 2015

226 Více viz <http://www.britishcouncil.cz/>

227 Více viz http://www.goethe.de/ins/cz/pra/csindex.htm?wt_sc=praha

228 Více viz <http://polskyinstitut.cz/>

229 Více viz <http://www.japan.cz/>

230 Více viz <http://www.mzv.sk/sipraha>

231 Více viz <http://www.rkfpraha.cz/>

232 Více viz <http://www.praga.balassiintezet.hu/cz/intezetunk-2/>

233 Více viz <http://www.ifp.cz/>

234 Nye, J. S. *Public Diplomacy and Soft Power*. 2008 s. 96

kulturní síti ve světovém měřítku a jen v ČR působí celkem v 6 městech (Jižní Čechy, Brno, Liberec, Pardubice, Plzeň, Ostrava).²³⁵

3.1 Specifika a limity české veřejné diplomacie

Následující část se zaměří na veřejnou diplomacii produkovanou v rámci české zahraniční politiky. Je zde nutné nastínit určitá specifika, která se dotýkají produkce veřejné diplomacie malých států, jakým je Česká republika. J. A. K. Hey považuje rozlohu státu a počet obyvatel za faktor definující stát jako malý nebo velký.²³⁶ Česká republika je malým až středně velikým státem, jak svou velikostí a počtem obyvatel (rozloha 78 867 km, 10,52 mil. obyvatel)²³⁷, tak je současně i státem, který si prošel transformačním procesem, který ovlivnil vládní priority, ale i kroky v zahraniční politice. Politolog Josef Bátora identifikoval hlavní rozdíly mezi veřejnou diplomacií velkých a malých států. Rozdíl mezi malým a velkým státem v kontextu veřejné diplomacie se liší v konkrétních cílech praktikovaných činnostech veřejné diplomacie, respektive čeho chtějí malé státy v konkrétní oblasti pomocí této diplomatické činnosti dosáhnout. S ohledem na menší finanční zdroje si musejí malé státy stanovit priority v prezentovaných tématech, zejména v jejich šíři a v intenzitě. Dalším odlišujícím faktorem je posouzení legitimacy činnosti vzhledem k úmyslům, které mají z aktivit veřejné diplomacie vzejít.²³⁸ Malý stát nebude na základě praktikování veřejné diplomacie podezříván z vedlejších úmyslů spojených s jeho mocenským postavením ve světě. Je zřejmé, že prostředky, ale i globální cíle české veřejné diplomacie budou odlišné např. od USA. Specifikem malého státu je zejména to, že s pomocí veřejné diplomacie usiluje o pozornost a být vnímán v mezinárodním prostředí. Pro velké státy je veřejná diplomacie z velké části prostředkem pro obhajobu a vysvětlování svých zahraničněpolitických rozhodnutí.

Uvedené rozlišení ovšem nelze přeceňovat, jelikož obecné cíle a úmysly veřejné diplomacie jsou jak u malého, tak velkého státu v meritu věci stejné. I malý stát usiluje o možnost vysvětlovat a obhajovat své zahraničně politické kroky a stejně tak i velký stát usiluje o pozornost v zahraničí, pomocí prezentace kulturních a

235 Citace v seznamu literatury: Francouzské aliance ve světě. AF . <http://www.alliancefrancaise.cz/>

236 HEY, J. A. K. *Small states in world politics: explaining foreign policy behavior*, London, Lynne Rienner Publishers, 2003. s. 1-13

237 Český statistický úřad

238 PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Vol 43, No 2. 2008. <https://mv.iir.cz/> /, ztaženo 10. 2. 2015

s. 6 – 7

společenských hodnot. Státy se liší v šíři a intenzitě uplatňovaných prostředků a témat, které jednotlivým činnostem veřejné diplomacie přikládají. Malé státy tedy nevytvářejí vlastní specifický systém veřejné diplomacie, pouze je přizpůsoben a modifikován pro potřeby malého státu.²³⁹ Při absenci materiálních složek moci, kterými by mohl malý stát konkurovat velkým státům, musí malý stát prosazovat své zájmy v mezinárodním prostředí pomocí „soft power“ strategie, jejíž součástí je veřejná diplomacie. Úzkým hrdlem Bártorova rozlišení je skutečnost, že se autor zaměřil na veřejnou diplomacii, která je popisována a aplikována na případu severských zemí, jako malých států v porovnání se světovými velmocemi.²⁴⁰ Pro Českou republiku je výše uvedené rozlišení veřejné diplomacie malých států limitující zejména v tom smyslu, že o praktikování veřejné diplomacie v podání ČR lze začít hovořit v období několika málo let zpět, zatímco severské státy s ní mají dlouhodobé zkušenosti. Po roce 1989 se země středoevropského regionu teprve etablovaly v prostředí mezinárodních vztahů. Veřejnou diplomacii nebyla věnována významná pozornost, a to i z pochopitelných důvodů odlišných priorit v kontextu ekonomické a společenské transformace, která probíhala v průběhu 90. let.

Základní zahraničněpolitické cíle v průběhu 90. let byly v této práci definovány jako návrat do Evropy, prostřednictvím integrace v západoevropských strukturách, jako je EU a NATO. Česká republika se v době asociačních přístupových jednání a v době vynakládání úsilí o vstup do západních organizací nemohla opřít o plně institucionálně a metodicky propracovanou veřejnou diplomacii na úrovni jako západní státy. V kapitole o institucionálním rozměru veřejné diplomacie ČR bude zmíněno, že v tehdejší době ČR využívala pro kulturní prezentaci zejména své zastupitelské úřady. V situaci aplikačních procesů a přístupových jednání se veřejná diplomacie jeví jako zásadní nástroj, který může státu pomoci v integračním procesu do nového prostředí. Obecně řečeno, v takové situaci je žádoucí praktikovat veřejnou diplomacii, zejména z důvodu se představit, seznámit zahraniční společnost a získat ji na svou stranu, tak aby nové členy chtěla cizí společnost a její elity vůbec přijmout. Přestože určité prezentační strategie do zahraničí probíhaly, jak bylo nastíněno, že v ČR se o praktikování veřejné diplomacie v této době nedalo hovořit, a to paradoxně v situaci, když ji potřebovala nejvíce. Přesto ale byla ČR do obou organizací přijata a

240 PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. 2008, s. 12

nezdálo se, že by západoevropská společnost byla výrazně proti. Dnes by ovšem mohla být situace významě odlišná na rozdíl od euforického období po pádu Železné opony.²⁴¹ Historicky pozitivní kontext událostí po roce 1989 a především faktory, které zde byly definovány jako zdroje české „soft power“ umožnily v zápětí zahájit přístupová jednání a relativně brzký vstup a integraci jak v NATO, tak v EU.

V souvislosti se vstupem do EU působila komunikace ze strany státních institucí především směrem dovnitř, k domácí společnosti za účelem vstupu do EU, propagovat a seznámit českou společnost s fungováním Evropské unie. S ohledem na tento cíl byl v roce 2000 na MZV zřízen Odbor komunikační strategie, který mimo informování českých občanů o EU začal používat vnější komunikační strategie v členských státech, prostřednictvím marketingových a komunikačních nástrojů.²⁴² Součástí této strategie se stala i česká zastoupení v zahraničí v podobě zastupitelských úřadů a příspěvkových organizací státních institucí, o kterých bude zmíněno níže. Členství v EU je dalším determinujícím faktorem české veřejné diplomacie. Bylo současně poukázáno, že zahraniční politika státu ovlivňuje tvorbu strategií veřejné diplomacie. Česká republika je integrována v EU, a to do velké míry ovlivňuje i její zahraniční politiku. Přestože není Společná zahraniční politika EU plně institucionalizována, tak suverénní zahraniční politika jednotlivých členských států významným způsobem nevybočuje a není apriori proti zaběhlým společným standardům.²⁴³ Skutečnost, že je ČR součástí většího celku, ovlivňuje priority její zahraniční politiky a tedy i tvorbu strategií veřejné diplomacie. V rámci Henriksonova dělení lze tento stav zahrnout do strategie „rozšíření“, protože zde existuje úsilí o společnou zahraniční politiku, která je zacílena v rámci širší platformy vzájemné koordinace spojeneckých zemí ve veřejné diplomacii vůči vnějším aktérům. Doposud vzniklo několik akademických prací, které se věnují „soft power“ a veřejné diplomacii Evropské unie. Jelikož víme, že státy jsou doposud dominujícími aktéry evropské integrace, tak můžeme tvrdit, že bez jejich přispění a vzájemné koordinace by veřejná diplomacie EU nefungovala (můžeme označit za společnou veřejnou diplomacii členských států), a to i přes to, že vnější komunikace EU je zajišťována Evropskou Komisí, jakožto nejvyššího výkonného orgánu EU.

241 Od našeho vstupu dále přistoupilo Bulharsko a Rumunsko (2007) a Chorvatsko (2014). Rozšíření se ale nekonalo hromadně, tak jako v roce 2004. Obrazně lze tvrdit, že jednotlivé přístupy nevyvolaly u evropských společností velký zájem, na rozdíl od obav před neznámým v podání 10 nových států.

242 PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. 2008, s. 17 - 18

243 Vzájemný nesoulad nebo odlišné preference jednotlivých zemí přetrvávají, ale na principiálních záležitostech a demokratických hodnotách.

Vraťme se ale zpět k domácí scéně. Základními definovanými determinantami české veřejné diplomacie na základě výše uvedeného jsou: 1) ČR je malý stát, a to ovlivňuje šíři prezentovaných témat a finančních prostředků vložených do veřejné diplomacie, stejně tak malost státu legitimizuje činnost veřejné diplomacie. 2) ČR je stát se zkušeností z transformačního období, které nepřálo okamžitému rozvoji veřejné diplomacie v porovnání se západními zeměmi. 3) ČR je součástí nadnárodních organizací, které determinují zahraničně politické strategie. Tyto tři kategorie zahrnují jak limitující faktory současné veřejné diplomacie (menší šíře a intenzita prezentovaných témat, menší finanční prostředky, pozdní rozvoj činnosti veřejné diplomacie), ale i posilující faktory (legitimita veřejné diplomacie vyplývající z principu absence mocenského chování malého státu v důsledcích, že stát není podezírán z velmocenských sebestředných aktivit). 4) Poslední kategorie, členství ČR v nadnárodních organizacích, může být vnímáno dvojznačně. Na jedné straně může být tento faktor vnímán jako limitující v podobě omezení suverenity zahraniční politiky a tedy i ve veřejné diplomacii, ale na druhé straně členství umožňuje malému státu být součástí vyššího celku a být tak aktivní v globálních tématech a participovat tak na rozhodnutích, které se mohou dotýkat bezprostředního geografického okolí nebo národních zájmů státu v celosvětovém měřítku.

3.2 Obsah strategií veřejné diplomacie v České republice

Pokud se zaměříme na praktický postup při tvorbě strategií veřejné diplomacie, je nutné uvést několik bodů, které by strategie měly obsahovat. Základním bodem, na který je nutné brát zřetel, je definovat cíle činnosti veřejné diplomacie. Jak víme, základní cíl veřejné diplomacie je ve shodě s cíli „soft power“. Jedná se tedy o cíl být vnímán pozitivně a atraktivně, dát zahraničí vědět o své existenci nebo vysvětlit zahraničněpolitická rozhodnutí. Mark Leonard nastínil, co by strategie veřejné diplomacie neměly opomenout.²⁴⁴ 1) Seznam prioritních států nebo organizací, na které se cílí. Tento bod koreluje se zahraničněpolitickými vektory české „soft power“ (viz. 2.2). 2). Jedno či dvě prioritní strategické sdělení prostřednictvím tzv. „niche diplomacy“, která označuje vytváření specifické identity a profilaci v konkrétním tématu, spíše než zaměření na širokou škálu oblastí, které může obsáhnout velký a

244 LEONARD, Mark, ed., *Public Diplomacy*. 2002, . s. 98

materiálně bohatý stát.²⁴⁵ V případě České republiky je oním specifickým tématem, které může spoluvytvářet identitu ČR, obhajoba lidských práv a demokracie ve světě. Zde je odkázáno na kapitolu o zdrojích české „soft power“, které byly definovány právě ve smyslu tradičních politických a kulturních demokratických hodnot, které se objevují v české historii, a to i v období čtyřiceti let nedemokratického komunismu. Bylo uvedeno, že právě v období komunistického režimu v ČSR vyplouvaly na povrch zakořeněné tradiční liberálně-demokratické hodnoty národa, které se projeví v období Pražského jara (1968) a ve formě působení disentu. 17. listopad 1989 byl vyvrcholením tohoto podvědomí českého národa o demokracii a lidských právech. 3) Strategie musí současně obasahovat definované cílové publikum. Tento bod úzce souvisí se zmíněnou kontextuální inteligencí, stejně tak s kulturní empatií politiků a diplomatů. Diplomacie nebo politikové musí umět propagovat a prodat strategické sdělení klíčovému publiku ve správný čas, na správném místě a ve vhodné podobě.²⁴⁶ 4) Strategie by měla obsahovat rámec kompetencí jednotlivých institucí a strategii pro spolupráci s nevládním sektorem v oblasti veřejné diplomacie. Tato práce považuje za základního aktéra veřejné diplomacie stát prostřednictvím činnosti vlády a jimi vedenými institucemi nebo zřízenými organizacemi. O aktérech a institucionálním zázemí české veřejné diplomacie bude následující část.

3.3 Institucionální rozměr české veřejné diplomacie a její praktická rovina

Napříč celou prací bylo zmiňováno, že akéry „soft power“ mohou být jak vlády a státní instituce (parlamentní výbory, ministerstva, krajské úřady), tak nevládní organizace v podobě neziskových organizací a soukromých společností, zejména těch exportních. Aktéři veřejné diplomacie jsou obdobní, a to především z důvodu, že dominantním nástrojem a prostředkem „soft power“ je právě veřejná diplomacie. V části o takzvané nové veřejné diplomacii bylo avizováno, že na veřejné diplomacii by měl státní sektor spolupracovat s nevládními organizacemi. Navzdory tomu, že jsme v současné době svědky stavu komplexního mezinárodního prostředí, tak stát stále považujeme za hlavního aktéra mezinárodních vztahů a tedy i aktéra, který je hlavním koordinátorem a garantem efektivně vedené veřejné diplomacie. Nevládní činitelé zde

245 HENRIKSON, Alan. *Niche Diplomacy in World Public Arena: The Global Corners of Norway and Canada*. In: Melissen, Jan: *The New Public Diplomacy*. Palgrave Macmillan, s. 67 – 85

246 PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna?* Mezinárodní vztahy. 2006. Vol. 41, No. 3, s. . 94 - 95

hrají podpůrnou roli na základě vytčených strategií veřejné diplomacie. Proto se následující část zaměří právě na státní sektor jako hlavního aktéra zodpovědného za prezentaci státu na venek.

Státem řízenou veřejnou diplomacií lze rozdělit do dvou rovin.²⁴⁷ Za prvé je to rovina ústředních orgánů státní správy, na jehož vrchol můžeme vedle sektorových ministerstev a jiných orgánů zařadit Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, které je zastřešující a hlavní institucí veřejné diplomacie ve státě i mimo něj.²⁴⁸ Prostřednictvím specializovaného pracoviště „Zabezpečuje zapojení relevantních subjektů státní, neziskové, akademické i soukromé sféry do realizace prezentačních projektů.“²⁴⁹ Než bude zaměřena pozornost na MZV, jakožto hlavního aktéra, tak bude v následující části poukázáno na další subjekty vycházející z první roviny veřejné diplomacie, tedy roviny domácích ústředních orgánů státní správy. Na procesu veřejné diplomacie se mohou podílet všechna ministerstva díky jejich příhraničním kontaktům a kooperaci v rámci EU. Za významné rezorty pro tyto účely považujeme zejména Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR), Ministerstvo kultury ČR (MKCR) a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

V působnosti MPO je podpora zahraničních investic a podpora exportu.²⁵⁰ Může tak být spíše považována za nástroj ekonomické diplomacie, a právě proto musí Českou republiku prezentovat jako stabilní a vyspělou zemi vhodnou pro zahraniční investice. Tyto domácí instituce a jimi zřízené příspěvkové organizace mají přesah do druhé roviny státem řízené veřejné diplomacie, a to díky jejich zahraničním aktivitám a interakcemi se zahraničními partnery. Komunikaci se zahraničními investory zajišťuje MPO prostřednictvím, k tomuto účelu v roce 1992 zřízené příspěvkové organizace CzechInvest (Česká agentura pro podporu podnikání a investice), která má za úkol posilovat konkurenceschopnost, mimo jiné, prostřednictvím podpory získávání zahraničních investic z oblastí strategických služeb, inovací a technologických center; „...*CzechInvest dále propaguje Českou republiku v zahraničí jako lokalitu vhodnou pro umístování mobilních investic, je výhradní organizací, která smí nadřízeným orgánům předkládat žádosti o investiční pobídky, a podporuje*

247 PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. 2008, s 17

248 MZV ČR. www.mzv.cz

249 Odbor veřejné diplomacie MZV ČR. <http://www.mzv.cz/jnp>. 15. 4. 2015

250 MPO. www.mpo.cz

české firmy, které mají zájem zapojit se do dodavatelských řetězců nadnárodních společností.²⁵¹ Na podporu exportu vznikla v roce 1997 další příspěvková organizace MPO, kterým je CzechTrade (Česká agentura na podporu obchodu). Cílem agentury je rozvíjet vzájemnou spolupráci mezi českými a zahraničními subjekty. Její působnost má přesah v zahraničí, kde disponuje svými zastoupeními v podobě zahraničních kanceláří v celkem 43 zemích na všech kontinentech světa.²⁵² Organizuje společnou prezentaci soukromých subjektů na veletrzích v zahraničí. „Agentura CzechTrade byla realizátorem projektu „Společná účast na specializovaných výstavách a veletrzích v zahraničí 2009-2012“.²⁵³ CzechTrade a CzechInvest jsou státem zřízené subjekty, které podporují kooperaci zahraničních obchodních subjektů s domácí úrovní. Tyto funkčně zaměřené agentury svou praktickou působností spadají do druhé dimenze veřejné diplomacie, jelikož je jejich úkolem vytvářet konkrétní časově aktuální nebo střednědobé projekty. Mají na starosti strategickou komunikaci s cílovým publikem obchodního a soukromého sektoru v zahraničí. Jejich aktivity jsou koordinovány s MZV: „Náměstek ministra zahraničí Martin Tlapa a náměstek ministra průmyslu a obchodu Vladimír Bártl podepsali dne 30. září 2014 v Brně Dohodu o jednotném Katalogu služeb agentury CzechTrade a zastupitelských úřadů v zahraničí.“²⁵⁴

Další významnou institucí vycházející z domácí roviny veřejné diplomacie je příspěvková organizace CzechTourism (Česká centrála cestovního ruchu) Ministerstva pro místní rozvoj. CzechTourism má za úkol propagovat ČR v zahraničí jako atraktivní místo pro návštěvu a tomu podřizuje konkrétní projekty a kampaně. Bylo zde argumentováno, že sport je v ČR kulturní záležitostí. Agentura se například stala oficiálním partnerem Mistrovství světa IIHF v ledním hokeji 2015, konaného v Praze a Ostravě. Pomocí svých zahraničních zastoupení podpořila medializaci této akce v zahraničí.²⁵⁵ Ministryně MMR Karla Šlechtová se mediálně vyjádřila, že „Jde o příležitost, jak prezentovat Česko nejen jako zemi s velkou kulturní a historickou tradicí, ale i místo, kde lze zažít ojedinělý sportovní zážitek.“²⁵⁶ V náplni práce agentury je současně také prezentace ČR na zahraničních veletrzích. Naposledy

251 www.CzechInvest.cz

252 <http://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/>

253 <http://www.czechtrade.cz/programy-eu/projekty-czechtrade/projekty-eu-archiv/>

254 http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/x2014_09_30_namestci_ministru_predstavili_katalog_sluzeb.ht

255 <http://www.czechtourism.cz/>

256 Tištěné vydání deníku Metro ze čtvrtka 30. dubna 2015. str 3

agentura zorganizovala účast České republiky na významném mezinárodním veletrhu cestovního ruchu KITF v kazachstánském Almaty. „V rámci expozice České republiky svou nabídku prezentovalo také 8 dalších komerčních i nekomerčních subjektů z řad cestovních kanceláří a hotelů“, uvádějí oficiální stránky agentury.²⁵⁷

Neméně důležitou státní institucí, která přispívá k veřejné diplomacii, je Ministerstvo kultury ČR (MKČR). Ve spolupráci s MZV se spolupodílí na tvorbě mezinárodních bilaterálních kulturních dohod. Česká republika má v současné době uzavřeny dohody o kulturní spolupráci s 82 zeměmi světa. Prvkem veřejné diplomacie, jak bylo patrné na Francouzské alianci, je výuka domácího jazyka a literatury v zahraničí. I v této oblasti nezůstává ČR pozadu a výuku českého jazyka podporuje, jak pro krajanské spolky v zahraničí, tak v ČR pro cizince, prostřednictvím spolupráce s univerzitami. Jako příklad je uváděna letní škola češtiny pro cizince v rámci Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy²⁵⁸ nebo také letní škola Slovanských studií, které jsou pořádány celkem na 6 univerzitách v ČR.²⁵⁹ Materiálně tyto služby zajišťuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), které současně koordinuje mezinárodní dohody v oblasti školství a sjednává uznávání diplomů. Pro účely studentské mobility zřídilo ministerstvo příspěvkovou organizaci Dům zahraniční spolupráce (DZS), který administruje a koordinuje studijní a výzkumné pobyty oficiálně nominovaných stipendistů na základě mezinárodních smluv.²⁶⁰

V neposlední řadě nesmíme opomenout vládu jako aktéra veřejné diplomacie. Na vládu ČR byla v rámci ústavy přenesena kompetence sjednávat příslušné zahraniční dohody, které nevyžadují souhlas parlamentu nebo ratifikaci prezidenta republiky. Vzhledem k danému tématu se jedná o dohody o spolupráci v oblasti kultury, školství a vědy, které jsou vládní povahy a jsou základním rámcem pro spolupráci v oblasti působnosti resortu kultury a školství. Gestorem dohod je opět Ministerstvo zahraničních věcí ČR, s kterým jednotlivé rezorty na sjednávání smluv

²⁵⁷ <http://www.czechtourism.cz/pro-media/tiskove-zpravy/agentura-czechtourism-uspesne-prezentovala-ceskou/>

²⁵⁸ Letní škola češtiny. <http://ujop.cuni.cz/kurz/letni-skola-cestiny-praha>, 16. 4. 2015

²⁵⁹ LETNÍ ŠKOLY SLOVANSKÝCH STUDIÍ <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/letni-skoly-slovanskych-studii-1>, 15. 4. 2015

²⁶⁰ Dům zahraniční spolupráce (DZS) <http://www.dzs.cz/cz/o-dzs/>, 15. 4. 2015

spolupracují.²⁶¹ K praktické činnosti veřejné diplomacie v působnosti vlády ČR došlo v souvislosti s předsednictvím ČR Evropské radě v roce 2009. Předsednictví ČR byla výjimečná příležitost, jak představit nový členský stát jak v organizačně politických schopnostech, tak prezentovat zemi v kulturních souvislostech. Pro malý stát, jakým je ČR, to byla téměř historická příležitost se zviditelnit v Evropě, ale i v celém světě. Není smyslem této práce zkoumat úspěch či neúspěch předsednictví i s ohledem na tehdejší pád Topolánkovy vlády, která bezpochyby dobrý obrázek o ČR nevytvořila. V souvislosti s tématem práce je důležité, že se během předsednictví odehrálo více než 500 kulturních akcí, které přispěly k prezentaci kultury a image země. Koncepce komunikace a prezentace předsednictví v České republice v radě EU si dávala za úkol prostřednictvím kulturních a společenských akcí vytvořit pozitivní image o České republice, která: *„historicky patří mezi kulturně a ekonomicky rozvinuté části Evropy, ctí principy demokracie, právního státu, tržního hospodářství a ochrany lidských práv (...) je věrohodným a spolehlivým partnerem v mezinárodních vztazích, neváhá se angažovat při obhajobě lidských práv či mezinárodní bezpečnosti; nabízí ostatním zemím svou zkušenost s budováním svobodné společnosti a s ekonomickou transformací při přechodu od komunistické totality k demokracii; je hrdá na své kulturní, přírodní a historické dědictví, (...) aktivně přispívá k řešení globálních problémů v oblasti ochrany životního prostředí.“*²⁶² Jak je patrné, uvedené cíle předsednictví a vlastní vnímání českého národa zobrazené v tomto dokumentu úzce souvisí s prezentovanými předpoklady a cíly politické „soft power“ strategie, a to jak v ohledu na její zdroje, tak ve skutečnosti, že se ČR aktivně zapojuje do řešení globálních problémů lidstva prostřednictvím rozvojové a humanitární pomoci a participací v nadnárodních organizacích.

Nyní se pozornost obrátí na nejdůležitějšího aktéra veřejné diplomacie, a to jak z domácího i zahraničního pohledu, protože propojuje obě roviny. Je jím několikrát zmiňované Ministerstvo zahraničí ČR. MZV koordinuje činnost veřejné diplomacie a nastavuje základní nebo sjednocující principy prezentace ČR. Následující část bude věnována právě MZV, které působí v rámci interní komunikace mezi subjekty státní správy (výše zmiňovaná sektorová ministerstva a jejich příspěvkové organizace), jako

261 Mezinárodní smlouvy. Bilaterální smlouvy v oblasti kultury.

https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fwww.mkcr.cz%2Fassets%2Fzahranicni-vztahy%2FBilateralni-smlouvy-v-oblasti-kultury_4.doc, 15. 4. 2015 str. 1

262 Koncept komunikace a prezentace předsednictví s. 4 – 5. http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/koncepce_komunikace_a_prezentace_ke_zve_ejn_n_.pdf, 18. 4. 2015

koordinátor a současně gestor jednotné prezentace a veřejné diplomacie jako celku.²⁶³ Prostřednictvím ministerstva se zajišťují všechny tři dimenze veřejné diplomacie. První dimenzi, tedy schopnosti rychlé informační reakce, zajišťuje Tiskový odbor MZV. „Podílí se na publicitě stanovisek MZV a jeho aktivit. Spolupracuje s tiskovým mluvčím, poskytuje tiskovému mluvčímu technickou podporu a aktuální informační materiály k zahraničněpolitické problematice (...) Poskytuje informace o zahraniční politice ČR veřejnosti a zajišťuje „Public Relations“ zahraniční služby.“²⁶⁴ Tiskový odbor je současně provozovatelem internetové informační platformy na sociální síti Twitter, kde reaguje a informuje o aktuálních tématech.²⁶⁵

Obrátíme ale pozornost k pracovišti MZV, které zajišťuje druhou a třetí dimenzi veřejné diplomacie. V letech 1990 – 1992 bylo na MZV zřízeno Středisko pro nevládní styky (SNS).²⁶⁶ Vývoj aktivit MZV v oblasti prezentace se začal rodit až zejména s přípravou vstupu ČR do EU. V předchozí části zmiňovaný Odbor komunikační strategie byl rok po přistoupení ČR do EU (2004) transformován do Odboru zahraniční prezentace. V roce 2007 byl sloučen s Odborem kulturních a krajských vztahů (OKKV). V práci bylo avizováno, že komunikace v rámci veřejné diplomacie současně probíhá nejenom směrem k zahraničnímu publiku ale i ke krajanům v zahraničí. OKKV navazovalo na Odbor pro krajské a nevládní styky (OKNS) z let 1993 – 1997. Sloučení zmíněných subjektů v roce 2007 dalo za vznik Odboru pro kulturu, komunikaci a prezentaci (OKKP).²⁶⁷ Přestože se zmíněný odbor zabýval aktivitami veřejné diplomacie, tak stále v roce 2007 nemůžeme hovořit o plnohodnotném institucionalizovaném zázemí veřejné diplomacie v České republice. To nastalo až poměrně nedávno v roce 2011, kdy na MZV vzniklo specializované pracoviště: Odbor veřejné diplomacie (OVD). Sloučením výše uvedených pracovišť pod jeden odbor lze považovat za plnohodnotný krok směrem k institucionalizaci specializovaného pracoviště veřejné diplomacie v České republice. Vůbec poprvé rozsáhlejším způsobem byla veřejná diplomacie reflektována v Konceptu zahraniční politiky ČR z roku 2011. Koncept zmiňuje všechny obecné principy veřejné diplomacie, tak jak byly uváděny v této práci a reflektuje české možnosti v této

263 Odkazováno na rozhovor s pracovníky OVD

264 Tiskový odbor <http://www.mzv.cz/jnp/cz/>

265 Odkazováno na rozhovor s pracovníky OVD

266 Krajané. <http://www.czech.cz/en>

267 PETERKOVÁ, Jana. Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky. 2008, s. 18.

oblasti.²⁶⁸ Nová Koncepce zahraniční politiky 2015 rozvádí českou veřejnou diplomacii a otázku „national branding“ v kapitole 4.5, která nese název Dobré jméno v zahraničí.²⁶⁹ Za koordinátora a gestora je považován právě OVD, který je koncepčním, koordinačním, metodickým a operativním pracovištěm řízení veřejné diplomacie a které zajišťuje ve spolupráci s výše zmíněnými institucemi aktivní prezentaci ČR v zahraničí.²⁷⁰ Cílem odboru je podporovat ekonomické a zahraničně politické zájmy České republiky v zahraničí.²⁷¹ Vidíme, že pracovní cíle odboru se shodují s obecnými cíly „soft power“ politické strategie, tak jak o ní bylo pojednáno v této práci. OVD v rámci interní komunikace navrhuje priority, které následně implementuje do projektů veřejné diplomacie.

V rámci druhé dimenze veřejné diplomacie zajišťuje Odbor veřejné diplomacie strategickou komunikaci a připravuje konkrétní projekty. Společně v kooperaci s Tiskovým odborem zprostředkovává prezentaci v zahraničních médiích a využívá k prezentačním aktivitám webovou stránku www.czech.cz a sociální sítě.²⁷² V případě OVD se jedná o Facebook, prostřednictvím, kterého neusiluje o mediální reakční aktivity tak jako Tiskový odbor, ale využívá této platformy k účelu kulturní a společenské prezentace.²⁷³ V mediálním prostoru dále působí prostřednictvím koordinování zahraničního rozhlasového vysílání, které v ČR probíhá skrze Český Rozhlas – Radio Praha.²⁷⁴ Vzhledem k omezeným finančním možnostem nemůžeme hovořit o platformě zahraničního vysílání, které využívají k veřejné diplomacii velké státy, jako je BBC (Velká Británie) a Hlas Ameriky (USA). Radio Praha vysílá celkem v pěti světových jazycích a (angličtina, francouzština, ruština, němčina, španělština plus čeština) v půl hodinových intervalech a zaměřuje se na zpravodajství a aktuální z ČR, stejně tak jako na konci každého intervalu končí vysílání v daném jazyce českou písní. Stanice Praha kombinuje zpravodajské a kulturní informace, které prostřednictvím rozhlasu vysílá do zahraničí. Odbor pořádá různé konference a zajišťuje předávání ceny GRATIAS AGIT, která se uděluje za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí. Vyznamenávání bývají zejména zahraniční osoby se vztahem k České republice a díky nimž dochází k šíření dobrého jména ČR a její

268 Koncepce ČR zahraniční politiky. 2011, kapitola 4.8. Veřejná diplomacie. s. 24 - 25

269 Koncepce zahraniční politiky. 2015

270 Rozhovor s pracovníky OVD

271 Útvary MZV <http://www.mzv.cz>

272 www.czech.cz

273 Rozhovor s pracovníky OVD

274 <http://www.rozhlas.cz/>

kultúuy.²⁷⁵ OVD také zajišťuje jednotný vizuální styl České republiky a jejich institucí. O překonání nejednotné prezentace usilovala Koncepce jednotné prezentace ČR, která vytvořila závazné grafické podoby státních symbolů a jednotného vizuálního stylu státní správy.²⁷⁶ V rámci výběrového řízení vyhrál a vládou byl v roce 2006 přijat návrh loga, viz obrázek č.1, přezdívaný „bublina“, které se měly stát novou „značkou státu“. Smyslem tohoto loga bylo, že mělo v zahraničí na první pohled evokovat Českou republiku. Můžeme konstatovat, že logo se téměř nevyužívá a jednotlivé instituce a příspěvkové organizace (CzechTourism, CzechTrade, CzechInvest) využívají a preferují svá vlastní loga. Koncepce jednotné prezentace ČR z roku 2005 je stále v platnosti a v současné době se pracuje na její aktualizaci a popřípadě vytvoření nové značky „brandu“.²⁷⁷

Obr. č. 1: Ukázka vítězného loga ČR tzv. „bublina“
Zdroj: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/prezentace_cr/index.html

Druhá a třetí dimenze veřejné diplomacie se z praktického důvodu prolíná, jelikož i krátkodobé projekty a strategická komunikace ve svém součtu přispívají k dlouhodobým cílům. Pod působnost třetí dimenze veřejné diplomacie můžeme zahrnout činnost odboru OVD zejména v oblasti formulování zahraniční politiky ČR v oblasti kulturních a nevládních vztahů. OVD udržuje kontakty s nevládními organizacemi se zahraniční působností a napomáhá k udržování mezinárodních nevládních styků. Odbor dále dohlíží na zahraniční studijní výměně pobyty v kooperaci s MŠMT a Domem zahraniční spolupráce. Jednotlivé programy, prostřednictvím kterých lze akademickou mobilitu provádět, je v plném rozsahu zveřejněn na stránkách DZS. Ve společné koordinaci zajišťují tyto instituce

275 Ceny Gratias. <http://www.mzv.cz>

276 Koncepce jednotné prezentace ČR. http://www.cot.cz/data/cesky/05_10/priloha_C1005.pdf, ztaženo 13. 3. 2015

277 Odkaz na rozhovor s pracovníky OVD

semestrální pobyty krajanů v České republice a přispívají tak k udržení české identity u potomků českých krajanů, kteří již často česky neumí a nevlastní ani české občanství. Odbor veřejné diplomacie je současně gestorem dotačních projektů v oblasti spolupráce se zahraničním a krajanskými komunitami. Jeden z cílů dotačního programu je: „*Podpora uchování české jazykové a kulturní svébytnosti krajanských komunit v zahraničí.*“²⁷⁸ Pro rok 2015 bylo schváleno celkem 20 dotačních projektů. Jako kuriózní se může jevit schválený projekt předkladatele Západočeské univerzity v Plzni: Posílení česko-etopijských vztahů v oblasti kultury, vědy a výzkumu.²⁷⁹ OVD je gestorem kulturních dohod a spolupracuje při sjednávání na ně navazujících protokolů a dohlíží na jejich plnění. Zajišťuje výkon agendy Středoevropské kulturní platformy.²⁸⁰ Státy V4 spolupracují na propagaci středoevropského regionu jako jednoho celku a za tímto účelem v zahraničí pořádají kulturní akce, jako jsou například Středoevropské dny, které se naposledy uskutečnily 19. - 20. března 2015 v Dánsku k příležitosti otevření magisterského programu Středoevropská studia na Kodaňské univerzitě.²⁸¹ Posledně uvedený příklad je opět ukázkou zahraničněpolitické strategie „rozšíření“, která v rámci větší platformy kooperujících států usiluje o praktikování veřejné diplomacie vůči vnějším aktérům.

Hlavními aktéry české kulturní diplomacie v zahraničí jsou příspěvkové organizace ministerstva zahraničí – Česká centra, které koordinuje právě Odbor veřejné diplomacie.²⁸² Působnost Českých center společně se zastupitelskými úřady, které mají taktéž v popisu práce prezentovat českou kulturu v zahraničí, řadíme do druhé roviny veřejné diplomacie, protože jsou tyto aktéři situováni v zahraničí. Česká centra můžeme svými cíli a náplní práce řadit na roveň v zmíněných kulturních institucích, jako jsou British Council nebo Francouzská Aliance. Vyskytují se v celkem 23 zemích světa, kde: „*Česká centra prosazují českou kulturní scénu na mezinárodním poli a posilují dobré jméno České republiky ve světě (...) Jsou organizací zřízenou pro propagaci České republiky v zahraničí.*“²⁸³ Tam kde Česká centra nepůsobí, tak jejich úlohu přebírají zastupitelské nebo konzulární úřady. Vedle

278 Výsledky dotačního řízení

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/verejne_souteze_a_dotace/o_ministerstvu-verejne_souteze_a_dotace-vysledky_dotacniho_rizeni_v_oblasti_1.html, 12. 4. 2015

279 <http://www.ff.zcu.cz/research/projects/?project=27151>

280 Dům zahraniční spolupráce

281 Středoevropské dny v Kodani:

http://www.mzv.cz/copenhagen/cz/novinky/stredoevropske_dny_na_kodanske.html, 12. 4. 2015

282 Odkaz na rozhovor s pracovníky OVD

283 Česká centra v zahraničí. <http://www.czechcentres.cz/>, 13. 2015

center působí na významných místech i tzv. České domy, které mají sjednotit všechny významné instituce a příspěvkové organizace veřejné i ekonomické diplomacie pod jednou střechou. V současné době se nacházejí České domy v Bruselu, Paříži, Düsseldorfu, New Yorku a v Moskvě.

V předchozích kapitolách byly uvedeny principy efektivně vedené veřejné diplomacie, která zohledňuje kulturní odlišnosti v různých zemích. I k tomuto principu se česká kulturní diplomacie hlásí: „...činnost je prováděna s přihlédnutím k teritoriálním specifickým a s ohledem na zajištění kladných zpětných vazeb pro další rozvoj české kultury a kulturního průmyslu, turistického ruchu, ekonomiky, investic, vědy a výzkumu a pro podporu bohemistiky ve světě.“²⁸⁴ Česká centra v zahraničí ve spolupráci se zastupitelskými úřady a Českými domy v zahraničí prezentují ČR prostřednictvím výstav, konferencí, filmů a literatury. Zajišťují vystoupení českých umělců v rámci kulturně-ekonomických prezentačních aktivit, které cílí na upoutání pozornosti k České republice. Z nedávné doby může být uveden příklad operního vystoupení souboru Národního divadla ČR v Českém národním domě v New Yorku, které zprostředkovalo České centrum a Genrální konzulát ČR v New Yorku.²⁸⁵ Zmíněné instituce taktéž kooperují na propagaci českého filmového průmyslu v USA v rámci programu Czechthatfilm, prostřednictvím kterého promítají české filmy v celkem patnácti městech Spojených států.²⁸⁶

Výše bylo pojednáno o krajanských aktivitách ministerstva zahraničí, které cílí na uchování české identity a jazyka v zahraničí, které má přispívat k vzájemnému porozumění mezi národy. Česká centra v zahraničí koordinují projekt Česká škola bez hranic, který zajišťuje výuku českého jazyka a reálií pro děti od 18 měsíců do 15 let věku v celkem 39 významných městech světa.²⁸⁷ Činnost OVD také spočívá v koordinaci ve velice významné celosvětové události prezentující kulturu a společnost země, EXPO (Světová výstava kultury a průmyslu). Česká republika se těchto výstav pravidelně účastní a se svými expozicemi sdílí nemalé úspěchy. Sází na moderní design, architekturu a nové technologie. Věhlasný se například stal český pavilon na Expu 2010 v čínské Šanghaji, který obdržel stříbrnou medaili za

284 KULTURNÍ A INFORMAČNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY V ZAHRANIČÍ.

http://www.mzv.cz/public/84/82/2a/72950_14945_KulturniAInformacniPolitikaCRvZahranici.pdf, ztaženo 15. 4. 2015

285 České národní divadlo v NY.

http://www.mzv.cz/consulate.newyork/cz/aktuality/national_theatre_prague_in_new_york.html

286 Festival českého filmu v zahraničí, <http://www.czechthatfilm.com/program.html>, 14. 4. 2015

287 Česká škola bez hranic. <http://www.csbh.cz/uvodem>, 14. 4. 2015

nejkreativnější expozici. „Je to cena za nápadité představení a sdělení tématu EXPO 2010, což je Lepší město, lepší život. Představili jsme Českou republiku jako křižovatku myšlenek, kultur a technologií,“ uvedl generální komisař účasti ČR na Expu Pavel Antonín Stehlík.²⁸⁸ Provázanost české historie, kultury a sportu zajistil již samotný design a architektura pavilonu. Jeho vnější plášť byl složen z hokejových puků zobrazující reliéf ulic pražského Starého města. Pozadu nechce ČR zůstat ani při letošní světové výstavě v italském Milánu, kde byl český pavilon místními organizátory ještě před svým otevřením doporučen, společně s dalšími pěti pavilony, k návštěvě. Česká republika chce prostřednictvím moderních technologií a tradičního designu představit českou přírodu a propojením s tradičním průmyslem (zejm. sklářství) lákat zahraniční návštěvníky do České republiky.²⁸⁹

Obr. č. 2: český pavilon Expo 2010

Zdroj: <http://www.designmagazin.cz/architektura/5296-cesky-pavilon-na-expo-2010-bude-mit-fasadu-z-puku.html>

Obr. č. 3: český pavilon Expo 2015

Zdroj: <http://www.czexpo.com/>

Výše uvedená část práce shrnula soubor státních institucí, jakožto dominantních a hlavních aktérů podílejících se na přípravě a tvorbě veřejné diplomacie v její praktické rovině. Prostřednictvím identifikace jednotlivých aktérů byly aplikovány konkrétní příklady činností, které v oblasti veřejné diplomacie provádí. Smyslem této kapitoly bylo nejenom deskriptivně popsat praktickou část veřejné diplomacie, ale také aplikovat teoretická východiska veřejné diplomacie na příkladu české reality

288 Prestižní ocenění pro český pavilon na Expu. <http://kultura.idnes.cz/>, 16. 4. 2015

289 EXPO 2015. <http://www.czexpo.com/>, 16. 4. 2015

(Henriksonovy politické strategie, Leonardovy dimenze veřejné diplomacie a rozlišení na domácí a zahraniční rovinu veřejné diplomacie). Veřejná diplomacie je v kontextu České republiky mladým vědním oborem, stejně tak je její praktická činnost v české diplomacii poměrně nedávnou záležitostí. Tyto skutečnosti prozatím limitují hlubší teoretické zakotvení české veřejné diplomacie. Z rozhovoru s pracovníky OVD také vyplývá, že ne všechny informace o činnosti odboru jsou volně šiřitelné, což nás limituje v hlubší anlyze fungování veřejné diplomacie z hlediska jejich procesů a hodnocení jejich výsledků. Uveden byl otevřený publikační přístup k činnostem a hodnocení veřejné diplomacie ve Spojených sátech, které jak bylo zmíněno v zveřejňují každoroční zprávu o své činnosti společně s finančním rozpočtem o působení veřejné diplomacie USA v jednotlivých státech světa. Součástí takového reportu o hodnocení činnosti veřejné diplomacie jsou i průzkumy veřejného mínění o oblíbenosti USA v jednotlivých zemích světa.

Nelze tvrdit, že by Česká republika průzkumy veřejného mínění pro účely veřejné diplomacie neprováděla a tím nemohla veřejnou diplomacii zpětně hodnotit, každopádně konkrétní průzkumy a výsledné analýzy zůstávají běžnému občanu neznámé. Za výjimku je možné uvést průzkum zadaný Ministerstvem zahraničí ČR z roku 2003, který reflektoval stav a období, kdy byla veřejná diplomacie ČR ve svých počátcích. Dokument se jmenuje „*Image ČR v Evropě – Crosscountry analysis*.“ Uvedený průzkum veřejného mínění v zahraničí se zaměřil na osobní zkušenosti jednotlivců s Českou republikou, úroveň znalostí o naší zemi, asociace a povědomí o ČR, názory na české občany a celková pozitiva či negativa spojená s Českou republikou. Tehdejší výsledky v roce 2003 nebyly valně pozitivní a bylo zjištěno, že obraz ČR ve světě spíše stagnuje a současně přetrvává dojem o ČR, jako o zemi sice v Evropě známé, ale zaostalé a nemoderní.²⁹⁰ Tyto výsledky ovšem úplně nekorespondovaly s realitou o stavu České republiky na přelomu milénia. Pod uvedenými okolnostmi se zvýšila potřeba veřejné prezentace ČR v zahraničí a nutnost institucionalizovat specializované pracoviště, podpořené koncepčními dokumenty (*Východiska Koncepce jednotné prezentace ČR v zahraničí - 2004, Koncepce jednotné prezentace České republiky - 2005*), věnujícími se této problematice.²⁹¹ Z uvedených dokumentů vyplývaly nedostatky, na kterých veřejná diplomace ČR dodnes stále pracuje a má co zlepšovat. Jedná se zejména o

²⁹⁰ *Image ČR – souhraná zpráva* <http://www.mzv.cz/>, 25. 4. 2015

²⁹¹ *Koncepce jednotné prezentace ČR*. <http://www.cot.cz>. 25. 4. 2015

problematiku institucionální nekoordinovanosti (resortismus), nutnosti dosát kontinuity a systematické práce ve veřejné diplomacii, aby se předešlo roztržnosti aktivit a dále je to nutnost reagovat na zvyšující se aktivity veřejné diplomacie sousedních zemí, zejména velice agilního Polska.²⁹²

292 PETERKOVÁ, Jana. Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna? Mezinárodní vztahy. 2006. s. . 79

4. Soft power České republiky?

V úvodu práce byly konstatovány příčinné důvody a cíle spojené se snahou o uplatnění „soft power“ strategií v zahraniční politice státu. V kontextu zahraniční politiky České republiky je „soft power“ politická strategie o to významější, že naše země, přestože i ona disponuje omezenou „hard power“ mocí (suverénní armáda, členství ve vojenské alianci NATO, ekonomické a finanční zdroje²⁹³), nikdy nebude moci po materiální a vojenské stránce ze zřejmých důvodů konkurovat velkým státům. „Soft power“ je vhodným nástrojem malého státu pro uplatnění se v mezinárodním prostředí a prosazení vlastních zahraničně politických zájmů. Této skutečnosti si je vědomo i MZV ČR, a proto s konceptem „soft power“ metodicky a analyticky pracuje, konkrétně se jedná o Odbor politického plánování (OPP) v Sekci úřadu ministra (dříve v rámci analytické sekce), který se uvedenou tématikou zabývá.²⁹⁴ Termín „soft power“ není již dávno pouze konceptem akademické sféry, ale reálně využívaným nástrojem, kterého si jsou vládní představitelé vědomi. Z institucionálního hlediska a praktické výkonné roviny politické strategie „soft power“ ze strany MZV ČR, dále participují další odbory, které zajišťují činnosti, jenž byly v této práci označeny jako instrumenty „soft power.“ Jedná se o následující odbory: Odbor lidských práv a transformační politiky (LPTP), Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (ORS), prostřednictvím kterých probíhá spolupráce a schvalování dotačních projektů pro neziskové organizace, které zajišťují vlastní humanitární a rozvojovou pomoc v zahraničí.²⁹⁵ Nejznámější organizace spolupracující s MZV jsou: Lékaři bez hranic, ADRA, Charita ČR, Člověk v tísni, Český červený kříž, Burma Centre Prague.²⁹⁶ Vidíme, že jedna z podmínek úspěšného vedení „soft power“ strategií, jako je spolupráce mezi zahraniční politikou státu a nevládními organizacemi, je v případě České republiky naplněna.

V rámci veřejné diplomacie se na „soft power“ České republiky dále podílí odbory, které byly analyzovány v předchozí kapitole. Jednalo se Tiskový odbor (TO) a OVD, který působí jako garant veřejné diplomacie, společně s příspěvkovými organizacemi MZV, jakými jsou: Česká rozvojová agentura, Kancelář gen. komisaře

293 Dle průzkumu Eurostatu (2013) je ČR sedmnáctou nejbohatší zemí v EU.

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/>, 25. 4. 2015

294 Rozhovor s pracovníky OVD

295 Zmíněné odbory dotační projekty koordinují společně se sektorovými odbory dle příslušného geografického zaměření, např.: Odbor států subsaharské Afriky (AFR).

296 Dotační projekty pro humanitární pomoc. <http://www.mzv.cz/>, 26. 4. 2015

účasti ČR na všeobecné světové výstavě EXPO (KGK) a prezentovaná Česká centra s Českými domy. Stranou by neměl zůstat ani odbor Organizace spojených národů (OSN), který se „Podílí na formování a uplatňování zahraniční politiky ČR v Organizaci OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) a rozvíjí spolupráci s UNESCO ve všech oblastech jeho činnosti.“²⁹⁷ Uvedené institucionální útvary Ministerstva zahraničí ČR jsou jmenovány na základě aktualizovaného organizačního schématu platného z 1. 5. 2015.²⁹⁸ V předešlých částech bylo prezentováno, že i další aktéři státní správy, jako je MPO, MMR, MKČR, MŠMT a jejich příspěvkové organizace mají vliv na „soft power“ České republiky.

Schopnost vyhodnotit působení a úspěšnost „soft power“ zahraničněpolitické strategie České republiky je omezená především z důvodu velké šíře působících aktérů a obsáhlému tematickému zaměření, jenž je obsahem „soft power“. Na základě tohoto faktu byl přestaven jeden konkrétní instrument „soft power“, kterým je veřejná diplomacie. Veřejná diplomacie v České republice je limitována, zejména v představenými rezortními a finančními faktory a v porovnání se západními státy krátkodobou činností. Přes uvedené nedostatky a obtížné situaci hodnotit vliv veřejné diplomacie v krátkodobém horizontu bylo na výše uvedených argumentech dokázáno, že česká zahraniční politika veřejné a kulturní diplomacie využívá, a to zejména jako podpůrného nástroje klasické zahraniční politiky států. Prezentované kulturní a krajanské aktivity spojené s institucionalizovanou činností veřejné diplomacie a představenými zdroji české „soft power“, o které se česká veřejná diplomacie může opřít a čerpat z nich, umožnili České republice dosáhnout zahraničněpolitických cílů, mezi kterými byly jmenovány příklady, které jsou spíše záležitostmi globálních zahraničněpolitických cílů a které je snadné blíže identifikovat. Tyto cíle byly splněny pod vlivem přítomnosti určité míry „soft power“ České republiky, a to pochopitelně v souladu s praktikováním klasické diplomacie. Za příklady je možné uvést: 1) Spojenecké vazby s USA; 2) Vstup do západoevropských struktur, jakými jsou EU, NATO, a to i přesto, že bylo avizováno, že v inkriminované době byla činnost veřejné diplomacie v ČR ve svých počátcích a nebyla plně institucionalizována; 3) Zisk prestižního místopředsednického postu v Radě OSN pro lidská práva 2010 – 2014 (v letech 1994 – 1995 byla ČR nestálým členem Rady bezpečnosti a předsedala 57. Valnému schromáždění OSN).

297 Odbor OSN. <http://www.mzv.cz>, 5. 5. 2015

298 Organizační struktura MZV ČR. <http://www.mzv.cz>, ztaženo 5. 5. 2015

Na základě empirické části uvedených skutečností o veřejné diplomacie ČR a předložených argumentů o institucionalizaci veřejné diplomacie a jejich konkrétních kulturních aktivitách můžeme potvrdit tvrzení, že „soft power“ strategie a její hlavní instrument veřejná a kulurní diplomacie, zvyšují povědomí o naší zemi ve světě a pozitivně působí na mezinárodní vliv České republiky.

Závěr

Moc se v komplexním mezinárodním prostředí a v multipolárním světě s přítomností více mocenských center jeví jako proměňující se entitou. Odvozovat moc státu jako prostředek k získání vlivu na všech úrovních mezinárodní politické scény čistě od vojenských prostředků bylo v této práci popsáno jako nedostačující. Ani ekonomická moc a nadbytek finančních prostředků nezaručují vytčené politické výsledky, jak bylo avizováno v několika konkrétních příkladech. Rozšířené chápání moci vychází z teze, že státy nejsou jen instituce podílející se na jeho řízení. Je to současně pulzující životem občanské společnosti a národní kultury ve všech v textu definovaných podobách a smyslech. Ve skutečně svobodné společnosti není stát monolitem, který se řídí z vůle jedné nebo více privilegovaných osob. I samotná státní moc by měla být dělena mezi své institucionální složky, které jsou obsazovány prostřednictvím demokratických voleb, konaných v hodnověrné a legitimní politické soutěži politických stran. Bylo by zjednodušené tvrdit, že výsledky voleb jsou opravdovým obrázkem a zrcadlem společnosti, ale tvrzení, že jsou odrazem sociálně-ekonomického a společenského rozvrstvení ve společnosti, již nadnesené není. Ve svobodném a demokraticky řízeném státním systému jsou nálady ve společnosti vyslyšeny ve volební soutěži, pro kterou je charakteristický boj o voliče. Politické strany se snaží být atraktivní a zaujmout své voliče, kteří rozhodují o budoucím vlivu těchto stran. Klesající popularita snižuje akceschopnost politické aktivity demokratické politické strany. Jestliže na své straně nemají strany obecnou veřejnost, tak nedisponují pozitivní perspektivou, přestože by se opíraly o nejsilnější armádu světa. Proti vytasené zbraní se odpovídá vztyčenou zbraní, a proto si žádná násilná vláda ani panovník nemohou být jisti vnitřní nebo vnější opozicí reagující stejným metrem. Úsilí o pozitivní vztah vlády a politiků s veřejností je důležitým prvkem a součástí demokratického politického systému a je to legitimní nástroj pro udržení mocenského vlivu na vládnutí a správě věcí veřejných. Zdrojem moci politických stran jsou ale volby, které samozřejmě v mezinárodní politické aréně přítomny nejsou, a tudíž se z tohoto pohledu jedná o dvě odlišné roviny.

Smyslem této práce bylo ovšem poukázat na skutečnost, že i vlády národních států usilují o přízeň nejen domácí společnosti, ale současně i společnosti vně svých hranic. Vlády a instituce se snaží o získání pozitivní percepce za hranicemi, především proto, že je to v jejich politickém zájmu a neméně v zájmu domácí společnosti jako

takové. Zdá se být přirozené mít jako občan státu vlastní zájem na tom, aby země, která je jeho domovem, měla dobré otevřené a transparentní vztahy se svým okolím. Málokdo by se chtěl za svou zemi stydět a mnoho lidí nechce přijít o příležitost cestovat, studovat nebo pracovat v zahraničí. Aby to bylo možné, tak nesmí jeho vlast stát izolovaná stranou, ale musí být aktivně zapojená v systému mezinárodního společenství, jehož je součástí i kdyby si vláda umanula, že není a nechce být.

V globálním světě vzájemné informačně-ekonomické propojenosti a probíhajícími interakcemi mezi nejrůznějšími typy aktérů není jednoduché a možná ani reálné stát stranou. Měnicímu se světovému a mezinárodně politickému prostředí není možné uniknout. Přestože pokusy o uzavřené státní zřízení ve světě existují, nemůžeme potvrdit, že jejich společnosti jsou nejšťastnější a každý občan je materiálně existenčním způsobem zajištěný. Autoritářský nebo dokonce diktátorský režim se rozumně uvažující lidské bytosti nemůže jevit jako půvabný nebo atraktivní pro návštěvu nebo ekonomické investice, které jsou v takovém systému nestabilní. Rozumný investor si bude rozmyšlet své finanční investice v zemích s nižším podvědomím o právním řádu a jeho vymahatelnosti. Nemluvě o nebezpečí znárodnění jeho investic centrálně řízenou ekonomikou. Ekonomická diplomacie je líbivý termín, kterým se ohání ne jeden politik, přestože mnohdy zapomíná, že úspěšná ekonomická diplomacie může být v dlouhodobém rozsahu funkční a efektivní jedině tehdy, pokud je pro ni připravena a nastavena vhodná půda vzájemné důvěry, otevřenosti a hodnověrnosti. Dokonce jsou tací, kteří prosazují primárně a pouze ekonomickou diplomacii v místech sice perspektivních trhů, ale v politických okolnostech, které naopak narušují vztahy se spojenci a zároveň nejbližšími ekonomickými partnery. V textu bylo řečeno, že politikové bez tak zvané „kontextuální inteligence“, popřípadě zmatení v situaci „paradox of plenty“, se mohou objevit v kontraproduktivní zahraničněpolitické situaci. Politik může jednat v rozporu se společnými zájmy partnerů a současně narušovat jejich zahraničněpolitické preference. V této práci mělo být poukázáno, že zahraniční politika státu je v prosazení škály svých zahraničněpolitických zájmů odvislá nejen od úspěchu tradiční diplomacie, ale také od vztahu a způsobu vnímání ze strany zahraniční veřejnosti, jejichž součástí jsou jak politické elity, tak běžní občané. Současný svět není uzavřený pouze v politických sítích a tato práce ukázala, že zahraniční politika státu není vedena pouze oficiální diplomatickou cestou, ale také otevřenými informačními kanály a budováním dlouhodobých vztahů s nejširší zahraniční veřejností.

Moc státu a jeho vliv, který se odvíjí od disponibility mocenských zdrojů, není odkázán jen od schopnosti dosáhnout kabinetních dohod, popřípadě někoho finančně motivovat nebo uplatit a v nejhorším případě přimět vojenskou silou. Zahraničněpolitická moc státu se současně odvíjí od schopnosti umět pro sebe vytvořit vhodné podmínky v cizím prostředí pro účely prosazení svých zahraničněpolitických zájmů, které ne vždy musejí být nutně sobecké.

Pozornost státu může být upřena k existencionálnímu zájmu mezinárodní a regionální bezpečnostní situace nebo otevřené partnerské obchodní spolupráci. V zájmu státu je udržovat se svými partnery takové vztahy, které posilují vědeckou, akademickou, studentskou, turistickou, ale i pracovní mobilitu. Dle názoru autora může být skutečně úspěšná pouze ta země, která je otevřená, umí vhodně prezentovat svou kulturu a zkušenosti, stejně tak když dokáže srozumitelně a v kontextu vysvětlovat své zahraničně politické aktivity domácím i zahraničnímu publiku. Bezpochyby každá země na světě disponuje svými zdroji zaujetí a prostředky, kterými se může propagovat a odvracet negativní stereotypy cizinců. V textu práce bylo pojednáno o několika podobách zdrojů zaujetí, respektive zdrojů „soft power“. Zdroj, který byl označen jako zahraniční politika státu spočívá především v její legitimitě a zdá se být důležitým prvkem, který umožňuje, aby byl stát vůbec vnímán za partnera v zahraničněpolitických vztazích. Důležitou a doplňující součástí jsou kulturní zdroje, které byly označeny a definičně odděleny na „high a popular culture“. Třetí definovaný zdroj, kterým jsou politické hodnoty, se prolínají všemi výše uvedenými úrovněmi zdrojů zaujetí a atrakce. Politické hodnoty by měly být na venek vhodně prezentovány politiky i diplomaty a šířeny samovolným procesem kulturní a společenské výměny. Text práce se zmiňoval o šíření atraktivity, které je mimo jiné dosahováno prostřednictvím poskytování transformační, rozvojové a humanitární pomoci.

Mechanismus přeměny zdrojů do účinných zahraničněpolitických strategií má za úkol veřejná diplomacie. Tato práce se primárně zaměřila na veřejnou diplomacii, která je metodickým a analytickým instrumentem šíření formy moci, která byla v textu konceptualizována jako „soft power“. Kulturní diplomacie byla vnímána jako součást a složka diplomacie veřejné, která v žádném případě nebyla postavena v protikladu k ekonomické diplomacii, nýbrž je chápána jako její součást a nutně podpůrný prvek. Citované definiční pojetí veřejné diplomacie sleduje argumentační

spřízněnost se samotným definičním pojetím „soft power“ od jeho autora J. S. Nye. Veřejná diplomacie byla ukázána jako systematický a oficiální institucionální nástroj, kterým je stát schopen provádět aktivity, které ho mají aktéra zviditelnit v zahraničních očích, získat si uznání a respekt díky aktivitám, které nejsou svou podstatou negativní, násilné. Bylo poukázáno, že takové činnosti mohou pomoci prosadit zahraničněpolitické zájmy států jinými způsoby, než nečestnými nebo vojenskými prostředky. Je nutné připomenout, že vojenská ani materiální moc zde není nijak zjednodušována nebo popírána. Naopak bylo řečeno, že vhodná kombinace všech složek moci vytváří tzv. „smart power“. Ze samotného anglického překladu je zřejmé, že je tím myšleno umění inteligentně nakládat se všemi mocenskými zdroji. Nejlépe ji lze pozorovat a popsat na příkladu velkých států, které jsou bohaté na všechny složky moci. Aktivity „smart power“ strategie umožňuje vhodně mixovat jednu, druhou nebo třetí složku moci podle závislosti na mezinárodně politické situaci. I malé státy mohou v omezené míře uplatňovat „smart power“ strategie. V takovém případě budou „smart power“ strategie zřejmě efektivnější vůči rovnocenným nebo menším a chudším státům. Strategická deviza malého státu, vzhledem k jeho omezeným finančním a vojenským možnostem, jak získat vliv v mezinárodním prostředí, je efektivně vedená „soft power“ politika. Stát tak usiluje prostřednictvím v textu definovaných zdrojů a nástrojů jejího šíření.

Česká republika byla v této práci zasazena do výše uvedeného teoretického předpokladu. V uvedených souvislostech se „soft power“ politické strategie jeví jako vhodná součást české zahraniční politiky. Bylo konstatováno, že „soft power“ strategie nejsou české zahraniční politice, respektive Ministerstvu zahraničí, neznámým pojmem, který je tradován jen v akademickém diskurzu. Česká republika ve svých možnostech operuje se zahraničněpolitickými strategiemi „soft power“ a využívá k tomu několika v textu definovaných nástrojů. Stěžejním tématem této práce byl nejkompexnější instrument pro šíření „soft power“, označený jako veřejná diplomacie. Z identifikace aktérů české veřejné diplomacie a jejich praktických činností, které čerpají ze všech v této práci uchopených zdrojů „soft power“, vyplývá, že ČR disponuje nejenom bohatými kulturními zdroji, ale také v očích ostatních legitimní zahraniční politikou. Dvoukolejnost a nejednoznačnost jakékoliv zahraniční politiky státu ovšem tyto předpoklady snižuje a je tak přímým nebezpečím pro „soft power“. V tradici České republiky jsou přítomny demokratické politické hodnoty, které sice mohou být propagovány a prezentovány v zahraničí, ale zůstává v praktické

rovině otázkou, kým. Respektive, mimo kabinetní diplomacii, o které bylo řečeno, že je širokému publiku vzdálena, až na oficiální zveřejněné dokumenty nebo tisková prohlášení, tak zůstává otázkou, který státník nebo politik je schopen tyto hodnoty nahlas a jasně srozumitelně sdělovat jak v domácí politice, tak v politice zahraniční. Působnost „soft power“ státu a efektivita výnosů z aktivit veřejné diplomacie jsou v poslední době v České republice limitovány s ohledem na způsob vystupování a typu sdělovaných informací v zahraničí některých českých politických elit. Z institucionálního hlediska je přitom úkolem české veřejné diplomacie nejenom pomáhat snižovat škody takového jednání, ale také ve spolupráci s jinými odbory MZV zmíněné situace v zahraničí vysvětlovat a uvádět na pravou míru v oficiální linii tradiční diplomacie.

Summary

The aim of this thesis was the examination of the term of power in the field of international politics in the purpose of presentation of various approaches to the behaviour of the states within the international political arena. The state power, that is primarily based on the military capacity and material resources, is not sufficient enough for the successful foreign policy in this world. It is due to the context of the changing international environment, international interconnection and information revolution. It was argued that using of the military or economic incentives does not guarantee preferable outcomes in state foreign policy. It is more convenient to combine the mix of power resources in the purpose of effective foreign policy strategy. The main argument of the theoretical part of the thesis was that there exists the second face of the power in the international politics that was called the power of attractiveness. The power of attractiveness serves as an additional and very important subject of state influence abroad. The whole process is about the sharing of values and information among the state actors and its societies. Because of the fact that states are still the main and most influential actors of the foreign policy, they are obliged, in their own interests, to develop such policy strategies that could support their reputation and position in world politics. Clever states usually develop the instruments of the public diplomacy in order to make efforts to influence the society and politics of foreign countries in the way of the state own interests which do not have to have any selfish meaning. Public diplomacy is the instrument of the interconnectivity between societies and the processes of traditional state diplomacy. Author of this thesis used the theoretical approaches mentioned above and applied them in the context of the situation of the Czech Republic. It was found out that Czech diplomacy is aware of the fact of the „soft power“ strategies in the world politics. The Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic works with these strategies in a conceptual way. The main emphasis is put on the development of the strategies of the public and cultural diplomacy. Several cases of particular work of the Czech public diplomacy were described in this thesis. In the conclusion of the thesis it was evaluated that Czech public and cultural diplomacy plays an important role on the processes of gaining of the attractiveness of our country. At the same time it was assessed that there is presented a problem of the role of leadership and of the ambiguousness in the Czech foreign policy that could defend the progress of the strategies of the Czech

public and cultural diplomacy. The important goal of such strategies is to explain the Czech foreign policy activities and propagation of the Czech culture abroad.

Použitá literatura a zdroje

Monografie a sborníky

1. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Vyd. 2. Editor David Miller. Překlad Jana Kuchtová, Ivo Lukáš, Jana Ogrocká. Brno: Barrister & Principal, 2003, xiii, 560 s. Studium (Barrister & Principal). ISBN 8085947560.
2. CARR, By Edward Hallet. *The twenty years' crisis, 1919-1939; an introduction to the study of international relations*. 2d ed. New York: Harper & Row, 1964. ISBN 9780061311222.
3. DAHL, Robert A., *The Concept of Power*, Behavioral Science, 2:3 (1957:July), 201 s. http://www.bibliotecajb.org/Portals/0/docs/Maestrias/Alta_Direccion_Publica/12.%20The%20Concept%20of%20Power%20%28Robert%20Dahl%29.pdf, staženo 13. 3. 2015
4. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Editor Petr Kratochvíl, Petr Drulák. Praha: Portál, 2009, 367 s. ISBN 978-80-7367-469-4.
5. FOUCAULT, Michel a Colin GORDON. *Power/knowledge: selected interviews and other writings, 1972-1977*. 1st American ed. New York: Pantheon Books, c1980, xii, 270 p. ISBN 039473954x.
6. GANS, Herbert J. *Popular culture and high culture: an analysis and evaluation of taste*. Rev. & updated ed. New York: Basic Books, c1999, xvii, 248 p. ISBN 0465026095.
7. GEERTZ, Clifford. *The interpretation of cultures: selected essays*. New York: Basic Books, c1973, ix, 470 s. ISBN 0465097197.
8. GILPIN, Robert. *War and change in world politics*. New York: Cambridge University Press, 1981, xiv, 272 s. ISBN 0521240182.
9. GJURČINOVÁ, Adéla a KOPEČEK, Michal. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 320 s. 2008

10. HEY, J. A. K. *Small states in world politics: explaining foreign policy behavior*, London, Lynne Rienner Publishers, 2003
11. HOBBS, Thomas. *Leviathan*. A critical edition by G. A. J. Rogers and Karl SCHUHMAN. London: Continuum, 2005. ISBN 184371132x.
12. BARBALET, J. M. *Power and resistance*. The British Journal of Sociology 1985, Vol. 36, No. 4, <http://www.jstor.org/stable/590330> s. 531 - 548, staženo 26. 4. 2015
13. KARLAS, Jan. *Liberalismus a velké teorie mezinárodních vztahů. MEZINÁRODNÍ VZTAHY*. 2004, Vol 39, No 2, <https://mv.iir.cz/article/view/112/> s. 5 -19
14. KEMOS, Alexander. *The Influence of Thucydides in the Modern World*. Harvard, 1998 <http://www.hri.org/por/thucydides.html>, staženo 15. 3. 2015
15. KEOHANE, Robert O a Joseph S NYE. *Power and interdependence*. Foreign Affairs, Vol. 77, No. 5 1998. <http://www.jstor.org/discover/10.2307/20049052?uid=2134&uid=2476105707&uid=2491685363&uid=3737856&uid=2&uid=70&uid=3&uid=2476105707&uid=60&sid=21106824460943>, 25. 3. 2015
16. KRATOCHVÍL, Petr. *Původ a smysl národního zájmu: analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2010, 211 s. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-206-9.
17. KRPEC, Oldřich. *Národní zájmy v moderní demokracii - Česká republika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, 196 s. ISBN 978-80-210-4807-2.
18. LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre. 2002, ISBN 1-903558-131. <http://fpc.org.uk/fsblob/35.pdf>, staženo 25. 3. 2015
19. LUKES, Steven. *Power: a radical view*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan, 2004, viii, s. 192. ISBN 0333420926.

20. LINZ, Juan J. 2000. *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, vii, 343 p. ISBN 15-558-7890-3.
21. MACHIAVELLI, Niccolò. *Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livia*. kap. V. http://machiavelli.wz.cz/#_Toc99531554, staženo 10. 3. 2015
22. MACHIAVELLI, Niccolò. *Vladař*. V tomto překl. vyd. 3. Překlad Josef Hajný. Praha: I. Železný, 1997, 101 s. Italská knihovna. ISBN 80-237-3544-6.
23. MASARYK, T.. *Česká otázka: Naše nynější krize; Jan Hus*. Praha: Ústav T.G. Masaryka. 2000
24. MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa*. 4. vyd. Brno: Doplněk, 193 s., [2] l. obr. příl. Knihy, dokumenty. 1994
25. MELLISSEN, Jan. *Wielding Soft Power. The New Public Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations. Clingendael Diplomacy Papers No. 2. 5/2005, ISBN 90-5031-1098-2
<http://maihold.org/mediapool/113/1132142/data/melissen.pdf>, staženo 18. 3. 2015
26. MORAVCOVÁ, Dagmar, BĚLINA, Pavel a PEČENKA, Marek. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1994. 133 s. ISBN 80-85241-70-6.
27. MORGENTHAU, Hans J, Kenneth W THOMPSON a W CLINTON. *Politics among nations: the struggle for power and peace*. 7th ed. /. Boston: McGraw-Hill Higher Education, c2006, xxxix, 703 p. ISBN 007289539x.
28. NYE, Joseph S. *Bound to lead: the changing nature of American power*. New York: Basic Books, c1990, xii, 307 p. ISBN 0465007449.
29. NYE, Joseph. S. *Public Diplomacy and Soft Power*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, no. 1, 2008, s. 94 -109.
<http://www.jstor.org/discover/10.2307/25097996?sid=21106213421693&uid=2134&uid=3737856&uid=70&uid=3&uid=60&uid=2491685363&uid=2476105707&uid=2>, ztaženo 10. 3. 2015

30. NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. 1st ed. New York: Public Affairs, c2004, xvi, 191 s. ISBN 9781586483067.
31. NYE, Joseph S. *The future of power*. 1st ed. New York: PublicAffairs, xviii, 2011, 298 s. Cornell studies in security affairs. ISBN 978-161-0390-699.
32. NYE, Joseph S. *The powers to lead*. New York: Oxford University Press, 2008, xiii, 226 s. ISBN 9780195335620.
33. PINSKY, Robert. *Democracy, culture, and the voice of poetry*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2002. ISBN 9781400825158.
<http://www.jstor.org/stable/j.ctt7rxs5>, 12. 4. 2015
34. RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. 2.vyd. (1.vyd.v Melantrichu). Praha: Melantrich, 1993, 295 s. České myšlení. ISBN 80-7023-147-5.
35. World Telecommunication/ICT Indicators database 2014 (18th Edition). 23. 12. 2014 <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/wtid.aspx>, 15. 4. 2015
36. RAMO, Joshua Cooper. *The age of the unthinkable why the new world disorder constantly surprises us and what we can do about it*. 1st ed. New York: Little, Brown, 2009. ISBN 0316070017.
37. SARTORI, Giovanni. *Democratic theory*. New York: Fredecick A. Praeger, 1965, xvi, 479 s.
38. SMOLOVÁ, Věra. *Latinsko-český slovník*. Státní okresní archiv Příbram, 2011 http://www.soapraha.cz/documents/praha/20111214085939-Latinsko-cesky_slovník.pdf, staženo, 15. 3. 2015
39. SNYDER, Gerardo L. Munck and Richard. *Passion, craft, and method in comparative politics: Political Regimes and the ques for knowledge*. 2007
40. URBAN, Otto. *Česká společnost 1848-1918*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1982. 690 s.

41. *Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod; Parlament, ministerstva; Ombudsman; Antidiskriminační zákon: podle stavu k. [1995?]-*. Ostrava: Sagit, sv. ÚZ. ISBN 978-80-7208617-7.
42. WALTZ, Kenneth N. *Theory of international politics*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., c1979, 251 p. ISBN 0201083493.
43. WEBER, Max. *Metodologie, sociologie a politika*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 1998, 354 s. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-86005-48-8.
44. ŽANTOVSKÝ, Michael. *Havel*. 1. vyd. Praha: Argo, 2014, 564 s., [48] s. obr. příl. ISBN 978-80-257-1213-9.

Odborné články a elektronické dokumenty

1. Barents Observer. *Russian bomber intercepted by Norwegian F-16s carried nuclear warhead*. <http://barentsobserver.com/en/security/2015/02/russian-bomber-intercepted-norwegian-f-16s-carried-nuclear-warhead-01-02>, 1. 2. 2015
2. BROWN, Katherine a Chris HENSMAN. *Comprehensive Annual Report on Public Diplomacy and International Broadcasting. Focus on FY13 Budget Data*. United states advisory commission on public diplomacy. 2014. <http://www.state.gov/documents/organization/235159.pdf>, ztaženo 16. 3. 2015
3. Česká Televize. *Snídaně u Mitterranda: Husák musel počkat, přednost dostal Havel*. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/253409-snidane-u-mitterranda-husak-musel-pockat-prednost-dostal-havel/>, 9. 12. 2013
4. Česká Televize. *Velká pocta pro velkou osobnost: V Kapitolu odhalili Havlovu bustu*. 2014. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/292797-velka-pocta-pro-velkou-osobnost-v-kapitolu-odhalili-havlovu-bustu/>
5. Český rozhlas. *Proč neprovázelo vznik Euroasijské unie žádné nadšení?* http://www.rozhlas.cz/plus/svet/_zprava/proc-neprovazelo-vznik-euroasijske-unie-zadne-nadseni--1446921, 24. 1. 2015

6. DIRLIS, Tom. *Prague's John Lennon Peace Wall*. Moon.
<http://moon.com/2014/11/pragues-john-lennon-peace-wall/>, 22. 4. 2015
7. DOHNALOVÁ, Lenka. *National identity/ies in Czech music* [první vydání].
Prague: Czech Music Council, 2012
8. Dům zahraniční spolupráce. (DZS) <http://www.dzs.cz/cz/o-dzs/>, 15. 4. 2015
9. European External Action Service (EEAS)
http://eeas.europa.eu/background/about/index_en.htm, 3. 4. 2015
10. European Commission. *Eastern Partnership*. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/international-affairs/eastern-partnership/index_en.htm, 8. 4. 2015
11. European Commission. Štefan Füle. Member of the European Commission.
http://ec.europa.eu/archives/commission_2010-2014/fule/index_en.htm, 8. 4. 2015
12. FERGUSON, Niall. *Think Again: Power*. Foreign Policy.
<http://foreignpolicy.com/2009/11/03/think-again-power/>, 3. 11. 2009
13. Foreign Policy. *Foreign policy flashback: Gingrich on reforming the State Dept. in 2003*. 6. 12. 2011 <http://foreignpolicy.com/2011/12/06/fp-flashback-gingrich-on-reforming-the-state-dept-in-2003/>, 14. 4. 2015
14. GILBOA, E. *Searching for a Theory of Public Diplomacy*, in *The annals of the American Academy of Political and Social Science* 2008; vol. 616; s. 55 -77.
<http://ann.sagepub.com/content/616/1/55.short>, ztaženo 16. 4. 2015
15. GUZZINI, Stefano. *The Concept of Power: a Constructivist Analysis*.
European Journal of International Relations September 1, 2011 17: 475-493
<http://mil.sagepub.com/content/33/3/495.short>, staženo 18. 3. 2015
16. HANLEY, Sean. *Party Institutionalisation and Centre-Right Euroscepticism in East Central Europe: the Case of the Civic Democratic Party in the Czech Republic*. 2002,

http://www.academia.edu/264131/Party_Institutionalisation_and_Centre-Right_Euroscepticism_In_East_Central_Europe_the_Case_of_the_Civic_Democratic_Party_In_the_Czech_Republic, staženo 10. 1. 2015

17. HENRIKSON, K. Alan. *What can Public diplomacy Achieve?*. Discussion Papers in Diplomacy. Netherlands Institute of International Relation, Clingendael. 2006, ISSN 1569-2981
<http://www.clingendael.nl/sites/default/files/What-can-public-diplomacy-achieve.pdf>, ztaženo 20. 3. 2015
18. *Historie české kinematografie*. 2010. Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Objevte ČR. <http://www.czech.cz/cz/Objevte-CR/Fakta-o-CR/Historie-ceske-kinematografie>, 24. 4. 2015
19. HORÁK, Slavomír. *Geopolitika střední Asie*. Mezinárodní politika. Ústav mezinárodních vztahů. 5/2001, 4 – 6
20. Hospodářské noviny. *Na Ukrajině sílí protesty proti změně směřování země. Demonstranti chtějí raději k EU než k Rusku*, <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-61302990-ukrajina-demonstrace-proti-vlade-integrace-s-eu-rusko>, 23. 11. 2013
21. *Image ČR – souhraná zpráva*
[http://www.mzv.cz/jnp/cz/vyhledavani/index\\$219343.html?text=GfK](http://www.mzv.cz/jnp/cz/vyhledavani/index$219343.html?text=GfK), 25. 4. 2015
22. KOALIČNÍ SMLOUVA mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013 - 2017. 2013. www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite./koalicni_smlouva.pdf, staženo 11. 4. 2015
23. *Koncepce jednotné prezentace ČR*.
http://www.cot.cz/data/cesky/05_10/priloha_C1005.pdf, ztaženo 13. 3. 2015
24. *Koncepce transformační spolupráce*. 2007.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/transformacni_spoluprace_1/index.html

25. *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České Republiky. Na období 2010-2017.* Česká rozvojová agentura. 2009. s. 6-17
<http://www.czda.cz/editor/filestore/File/Koncepce%20Zahranicni%20rozvojove%20spoluprace%20na%20obdobi%202010-2017.pdf>, 10. 4. 2015
26. *Koncepce ZRS ČR 2010 – 2017. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.*
2010. http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/koncepce_zrs_cr_2010_2017.html
27. Koncept komunikace a presentace předsednictví s. 4 – 5.
http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/koncepce_komunikace_a_prezentace_ke_zve_ejn_n_.pdf, 18. 4. 2015
28. KOVÁŘ, Martin. *Pomník Johna Lennona na Smrku: lidová mohyla.*
2013. <http://www.hrady.cz/index.php?OID=11464>, 22. 4. 2015
29. Lidové noviny. *Koncepce zahraniční politiky ČR 2015,*
http://www.lidovky.cz/galeriedokumentu.aspx?dg=249&c=A150331_084523_In_domov_ele&slide=0#topDoc, 15. 4. 2015
30. Mezinárodní smlouvy. *Bilaterální smlouvy v oblasti kultury.*
https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fwww.mkcr.cz%2Fasset%2Fzahranicni-vztahy%2FBilateralni-smlouvy-v-oblasti-kultury_4.doc, 15. 4. 2015
31. MKČR. *Rok české hudby 2014:*
<http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=7315>
32. *Rok české hudby 2014 - tisková konference.* 2013. OULK: Ministerstvo kultury. <http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/rok-ceske-hudby-2014---tiskova-konference-202874/>, 24. 4. 2015
33. MORAVCSIK, Andrew. *Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach.* JCMS: Journal of Common Market Studies, Volume 31, Issue 4, pages 473–524, December 1993,
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.1993.tb00477.x/abstract;jsessionid=6FE5790829ED992F3E6C41943C639FDC.f02t04>, staženo 10. 10. 2014

34. MORAVČÍK, Jiří. *Czech music crossroads: Prezentace a uplatnění české alternativní hudby v zahraničí*. PhpRS: Kolokvium. 2013.
http://www.folkoveprazdniny.cz/kolokvium2014/sbornik2014_10_Moravcik.pdf, ztaženo 20. 4. 2015
35. MZV ČR. *Hudba a česká kultura na Festivalu komorní hudby Leo Brouwera 2014*.
2014.http://www.mzv.cz/havana/cz/zpravy_a_udalosti/hudba_a_ceska_kultura_na_festivalu.html, 24. 4. 2015
36. MEPs condemn terrorist acts and say sanctions against Russia must stay. 15. 1. 2015
http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2015/2015_01_15_01_en.htm, 4. 4. 2015
37. New World Encyclopedia. *Film industry (United States)*.
[http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Film_industry_\(United_States\)](http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Film_industry_(United_States)), 22. 10. 2013
38. PETERKOVÁ, Jana. Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna?
Mezinárodní vztahy. 2006. Vol. 41, No. 3, <https://mv.iir.cz/article/view/227/>. s. 83 – 99
39. PETERKOVÁ, Jana. Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky. Vol 43, No 2. 2008. <https://mv.iir.cz/article/view/296/>, ztaženo 10. 2. 2015
40. Pew Research Center. *Global Indicators Database*.
<http://www.pewglobal.org/database/indicator/1/country/224/>, 1. 4. 2015
41. Pew Research Center. *Views of a Changing World 2003: War With Iraq Further Divides Global Public*. <http://www.people-press.org/2003/06/03/views-of-a-changing-world-2003/>, staženo 10. 3. 2015
42. POPE, Naomi Elizabeth. *Beyond Hollywood: The social and spatial division of labor in the motion picture industry*. University of California, LOS ANGELES, 2008, 339 pages, ISSN 3316995, 20. 4. 2015

43. *Prohlášení velvyslance Schapira z 5. dubna 2015*. Velvyslanectví USA v Praze Americká ambasáda v Praze. <http://czech.prague.usembassy.gov/cs/contact-us.html>, 20. 4. 2015
44. *Příklad Čínského dramatu. Somewhere Only we Know*. Státní fond kinematografie: Výše disponibilních prostředků. <http://www.fondkinematografie.cz/filmove-pobidky/seznamy.html>, 20. 4. 2015
45. *Příloha zákona č. 157/94 Sb.: Stanovy*. <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-vyznamenani/medaile-za-zasluchy/stanovy.shtml>, 16. 4. 2015
46. Radio Free Europe/Radio Liberty. *Czech Crowds Welcome U.S. Military Convoy To Prague*. <http://www.rferl.org/media/photogallery/usa-army-convoy-czech-republic/26928194.html>, 30. 3. 2015
47. Records of the United States Information Agency [USIA] <http://www.archives.gov/research/guide-fed-records/groups/306.html>, 21. 3. 2015
48. REHCIGL, Miloslav. *Socha Masaryka ve Washingtonu*. <http://www.czsk.net/>, 23. 4. 2015
49. *Rok české hudby 2014: Materiál pro poradů vedení Ministerstva kultury*. 2013. *Ministerstvo kultury ČR*. http://www.rokceskehudby.cz/download/RCH-schvaleny_porad_o_uvedeni_MK.pdf, s. 3-5, staženo 24. 4. 2015
50. ROOSEVELT, D. Franklin. *Our Foreign Policy: A Democratic View*. *Foreign Affairs*. Vol. 6, No. 4 (Jul., 1928), pp. 573 – 586 <http://www.jstor.org/discover/10.2307/20028643?uid=2134&uid=2476105707&uid=2491685363&uid=3737856&uid=2&uid=70&uid=3&uid=2476105707&uid=60&sid=21106828932103>, staženo 15. 4. 2015
51. *Seznam vyznamenaných*. Pražský hrad. <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-vyznamenani/medaile-za-zasluchy/seznam-vyznamenanых.shtml>, 16. 4. 2015

52. SKALIČKA, Jiří. *Humor a satira v literatuře druhé poloviny devatenáctého století: Určeno pro 1. roč. oboru čeština v kombinacích*. Univerzita Palackého: 1987.
53. Společná deklarace z pražského summitu o Východním partnerství. Praha 7. května 2009, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%208435%202009%20INIT>, 10. 4. 2015
54. *Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce ČR na období 2013 – 2017*. Mnohostranná zahraniční rozvojová spolupráce ČR
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/index.html
55. SYNOVITZ, Ron. *Prague's Lennon Wall*.
<http://www.bagism.com/library/lennonwall>, 22. 4. 2015
56. Telegram, George Kennan to George Marshall. "*Long Telegram*", February 22, 1946. Harry S. Truman Administration File, Elsey Papers.
https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/coldwar/documents/pdf/6-6.pdf, 5. 4. 2015
57. The Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy.
<http://fletcher.tufts.edu/murrow/>, 14. 4. 2015
58. The Free Dictionary. Definition of power.
<http://www.thefreedictionary.com/power>, 18. 3. 2015
59. Tisková konference STEM, *Kdo je pro naši zemi partnerem v zahraniční politice?*, <http://www.stem.cz/clanek/207>, 19. 12. 2001
60. Tiskové zprávy 2015: Seznam grantových projektů 2015. Velvyslanectví USA v Praze Americká ambasáda v Praze.
<http://czech.prague.usembassy.gov/tiskove-zpravy2015.htm>., 20. 4. 2015
61. Ukraine Today. *US Convoy in Czech Republic: American soldiers return from Baltic NATO exercise Atlantic Resolve*.
<https://www.youtube.com/watch?v=meeyob4TL6A>, 31. 3. 2015

62. UNITED STATES ADVISORY COMMISSION ON PUBLIC DIPLOMACY.
Focus on FY13 Budget Data
<http://www.state.gov/documents/organization/235159.pdf>, 15. 4. 2015
63. Vládní návrh o sportu. PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. Poslanecká sněmovna 2000. www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28580, 15. 4. 2015
64. WILSON, J. Ernest. *Hard Power, Soft Power, Smart Power*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science March 2008, 616.
<http://www.jstor.org/discover/10.2307/25097997?uid=3737856&uid=2476105707&uid=2134&uid=2&uid=70&uid=3&uid=60&sid=21106827787143>, s. 110 - 124, staženo 16. 4. 2015
65. YING, Fan. *Soft power: Power of attraction. Place Branding and Public Diplomacy* or confusion? Vol. 4, 2, 147–158, 2008 Palgrave Macmillan Ltd,
<http://www.palgrave-journals.com/pb/journal/v4/n2/full/pb20084a.html>, staženo 13. 3. 2015
66. Žebříček FIFA 2004. <http://www.sport.cz/fotbal/reprezentace/clanek/054525-vzebricku-fifa-se-cesi-vyhoupili-za-vedouci-brazilii.html>, 14. 4. 2015
67. 16th Sustainment Brigade: "*Czech*" point reached!.
<https://www.flickr.com/photos/16thsb/sets/72157651571478041/>, 30. 3. 2015

Webové stránky

www.mzv.cz
www.czexpo.com
www.britishcouncil.cz
www.csbh.cz
www.goethe.de
polskyinstitut.cz
www.japan.cz
www.mzv.sk
www.rkfpraha.cz
www.praga.balassiintezet.hu
<http://www.ifp.cz/>
www.czechthatfilm.com

Projekt diplomové práce

PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE NA TÉMA:

SOFT POWER V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: ANALÝZA VEŘEJNÉ A KULTURNÍ DIPLOMACIE

Autor: **Bc. Filip Dufek**
Obor a ročník: **Mezinárodní vztahy, 1. ročník.**
Akademický rok: **2013/2014**
Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.**
Datum odevzdání: **6. červen 2014**

Souhlasím s vedením diplomové práce:

JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

a) Vymezení tématu

Teoretické dimenze „hard and soft power“ rozlišují uplatňované prostředky zahraniční politiky státu. Vypovídají o nástrojích, které stát užívá k zvýšení svého vlivu na mezinárodním poli. Tzv. „soft power“, tedy „měkká moc“, je v současné době hojně citovaným pojmem v diplomatických kruzích, v akademické sféře, ale i v médiích. Pojem politologa a teoretika mezinárodních vztahů Josepha S. Nye je ekvivalentem pro nenásilné a kultivované vedení zahraniční politiky v 21. století. Diplomacie uplatňovaná jako „soft power“ je mocí bez vojenských, resp. obecněji donucovacích prostředků. Rozumíme jí to, co anglickým pojmem označujeme jako „attractiveness“, tedy, zjednodušeně řečeno, schopnost z důvodu přitažlivosti pro ostatní aktéry dosáhnout vlastních cílů na mezinárodní scéně. Děje se tak zejména v oblastech identit a společenských a politických hodnot. Tato „měkká moc“ je uplatňována prostřednictvím veřejné a kulturní diplomacie a stejně tak prostřednictvím postupů označovaných jako „nation branding“. Koncept v sobě zahrnuje vedle sociálních a kulturních pojmů i ekonomické otázky spolupráce, míněno v liberální perspektivě, či kooperace v nadnárodních organizacích. Pomocí zmíněné politiky si státy budují svou značku a image, přesto je v pozadí motiv uplatnění moci.

J. S. Nye původně uplatnil koncept „hard and soft power“ na příkladu USA. Učinil tak za účelem ozřejmit roli této velmoci ve světové politice po konci Studené války. Po dvou dekádách tento koncept nabyl na významu a začal být zmiňován v ohledu na zahraniční politiku mnoha států světa, především velmocí, jakými jsou vedle USA např. Německo či Ruská federace. Obdobnou logikou lze nicméně analyzovat zahraniční politiku jakéhokoliv státu. V kontextu mé práce se bude jednat o Českou republiku.

b) Zdůvodnění výběru tématu

Česká republika nedisponuje mnoha možnostmi vojenského zastrašení a užití „hard power“, logicky by proto měla rozvíjet svůj „moc“ a vliv v intencích politiky „soft power“. Tento aspekt české zahraniční politiky však není dostatečně akademicky reflektován, a z tohoto důvodu se na dané téma zaměřím v kontextu naší země.

Česká republika se jako suverénní stát snaží uplatnit svůj vliv na mezinárodní scéně. „Soft power“ je významnou složkou diplomacie, jejíž význam, zdá se, spíše stoupá. To, jak je stát vnímám navenek, má jasný vliv a dopad na jeho postavení v mezinárodním systému, stejně tak v rámci jeho vlastního území. ČR vzhledem ke svému omezenému významu a

finančnímu rozpočtu využívá diplomatických nástrojů „soft power“ především v podobě veřejné a kulturní diplomacie. Na tyto v mnoha ohledech neprobádané oblasti české zahraniční politiky bych se rád ve své práci zaměřil a zjistil, zda pomáhají rozšiřovat a prohlubovat vliv ČR v zahraničí. Zároveň bude zajímavé představit institucionální zázemí těchto zahraničněpolitických aktivit.

c) Výzkumné otázky

Jakým způsobem lze vymezit českou veřejnou a kulturní diplomacii a jaké je její institucionální zázemí?

Jaké jsou v České republice deklarované cíle veřejné a kulturní diplomacie a pomocí jakých nástrojů je tento typ diplomacie rozvíjen?

Jakým způsobem lze hodnotit výsledky v oblasti kulturní a veřejné diplomacie a přispívá tato praxe k posilování vlivu České republiky v zahraničí?

d) Stanovení hypotézy

Institucionalizované nástroje veřejné a kulturní diplomacie České republiky zvyšují mezinárodní vliv země.

e) Stanovení cílů a metoda práce

V úvodu práce se pokusím uchopit pojem „moci“ v politické teorii. Podle Nye je totiž „soft power“²⁹⁹ další složkou moci, která může být vnímaná (neo)realistickým prizmatem. Definování moci je proto nezbytným krokem pro představení konceptu „soft and hard power“. Kromě „zakladatele“ konceptu J. Nye identifikuji i další relevantní autory, kteří se dané problematice věnují a jejichž konceptualizaci využiji k vlastnímu vymezení zkoumaného termínu.

Následovat bude zúžení konceptu na teorii „soft power“, aplikovatelnou pro záměr předkládané práce. Při zkoumání konceptu „soft power“ se nemůžeme spolehnout na kvantitativní a statistické údaje. Celý koncept totiž vyplývá z moci kultury, hodnot a idejí.

²⁹⁹ V práci nebudu používat český termín „měkká a tvrdá moc“, tak jak to učinili někteří čeští autoři (viz. Kratochvíl, 2004). Použiji původní anglický název, který budu uvádět pro odlišení v uvozovkách.

Koncept se obtížně kvantitativně měří a potřebuje hloubkovou analýzu. Východiskem bude (Nyem zpracované) pojetí „soft power“, vycházející z analýzy americké praxe, nicméně jedním z cílů práce bude jeho uchopení a rekonceptualizace pro účely zkoumání české zahraniční politiky.

Nejprve představím relevantní aktéry veřejné a kulturní diplomacie v České republice, které následně klasifikuji podle jejich zaměření, funkcí a účelu. Z hlediska procesu a realizace tohoto typu politiky se mnohé státy setkávají s nedostatkem kooperace mezi jednotlivými aktéry tuzemské politicko-institucionální scény. Východiskem pro následné kvalitativní zhodnocení identifikovaných aktérů bude analýza současného modelu spolupráce. Součástí bude prezentace současných trendů a konkrétních nástrojů, které ČR v oblasti veřejné a kulturní diplomacie využívá.

–V práci bude užito termínu mezinárodní politická scéna, mezinárodní pole a aréna. Mním tím několik typů úrovní, v kterých se budu v analýze „soft power“ pohybovat. Česká republika prosazuje svůj vliv na bilaterální úrovni v konkrétních státech a dále v organizacích: a) na sub-regionální úrovni (Visegrádská čtyřka), b) na regionální úrovni (Evropská unie), c) na globální úrovni (OSN). Představené úrovně lze definovat jako typy proměnných, ve kterých se pokusím identifikovat složky české veřejné a kulturní diplomacie, které odpovídají konceptu „soft power“.

e) Předpokládaná struktura a osnova práce

1. Úvod
2. Teoretická východiska konceptu „soft power“
3. Vymezení veřejné a kulturní diplomacie
4. Nástroje a aktéři veřejné a kulturní diplomacie ČR
5. Klasifikace aktérů a jejich funkční zaměření
6. Identifikace cílů české „soft power“
7. Proces vytváření „soft power“ v ČR zahraniční politice
8. Hodnocení využití „soft power“ v rámci ČR zahraniční politiky
9. Závěr

g) Rozbor literatury

Vycházet budu primárně z obsáhlé zahraniční literatury. Z hlediska kontextu práce se zaměřím primárně na literaturu pojednávající o konceptu „soft power“. Základní bude dílo J. Nye, spolu s dalšími autory pojednávajícími o tomto konceptu. Zároveň bude použita

literatura zabývající se veřejnou a kulturní diplomacií a práce věnující se „nation branding“. Tento segment literatury může být označen jako sekundární, jelikož primární literatura bude zahrnuta oficiálními daty, programy a cíli jednotlivých aktérů, stejně tak oficiálními prohlášeními aktérů, pomocí kterých lze identifikovat českou „soft power“.

h) Předběžný seznam literatury a zdrojů

ANHOLT, S.: *Public Diplomacy and Place Branding: Where's the Link?*, Place Branding, Vol 2, No 4, 2006, s. 271-275.

CHERNATONY, Leslie de.: *Academic Perspective. Adapting Brand Theory to the Context of Nation Branding*. In: DINNIE, Keith. *Nation Branding: Concepts, Issues, Practice*. Oxford: Taylor & Francis, 2007. p. 16-33. ISBN 978-0750683494

DINNIE, Keith. *Nation Branding: Concepts, Issues, Practice*. Oxford: Taylor & Francis, 2007. 264 p. ISBN 978-0750683494

DRULÁK, Petr a Vít STRŘÍTECKÝ. *Hledání českých zájmů*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, 202 s. ISBN 978-808-6506-869.

DRULÁK, Petr a Vít STRŘÍTECKÝ. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Editor Petr Kratochvíl, Petr Drulák. Praha: Portál, 2009, 367 s. ISBN 978-80-7367-469-4.

FAN, Ying. *Soft power: Power of Attraction or Confusion?* Place Branding and Public Diplomacy. 2008. Vol. 4, No. 2,

FELIX, WILLIAMS M. J., eds. *Power in World Politics*. London: Routledge. 2007. p. 162-172. ISBN 978-0-415-42113-3

GUDJONSSON, Hlynur. *Nation Branding*. Place Branding, 2005. Vol. 1, No. 3, p. 283 - 298

HEALEY, Matthew. *What is Branding?* Mies: RotoVision, 2008. 256 p. ISBN 978-2-

940361-45-8

KUNCZIK, Michael. *Images of Nations and International Public Relations*. New Jersey: LEA, 1997. 337 p. ISBN 0-8058-1713-1

MATTERN, Janice, Bially. *Why „Soft power“ isn't so Soft*. In: BERENSKOETTER, Felix, WILLIAMS M. J., eds. *Power in World Politics*. London: Routledge. 2007. p. 98-119. ISBN 978-0-415-42113-3

MELISSEN, Jan (eds.). *The New Public Diplomacy*. Soft power in International Relations, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005a. 221 p. ISBN 023053554

MELISSEN, Jan. *Wielding Soft power: The New Public Diplomacy*. Clingendae Diplomacy Papers, No. 2, 2005b. Hague: Netherlands Institute of International Relations, p. 1-31

NYE, Joseph S. *Soft power. The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004. 191 p. ISBN 13 978-1-58648-306-7

NYE, Joseph S. *Get smart. Combining Hard and Soft power*. Foreign Affairs. 2009. Vol. 88, No. 4, p. 160-163

NYE, Joseph S. *Notes on a Soft-Power Research Agenda*. In: BERENSKOETTER, NYE, Joseph S. *The Powers to Lead*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 226 p. ISBN 978-0-19-533562-0

NYE, Joseph S. *The future of power*. 1st ed. New York: PublicAffairs, c2011, xviii, 300 p. ISBN 978-158-6488-925.

ORT, Alexandr. *Zamyšlení nad českou diplomacií: (teorie - praxe - dějiny)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 194 s. ISBN 978-807-3802-707.

PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie: the effects of public diplomacy, nation branding*

and cultural diplomacy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 202 s. ISBN 978-807-3801-250.

PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna?* Mezinárodní vztahy. 2006. Vol. 41, No. 3, p. 83-99

PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Mezinárodní vztahy. 2008. Vol. 43, No. 2, p. 5-24

RUGH, William A. *The practice of public diplomacy: confronting challenges abroad*. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2011, xviii, 262 p. ISBN 978-023-0113-220

SIGSGAARD, Jens Nielsen. *The new era of diplomacy: the effects of public diplomacy, nation branding and cultural diplomacy*. Saarbrücken, Deutschland: LAP LAMBERT Academic Pub, 2011. ISBN 978-384-4301-526.

TESAŘ, Filip. *Můžeme, chceme, dokážeme? Česká, ekonomická, veřejná a kulturní diplomacie a Balkán*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, 218 s. ISBN 978-80-87558-09-6.

VESELÝ, Zdeněk. *Diplomacie: (teorie - praxe - dějiny)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 493 s. ISBN 978-807-3803-322.

Internetové zdroje

BACHRACH, Peter, BARATZ, Morton S. *Two Faces of Power*. The American Political Science Review. 1962. Vol. 56, No. 4, p. 947-952, Dostupné online: <http://www.columbia.edu/itc/sipa/U6800/readings-sm/bachrach.pdf>

BĚLOHRADSKÝ, Václav, *Czech soft power*, Novinky.cz 2011, Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/salon/245112-vaclav-belohradsky-czech-soft-power.html>

CROMWELL, Thomas, KYRIACOU, Savas. *Corporate Strategies for a*

Nation's Success. Diplomatic Traffic. 2006. Dostupné online:
http://www.diplomatictraffic.com/nation_branding.asp?ID=15,

CROMWELL, Thomas, KYRIACOU, Savas. *NATION BRANDING: The Concept and Benefits of Nation Branding*. Diplomatic Traffic. 2006. Dostupné online: http://www.diplomatictraffic.com/opinions_archives.asp?ID=75,

Česká centra. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz>

DAHL, Robert. *The Concept of Power*. Behavioral Science. 1957. Vol. 2, No. 3, p. 201-215, Dostupné online:
http://welcometorel.files.wordpress.com/2008/08/conceptpower_r-dahl.pdf,

FAN, Ying. *Branding the Nation: What is Being Branded?* Journal of Vacation Marketing. 2006. Vol. 12, No. 1, p. 5 – 14, Dostupné online:
<http://www.commlex.com/kaneva/YingFan.pdf>

FLANDEROVÁ, Linda. *Soft power: mít či nemít?*. Ústav mezinárodních vztahů 2013, Dostupné z: <http://iir.cz/article/soft-power-mit-ci-nemit>

Koncepce ČR koncepce zahraniční politiky, MZV ČR : Dostupné z:
http://www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf

Koncepce jednotné prezentace České republiky, MZZ ČR , Dostupné z: http://www.cot.cz/data/cesky/05_10/priloha_C1005.pdf

LAOS, Nicolas K. *Foundations of cultural diplomacy: politics among cultures and the moral autonomy of man*. New York: Algora Pub., c2011, xiv, 232 p. ISBN 978-087-5868-332. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10476805>

MCCLORY, Jonathan. *The New Persuaders: An international ranking of soft power*. 2010. London: Institute for Government, Dostupné online:
[http://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/The%20new%](http://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/The%20new%20persuaders.pdf)

20persuaders_0.pdf

MCCLORY, Jonathan. *The New Persuaders: An international ranking of soft power II*. 2011. London: Institute for Government, Dostupné online: http://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/The%20New%20PersuadersII_0.pdf

MCCLORY, Jonathan. *The New Persuaders: An international ranking of soft power III*. 2012. London: Institute for Government, Dostupné online: http://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/The%20new%20persuaders%20III_0.pdf

Odbor Veřejné Diplomacie MZV ČR. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/odbor_verejne_diplomacie.html

PETERKOVÁ, Jana. *Česká veřejná diplomacie v odrazu změn. Ústav mezinárodních vztahů 2013*, Dostupné z: <http://iir.cz/article/ceska-verejna-diplomacie-v-odrazu-zmen>

Portál České republiky. Dostupné z: www.czech.cz